

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLE KEINOJA PUUTTUA OPISKELUUN SOVELTUMATTOMUUTEEN

Opas SORA-säädösten ja -määräysten
toimeenpanoon ammattikoulutuksessa

© Opetushallitus ja tekijät

Oppaat ja käsikirjat 2013:1

ISBN 978-952-13-5407-6 (pdf)

ISSN-L 1798-8950

ISSN 1798-8969 (verkkójulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy, 2013

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLTÖ

Lukijalle	5
A Yleinen osa	7
A.1 SORA-säädösten tavoitteet ja arvoperusta	7
A.2 SORA-säädökset sekä tutkinnon perusteiden määräykset	9
A.2.1 Säädösmuutokset	9
A.2.2 Tutkinnon perusteiden määräykset	11
A.2.3 Säädösten ja määräysten soveltamisala	12
A.2.4 Säädösten ja määräysten voimaantulo.....	18
B Säädösten ja määräysten sisältö	19
B.1 Opiskelijaksi ottaminen	19
B.1.1 Tiedottaminen.....	19
B.1.1.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	19
B.1.1.2 Kysymyksiä ja vastauksia.....	21
B.1.2 Tiedonsaanti opiskelijaksi ottamisen yhteydessä.....	22
B.1.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	23
B.1.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia	26
B.1.3 Tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset	27
B.1.3.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	28
B.1.3.2 Kysymyksiä ja vastauksia.....	31
B.2 Rikostaustaotteen pyytäminen opiskelu oikeuden arviointia varten	35
B.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	36
B.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia	39
B.3 Opiskelu oikeuden peruuttaminen ja palauttaminen	42
B.3.1 Opiskelu oikeuden peruuttamisen syistä	42
B.3.1.1 Opiskelu oikeuden peruuttamisen syiden huomioon ottaminen ..	42
B.3.1.2 Kysymyksiä ja vastauksia.....	44
B.3.2 Opiskelu oikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti ja yhteistyö.....	44
B.3.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	47
B.3.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia.....	53
B.3.3 Opiskelu oikeuden palauttaminen.....	59
B.3.3.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	59
B.3.3.2 Kysymyksiä ja vastauksia.....	60
B.4 Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin ja sen päätöksenteko	62
B.4.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	62
B.4.2 Kysymyksiä ja vastauksia	64
B.5 Huumausainetestausta	66
B.5.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	67
B.5.2 Kysymyksiä ja vastauksia	72

B.6 Kurinpito	77
B.6.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	78
B.6.2 Kysymyksiä ja vastauksia	83
B.7 Arkaluonteisten tietojen käsittely	84
B.7.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät	85
B.7.2 Kysymyksiä ja vastauksia	87
Lähteet	88
Liitteet	90
Liite 1 Valtioneuvoston asetus 811/1998, 16 § ja valtioneuvoston asetus 812/1998, 8 §	90
Liite 1 a Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset	91
Liite 2 Ilmoitus KOULUTA-rekisteriin tehtävästä opiskelijaksi ottamistiedon muutoksesta	98
Liite 3 Opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin kuvaus	99
Liite 4 Huumausainetestauksen prosessikuvaus.....	100

Lukijalle

SORA-säädökset ja -määräykset käsittelevät opiskeluun soveltumattomuuteen liittyviä ratkaisuja. Niiden keskeisenä tavoitteena on parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta.

Tämä opas on laadittu edellä mainittujen säädösten ja määräysten toimeenpanoa varten avuksi koulutuksen ja tutkinnon järjestäjille. Oppaassa käsitellään vain sitä, miten säädökset ja määräykset toteutetaan ammatillisessa peruskoulutuksessa (myös näyttötutkinnot) sekä tutkintotavoitteisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa (ammatti- ja erikoisammattitutkinnot), vaikka säädökset koskevat myös korkea-asteen koulutusta. SORA-säädösten toimeenpano edellyttää ammattikorkeakouluilta ja yliopistoilta niiden omia sisäisiä ohjeita.

Oppaan alussa yleisessä osassa kuvataan SORA-säädösten ja määräysten tavoitteet ja arvoperusta, voimaantulo ja soveltamisala. Oppaan B-osa käsittelee tarkemmin säädösten ja määräysten sisältöä. Tämän osan kaikissa luvuissa on sama rakenne. Jokaisen luvun alussa esitetään aiheeseen liittyvät säädökset ja Opetushallituksen määräykset. Tämän jälkeen selvitetään koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän säädösten ja määräysten toteuttamiseen liittyviä konkreettisia tehtäviä ja toimintaa. Luvun tieto-osuuden jälkeen on tiivistelmälaatikko, jossa asiat on koottu lyhyeksi kokonaisuudeksi. Luvun lopussa on käytännön kysymyksiä ja vastauksia luvussa käsitellyistä asioista ja aiheista. Opetushallitus huomauttaa, että säädösten ja määräysten soveltamista käsittelevät kysymykset ja vastaukset ovat vain suuntaa antavia, eikä niitä sellaisenaan voida käyttää jonkin tilanteen ratkaisussa.

Lukijan on syytä pitää mielessä, että suurin osa tässä oppaassa käsitellyistä asioista koskee valtioneuvoston asetuksissa (811 ja 812/1998) määrättyjen koulutusalojen tutkintoja, joita tässä oppaassa kutsutaan SORA-tutkinnoiksi. Tällaisia asioita ovat erityisesti opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvien todistusten pyytäminen (luku A 2), rikostaustaotteen pyytäminen (luku B 2) sekä opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen (luku B 3). Huumausainetestaukseen liittyvät säädökset (luku B 5) sen sijaan koskevat kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja, samoin suurin osa kurinpitoon liittyvistä asioista (luku B 6). Arkaluonteisten ja salassa pidettävien asioiden käsittelyä koskevat säädökset ja määräykset (luku B 7) tulee ottaa huomioon ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammatillisessa aikuiskoulutuksessa.

Tässä oppaassa opiskeluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain mukaista oppilaitosten sijaintikuntien perusterveydenhuollon järjestämää toimintaa. Opiskelijahuolto puolestaan edistää toimintaa, jolla parannetaan ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettujen lakien mukaisesti opiskelijan hyvää oppimista. Sillä myös edistetään hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia sekä niiden edellytyksiä. Opiskeluterveydenhuolto on terveydenhuoltolain mukaan osa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista opiskelijahuoltoa.

Yhdenmukaisuuden ja selkeyden vuoksi tässä oppaassa käytetään ilmaisua koulutuksen järjestäjä, kun tarkoitetaan koulutuksen tai tutkinnon järjestäjää. Tämä on perusteltua myös sen vuoksi, että opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja tutkintokohtaisiin terveyden-tilan ja toimintakyvyn vaatimuksiin liittyvät säädökset ja määräykset koskevat näyttötutkinnoissa vain näyttötutkintoon hakeutumisen ja valmistavan koulutuksen henkilökoh- taistamista, joista vastaa näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjä.

Opas on julkaistu sähköisenä julkaisuna Opetushallituksen verkkosivuilla.

Oppaan laadintaan ovat osallistuneet lehtori Tuija Vasikkaniemi ja apulaisjohtaja Hel-levi Lassila Seinäjoen koulutuskuntayhtymästä. Oppaan viimeistelytyöstä on vastannut opetusneuvos Aira Rajamäki Opetushallituksesta. Opas on työstetty yhteistyössä Ope-tushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijoiden sekä ammattikoulutuk-sen sidoryhmien asiantuntijoista koostuvan ohjausryhmän kanssa. Ohjausryhmässä olivat edustettuina: Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi), sosiaali- ja terveysministeriö, Tervey-den ja hyvinvoinnin laitos (THL), Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, Suomen Kuntaliitto, Raision seudun koulutuskuntayhtymä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen Opiskelija - Allianssi - OSKU ry ja Helsingin kaupunki.

Sirkka-Liisa Kärki
Ammatillinen peruskoulutus –yksikön päällikkö,
opetusneuvos

A Yleinen osa

A.1 SORA-säädösten tavoitteet ja arvoperusta

Tavoitteet

SORA-säädösten (ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen) tavoitteena on *parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta* ja lisätä koulutuksen ja tutkinnon järjestäjien mahdollisuutta puuttua opiskelijan soveltumattomuuteen ja häntä koskeviin turvallisuuskysymyksiin. Säädösmuutoksilla pyritään edistämään potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta, alaikäisten turvallisuutta sekä opiskelijan itsensä ja opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta. Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia turvallisuutta parantavia määräyksiä ja valvoa niiden noudattamista. Säädökset koskevat myös aikuiskoulutusta.

Tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden oikeusturva opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa sekä selkeyttää ja kehittää sääntelyä siten, että menettelyt perustuvat lainsäädäntöön. Koulutuksen järjestäjillä on yhteiset ja ennalta sovitut pelisäännöt, joiden mukaan opiskelijoita pystytään kohtelemaan mahdollisimman yhdenvertaisesti. Lisäksi säännöksissä on otettu huomioon se, ettei opiskelija jää mahdollisen opiskeluoikeuden peruuttamisen vuoksi ilman tulevaisuutta koskevia koulutusvaihtoehtoja, vaan koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja tukea opiskelijaa. Opiskeluun soveltumattomuutta koskevista päätöksistä on myös valitusmahdollisuus.

Arvolähtökohdat

Opiskeluun soveltumattomuuden tilanteissa tehdään ratkaisuja, jotka koskevat opiskelijaa yksilönä. Kyseessä on opiskelijan asemaan ja tilanteeseen liittyvä julkisen vallan käyttö ja päätöksenteko. Ratkaisuja tehtäessä on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että joissakin tilanteissa opiskelijan toiminta voi vaikuttaa laajasti, jopa kohtalokkaasti, asiakkaiden, potilaiden ja liikenteen turvallisuuteen. Koulutuksen järjestäjien sekä muiden asiaan liittyvien toimijoiden onkin tunnettava vastuunsa, kun he tekevät opiskelijoiksi hakijoita, opiskelijoita ja heidän elämäänsä koskevia ratkaisuja. On tärkeää, että koulutuksen järjestäjät toimivat omissa ratkaisuissaan SORA-säädöksiin liittyvien arvolähtökohdten mukaan.

Säädöksiä valmisteltaessa keskeisiä arvolähtökohtia ovat olleet esteettömyys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, vastuullisuus, ennaltaehkäisevyys sekä yhteistoiminnallisuus. Päätaavoitteena on turvallisuus sekä opiskelussa että työelämässä.

Esteettömyyttä tulee korostaa erityisesti silloin, kun hakija otetaan opiskelijaksi, sillä opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei yleensä saa estää opiskelijaksi ottamista. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, jonka terveydentila tai toimintakyky on sellainen, että hän ei kykene opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen silloin, kun opintoihin sisältyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Lisäksi edellytetään, etteivät opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset täyty eikä esteiden

yksilöllinen poistaminen onnistu kohtuullisin opiskelijahuollon tai muiden tukitoimien avulla.

Suomen perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esimerkiksi terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Kaikkien koulutukseen hakeutuvien *sivistykselliset oikeudet* on turvattava niin, että ihmiset saavat kykijensä ja erityisten tarpeittensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Vastaava periaate sisältyy Suomen allekirjoittamaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Perustuslakivaliokunnan mukaan alaikäisen suojaamiseen liittyvät painavat perusteet puoltavat kuitenkin melko pitkällekin meneviä rajoituksia, jotka koskevat opiskeluoikeutta tietyillä koulutusaloilla ja tutkinnoissa.

Opiskelijaksi ottamisen tai työssäoppimiseen osallistumisen rajoittaminen terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvien seikkojen perusteella on julkisen vallan käyttöä. Tämän vuoksi on tärkeää varmistua siitä, että yksilöitä kohdellaan *yhdenvertaisesti*. Eri koulutuksen järjestäjien onkin toimittava samalla tavalla, kun kyse on esimerkiksi siitä, millaisissa tilanteissa ja missä opiskelun vaiheessa opiskelijoilta pyydetään terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä selvityksiä.

Opiskelijan oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua varmistetaan sillä, että menettelyt perustuvat lainsäädäntöön ja niistä johdettuihin koulutuksen järjestäjän työjärjestykseen tai muihin sisäisiin määräyksiin ja toimintaohjeisiin. Lisäksi opiskelijalla on muutoksenhakuoikeus oikeuksiaan koskeviin päätöksiin.

SORA-säädösten soveltamisessa ovat keskeisiä ennaltaehkäisevät toimenpiteet, asioista tiedottaminen, yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä opiskelijan ohjaus. Yhteistyöllä varmistetaan, että ratkaisut perustuvat monipuoliseen asiantuntemukseen. Opiskeluun liittyvät soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymykset tulee ratkaista yksilöllisesti esimerkiksi niin, että opiskelija ohjataan muuhun soveltuvaan koulutukseen. Tällaisilla toimenpiteillä pyritään ehkäisemään myös opiskelijaksi hakijoiden ja opiskelijoiden syrjäytymistä.

SORA-säädöksiä sovellettaessa koulutuksen järjestäjän on syytä varmistaa, että seuraavat **arvot ja periaatteet toteutuvat**:

- *turvallisuus* (asiakkaan, potilaan, liikenteen, alaikäisen, opiskelijan itsensä sekä opiskelu- ja työyhteisön turvallisuus) sekä turvattomuutta aiheuttavien tilanteiden ennaltaehkäisy
- *esteettömyys*, oikeus opiskella on ensisijaista (terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä puute harkitaan yksilöllisesti opiskelijaksi ottamisen yhteydessä ja asiaa tarkastellaan sen mukaan, suoriutuuko opiskelijaksi hakeutuva opintojen käytännön tehtävistä ja työssäoppimisesta, kun otetaan huomioon alaikäisen, potilaan, asiakkaan ja liikenteen turvallisuus)
- *yhdenvertaisuus*, tasa-arvoisuus (kohtelussa ja asioita ratkaistaessa)
- *opiskelijan oikeusturva* (koulutuksen järjestäjän vastuullisuus päätöksenteossa, päätösten perustelut, dokumentointi ja muutoksenhaku)
- *yhteistoiminnallisuus ja monipuolinen asiantuntemus* (yhteistyö perusopetuksen, opinto-ohjauksen, vanhempien, muiden koulutuksen järjestäjien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa)
- *asioista tiedottaminen, ongelmien ennaltaehkäisy*
- *opiskelijan ohjaus ja tukeminen*.

A.2 SORA-säädökset sekä tutkinnon perusteiden määräykset

A.2.1 Säädosmuutokset

Ajantasainen lainsäädäntö löytyy osoitteesta www.finlex.fi.

Tässä oppaassa käsiteltävät uudet säännökset sisältyvät seuraaviin säädöksiin:

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (AKL 630/1998)
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (AAL 631/1998)
- Rikosrekisterilaki (770/1993)
- Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (956/2011)
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (VNA 811/1998)
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (VNA 812/1998).

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain keskeiset muutokset koskevat opiskelijaksi ottamisen perusteita, esteettömyyttä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä, opiskelijaksi ottamiseen liittyvää tiedonsaantia, opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvää tiedonsaantia, opiskeluoikeuden palauttamista, huumausainetestausta, kurinpitoa, menettelyä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa, arkaluonteisten tietojen käsittelyä, julkisuutta ja tietojensaantioikeutta sekä muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Ammatillista aikuis-koulutusta koskevassa laissa edellä mainitut säännökset ovat 11 §:n viittaussäännöksessä (opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös). Tutkinnon perusteista säädetään kyseisen lain 13 §:ssä, koulutuksesta tiedottamisesta 13 a §:ssä ja eräiden muiden säännösten soveltamisesta 16 §:ssä.

Rikosrekisterilain 6 §:n muutos mahdollistaa, että opiskelija voi pyytää itseään koskevan otteen rikosrekisteristä (rikostaustaote) ja näin todistaa, ettei hänellä ole estettä toimia opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa silloin, kun tehtäviin kuuluu olennaisesti työskentelyä alaikäisten parissa.

Opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaa koskevassa laissa on säädetty lautakunnan tehtävistä ja muutoksenhakuasteena toimimisesta, kun kyse on opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamista koskevista asioista.

Valtioneuvoston asetuksissa (811/1998, 16 §; 812/1998, 8 §) on säädetty niistä ammatillisista perustutkinnoista (myös näyttötutkintona suoritettavista) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista, joihin sovelletaan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevia säännöksiä (liite 1, taulukko 1). **Myös tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset (liite 1 a), joista Opetushallitus on antanut tutkintojen perusteiden määräykset, koskevat edellä mainituissa asetuksissa määritetyt tutkintoja. Jäljempänä tässä oppaassa edellä mainituista tutkinnoista käytetään ilmaisua SORA-tutkinnot.**

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sisältyy erityisiä opetusjärjestelyitä ja erityisopetusta koskevia säännöksiä, joiden perusteella on voitu tehdä yksilöllisiä ratkaisuja opiskelijaksi hakijan tai opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn mukaan. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti erityisiä opetus- ja opiskelijahuollon palve-

luja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Tämä edellyttää, että opiskelijalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (4/2013, 22 §) mukaan koulutuksen järjestäjä voi käyttää harkintaan perustuvaa valintaa opiskelijaksi ottamisessa opiskelijan henkilöön liittyvien syiden perusteella. Tällaisia syitä (23 §) ovat oppimisvaikeudet, sosiaaliset syyt sekä koulutodistusten puuttuminen tai todistuksen vertailuvaikkeudet.

Myös muiden hallinnonalojen lainsäädännössä on säännöksiä, jotka tulee ottaa huomioon SORA-tutkinnoissa erityisesti silloin, kun tarkastellaan tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia ja opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen liittyviä asioita. Muun muassa seuraavat säädökset tulee ottaa soveltuvin osin huomioon:

- Laki laivaväen lääkärintarkistuksista (1171/2010)
- Ilmailulaki (1194/2009, 119 §)
- Ilmailumääräys ANS M1-4
- Ajokorttilaki (386/2011)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ajoterveydestä (1181/2011)
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
- Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä (564/1994)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010) sekä sen 23 §:n nojalla 26.11.2011 annettu Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoidosta
- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002).

Säädösmuutokset **tarkentavat turvallisen opiskeluympäristön** luomisen edellytyksiä seuraavasti:

Kaikki tutkinnot eri koulutusaloilla

- Kaikissa tutkinnoissa eri koulutusaloilla voidaan opiskelija velvoittaa esittämään huumausainetestausta koskeva todistus, kun edellytykset täyttyvät. Testauksesta on säädetty niin, että se vastaa yksityisyydensuojasta työelämässä annettua lakia.
- Kurinpitösäännöksiä on täsmennetty.
- Uudet julkisuutta ja tietojensaantioikeutta koskevat säännökset kaikilla koulutusaloilla.

SORA-tutkinnot (liite 1)

- Opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä on tarkennettu (terveyden ja toimintakyvyn osalta sekä aikaisemman opiskeluoikeuden peruuttamisen osalta).
- Opiskeluoikeuden peruuttaminen on tiettyjen edellytysten täytyessä (630/1998, 32 §) mahdollistettu valtioneuvoston asetuksissa (811/1998 ja 812/1998) määrättyjen koulutusalojen tutkinnoissa (SORA-tutkinnot), kun niiden opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisen, potilaan, asiakkaan tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.
 - Opiskelija voidaan määrätä tutkimuksiin, joissa selvitetään hänen terveydentilansa ja toimintakykynsä.
 - Opiskelijan tulee esittää koulutuksen järjestäjälle tämän pyynnöstä rikostaustaatteensa opintojen alettua, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimajaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisen parissa työskentelyä, ja mikäli opiskelijan opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen.
- Koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja viranomaisten keskinäistä tiedonsaantia opiskelijaa koskevista salassa pidettävistä ja arkaluonteisista asioista on täsmennetty.

A.2.2 Tutkinnon perusteiden määräykset

Ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettujen säädösten (AKL 630/1998,13 §; AAL 631/1998, 13 §) mukaan Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja tutkinnoittain opetussuunnitelman perusteiden yhteydessä tarvittaessa myös tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

Opetushallitus on muuttanut valtioneuvoston asetuksissa (liite 1) määrättyjen koulutusalojen ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteita ja lisännyt tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset (liite 1 a) kyseisten perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteisiin. Opetushallituksen määräykset ammatillisten perustutkintojen perusteiden ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteiden muutoksista ovat seuraavat:

- Määräys ammatillisten perustutkintojen perusteista (23.12.2011 nro 38/011/2011)
- Määräys ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteista (23.12.2011 nro 39/011/2011).

Opetushallitus on laatinut tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia koskevat määräykset yhteistyössä Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden kanssa.

Edellä mainittuihin määräyksiin sisältyy myös muita SORA-säädöksiin liittyviä tutkintojen perusteiden määräyksiä esimerkiksi opinto-ohjauksesta ja ammatillisesta erityisopetuksesta. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjä ottaa ne huomioon opetussuunnitelmassa.

Näyttötutkintona suoritettavien ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määräyksiin on tehty muutoksia, ja ne koskevat näyttötutkintoon hakeutumisen ja valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamista. Koulutuksen järjestäjä päättää valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti.

SORA-säädöksiä koskevat keskeiset tutkintojen perusteisiin sisältyvät asiat ovat seuraavat:

- Tiedotus
 - Koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijaksi hakijoille ja opiskelijoille riittävästi tietoa opintoihin liittyvistä terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista, opinto-ohjauksesta sekä opiskelijahuollon tuki- ja ohjausjärjestelmistä.
- Tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset
 - Tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset (liite 1 a) on määritelty valtioneuvoston asetuksissa määrättyillä koulutusaloilla ammatillisissa perustutkinnoissa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa (SORA-tutkinnot).
- Opinto-ohjaus
 - Opinto-ohjauksen tavoitteena on muun muassa poistaa opiskelijan terveydentilasta ja toimintakyvyn puutteista aiheutuvia opiskelun esteitä ja tarjota erilaisia mahdollisuuksia suorittaa tutkinto.
- Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma
 - Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon terveydentila, toimintakyky, yksilölliset voimavarat ja mahdollinen erityisen tuen tai apuvälineiden tarve.

- Henkilökohtaistaminen
 - Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa edellä mainitut asiat otetaan huomioon näyttötutkintoon hakeutumisen ja valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisessa.
- Ammatillinen erityisopetus
 - Erityisopetuksen tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman esteetön ammatillinen koulutus ja edellytykset koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen.
- Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö
 - Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö on tärkeää. Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa alaikäisen huoltajalle opiskelijan terveyteen ja toimintakykyyn liittyvistä asioista sekä kurinpitoasioista sekä järjestää alaikäisen huoltajalle mahdollisuuden tulla kuulluksi. Alaikäisen opiskelijan huoltajaa on kuultava ennen opiskeluoikeuden peruuttamista, määräaikaista oppilaitoksesta erottamista tai määräaikaista tai opintojen loppuajaksi määrättyä asuntolasta erottamista.
- Koulutuksen järjestäjän yhteistyö työssäoppimispaikan kanssa
 - Koulutuksen järjestäjällä on tiedon haltijana oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia tietoja työssäoppimisesta vastaavalle henkilölle salassapitosäädösten tätä estämättä. Näin voidaan varmistaa työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden sekä opiskelijan omaa turvallisuutta.
- Opetussuunnitelman yhteisessä osassa määritellyt periaatteet ja toimintatavat:
 - Opetussuunnitelman yhteiseen osaan sisällytetään SORA-tutkintoihin kuuluvissa ammatillisissa perustutkinnoissa koulutuksen järjestäjän periaatteet ja toimintatavat seuraavissa asioissa:
 - terveydentilasta ja toimintakyvystä sekä muista opintojen edellytyksistä tiedottaminen
 - rikostaustaotteen toimittaminen nähtäväksi
 - opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen kuuluvat toimenpiteet
 - opiskelijalle tiedottaminen muutoksenhaun tekemisestä ja muutoksenhakuosoituksesta opiskelijan oikeusturvautakuntaan
 - koulutuksen järjestäjän asettaman monijäsenisen toimielimen toiminta, päätöksenteko ja yhteistyö sekä toimielimen jäsenten perehdytys.

A.2.3 Säädösten ja määräysten soveltamisala

SORA-säädökset ja -määräykset koskevat toisen asteen ammatillista koulutusta ja korkea-asteen koulutusta, mutta tässä oppaassa ohjataan niiden soveltamista vain ammatillisessa peruskoulutuksessa (myös näyttötutkintona suoritettavassa) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa. Osa säädöksistä ja määräyksistä koskee kaikkia tutkintoja ja osa vain SORA-tutkintoja.

Kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja koskevat säädökset ja määräykset

Esteettömyys korostuu opiskelijaksi ottamisessa. SORA-uudistusten yhteydessä ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista kumottiin sen 27 §:n 2 momentti, joten terveydentila ei enää yleisesti estä opiskelijaksi ottamista. Tämän vuoksi koulutuksen järjestäjä ei voi kaikilla koulutusaloilla ja kaikissa tutkinnoissa pyytää terveydentilaa koskevia lääkärin-todistuksia opiskelijaksi hakijalta. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tiedottaa opiskelijaksi hakijalle tutkintoa ja sen työelämää koskevista tyypillisistä terveydentila-asioista. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi pääsy- tai soveltuvuuskokeiden yhteydessä, ja se koskee myös muita kuin SORA-tutkintoja (liite 1). Tutkintokohtaiset terveydentilakuvaukset on

esitetty ammatillisten perustutkintojen perusteiden liiteosassa (lukuun ottamatta perusteiden luvun 9.2 alkutekstejä). Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijaksi hakijoille myös muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä (taulukko 2).

Huumausainetestaukseen liittyvät säännökset koskevat kaikkien koulutusalojen tutkintoja, mikäli ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetty huumausainetestaukseen velvoittamista koskevat edellytykset toteutuvat (taulukko 2). Edellisestä poiketen, jos kyseessä on oppisopimuskoulutus, huumausainetestauksessa toimitaan samoin kuin työsopimussuhteessa yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) mukaan.

Myös kurinpitotoimet ja opinto-ohjaus koskevat kaikkien koulutusalojen tutkintoja (taulukko 2).

Vain tiettyjä tutkintoja koskevat säädökset ja määräykset

Koulutuksen järjestäjä voi pyytää terveydentilaa koskevia todistuksia opiskelijaksi hakijalta, jos kyseessä on opiskelijaksi hakeminen johonkin SORA-tutkintoon (taulukko 1 ja liite 1). Edellä mainituissa tutkinnoissa myös opiskelijalta voidaan pyytää opiskeluoikeuden arviointia varten lääkärin kirjallinen lausunto, jos on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn muuttumista opiskelun kuluessa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä valintaprosessin kehittämistä, kuten pääsy- tai soveltuvuuskokeita, joilla voidaan varmistaa henkilön alalle soveltuvuutta erityisesti SORA-tutkintoihin haettaessa riippumatta siitä, miten tutkinto suoritetaan.

Myös rikostaustaotteen esittämiseen liittyvät säännökset opintojen jo alettua koskevat vain SORA-tutkintoja ja vain silloin, kun opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä ja kun opiskelijan opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen. Opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseenkin liittyvät säännökset koskevat vain SORA-tutkintoja.

Edellä mainittuja säädöksiä ja määräyksiä sovelletaan myös silloin, kun on kyse SORA-tutkintojen tutkinnon osien liittamisestä pakollisena tai valinnaisena tutkinnon osana jonkin muun koulutusalan tutkintoon.

Taulukko 1. Koulutusalat ja tutkinnot, joiden tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset on määrätty tutkintojen perusteissa.

<p>Koulutusalat ja ammatilliset perustutkinnot (VNA 811/1998, 16 §)</p>	<p>Koulutusalat ja ammatti- ja erikoisammattitutkinnot (VNA 812/1998, 8 §)</p>
<p>HUMANISTINEN JA KASVATUSALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsi- ja perhetyön perustutkinto • nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto • viittomakielen ohjauksen perustutkinto 	<p>HUMANISTINEN JA KASVATUSALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto
<p>TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • lentokoneasennuksen perustutkinto • lennonjohdon perustutkinto • logistiikan perustutkinto (kuljetuspalvelujen koulutusohjelma) • logistiikan perustutkinto (lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma) • rakennusalan perustutkinto (maanrakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma) • merenkulkualan perustutkinto 	<p>TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto • linja-autonkuljettajan ammattitutkinto • puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto • yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto • liikenneopettajan erikoisammattitutkinto • maarakennusalan ammattitutkinto
<p>LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • metsäalan perustutkinto (metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma) • luonto- ja ympäristöalan perustutkinto (ympäristöalan koulutusohjelma) 	<p>LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto • metsäkoneenkuljettajan erikoisammattitutkinto (nykyisin puunkorjuun erikoisammattitutkinto, jota SORA-säädökset eivät koske; tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettusta tutkintorakenteesta)
<p>SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • sosiaali- ja terveysalan perustutkinto • hammastekniikan perustutkinto • lääkealan perustutkinto • liikunnanohjauksen perustutkinto 	<p>SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto • perhepäivähoidajan ammattitutkinto • jalkojenhoidon ammattitutkinto • kipsausalan ammattitutkinto • obduktiopreparaattorin ammattitutkinto • kipsimestarin erikoisammattitutkinto • psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto • kehitysvamma-alan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto • päihdetyön ammattitutkinto • näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto • puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto • työvalmennuksen erikoisammattitutkinto • vanhustyön erikoisammattitutkinto • hierojan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto • liikunnan ammattitutkinto • valmentajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto

SORA-säädösten ja määräysten soveltaminen näyttötutkinnoissa

Tutkintokohtaisia terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksia sovelletaan näyttötutkinna suoritettavissa SORA-tutkinnoissa (perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa), kun henkilökohtaistetaan näyttötutkintoon hakeutumista ja valmistavaa koulutusta (ei koske näyttötutkinnon tutkintotilaisuutta). Mikäli tutkinnon suorittaja hakeutuu suoraan tutkintotilaisuuteen ilman valmistavaa koulutusta, valmistavan koulutuksen järjestäjän on otettava hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisessa huomioon, että opiskelijalla on edellytykset selviytyä tutkintotilaisuudessa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksista. Koulutuksen ja tutkinnon järjestäjän on syytä tuoda tämä asia esille myös työpaikkaohjaajien, kouluttajien ja arvioijien koulutuksessa. Arvioijakoulutuksessa kannattaa kiinnittää huomiota myös tutkintojen perusteissa esitettyihin alakohtaisiin eettisiin ammattitaitovaatimuksiin.

Tekniikan ja liikenteen alan, luonnonvara- ja ympäristöalan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä humanistisen ja kasvatustieteiden alan SORA-tutkintoja säätelevät tietyin osin myös alakohtaiset säädökset, jotka tulee ottaa huomioon koulutusta järjestettäessä.

SORA-säädösten ja määräysten soveltaminen työ- ja elinkeinoministeriön rahoittamassa koulutuksessa

Työvoimakoulutuksesta säädetään laissa julkisesta työvoimasta ja yrityspalvelusta (916/2012). Lakiin sisältyy SORA-säännösten osalta viittaussäännökset ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (631/1998). Edellä mainittuja lakeja koskevia viittaussäännöksiä sovelletaan muun muassa opiskelijavalintaan (3 §) ja opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin (4 §). Viimeksi mainitun säännöksen mukaan työvoimakoulutukseen sovelletaan muun muassa säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista ja opiskeluoikeuden palauttamisesta, kurinpidosta ja kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon, menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa, häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta ja huumausainetestauksesta.

SORA-säädösten ja määräysten soveltaminen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavissa, valmistavissa ja ohjaavissa koulutuksissa

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös ei-tutkintotavoitteista koulutusta eli kotitalousopetusta, ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä vammaisten opiskelijoiden ammatilliseen koulutukseen valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Näihin koulutuksiin sovelletaan SORA-säännöksiin kuuluvia huumausainetestaus-, opinto-ohjaus- ja kurinpitosäännöksiä. Myös terveydentilaa koskevien tietojen pyytäminen voi tulla kysymykseen silloin, kun jossakin edellä mainitussa koulutuksessa suoritetaan jokin SORA-tutkinnon osa. Vastaavasti rikostaustaotteen pyytäminen voi tulla kysymykseen silloin, kun suoritetaan jostakin SORA-tutkinnosta tutkinnon osa, jonka opintoihin tai käytännön tehtäviin liittyy olennaisesti alaikäisen kanssa toimimista (ks. tarkemmin luku B 2).

SORA-säädösten ja määräysten soveltaminen oppisopimuskoulutuksessa

Oppisopimuskoulutuksessa SORA-säännöksiä ei oppisopimuksen luonteen vuoksi voida pääsääntöisesti soveltaa, koska oppisopimus on määräaikainen työsuhte ja oppisopimus syntyy opiskelijan, työnantajan ja koulutuksen järjestäjän sopimuksella. Oppisopimus-

koulutuksessa ei tehdä erillistä opiskelijaksi ottamista koskevaa päätöstä, joten oppisopimukseen ei voida soveltaa opiskelijaksi hakijan terveydentilaa eikä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevia säännöksiä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan oppisopimukseen ei sovelleta 27 §:n 2 momenttia, jossa on säädetty terveydentilaa koskevista edellytyksistä opiskelijaksi ottamisen yhteydessä. Kyseinen säännös on kumottu SORA-säännösten voimaantulon yhteydessä ja hakijan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädetään nykyisin uudessa 27 a §:ssä. Käytännössä on kuitenkin tärkeätä tiedottaa opiskelijalle ennen oppisopimuksen tekemistä tutkinto-kohtaisista terveydentilaa ja toimintakykyä koskevista vaatimuksista samalla tavalla kuin oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa perus- tai lisäkoulutuksessa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa soveltamisalan ulkopuolelle on nimenomaisella säännöksellä suljettu kurinpitoa koskevat säännökset. Oppisopimus voidaan päättää kesken sopimuskauden työsopimuslain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti joko purkamalla tai irtisanomalla työsuhde. Työsuhteen irtisanomisen tai purkamisen perusteena voi tulla kysymykseen myös sellainen syy, mikä oikeuttaisi opiskeluoikeuden peruuttamiseen.

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa säädetään muun muassa työntekijälle ja virkamiehelle tehtävistä testeistä ja tarkastuksista. Oppisopimuskoulutuksena järjestetyssä koulutuksessa huumausainetestaukseen sovelletaan yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä (759/2004). Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisessä annettua lakia sovelletaan työ- ja virkasuhteessa tehtävään työhön. Rikostaustaoitteen pyytämiseksi oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa sovelletaan lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002, 3 §), jolloin työnantajalla on oikeus ja velvollisuus selvittää työntekijän rikostausta. Edellä mainitut asiat koskevat soveltuvin osin myös yrittäjälle järjestettävää oppisopimuskoulutusta.

Taulukko 2. Yhteenveto SORA-säädösten ja -määräysten soveltamiskohteista.

Asia *	Kaikkien koulutusalojen tutkinnot	SORA-tutkintoihin kuuluvat ammatilliset perustutkinnot	SORA-tutkintoihin kuuluvat ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	Erityistä
Tiedotus SORA-tutkintojen tutkintokohtaisista terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista		x	x	Terveydentila ja toimintakyky voivat estää opiskelijavalinnan.
Tiedotus perustutkinnon perusteiden liiteosassa olevista terveydentilakuvauksista	x			Terveydentila ei estä opiskelijavalintaa. Tutkinnon terveydentilakuvauksista tiedottaminen on hakijalle annettavaa tietoa ja ohjausta, jonka perusteella hän voi itse pohtia, onko hänellä terveydellisiä edellytyksiä suorittaa alan tutkinto.
Terveydentila- ja toimintakykytietojen pyytäminen opiskelijaksi hakemisen vaiheessa on mahdollista (SORA-tutkinnot)		x	x	Terveydentilavaatimuksista on tiedotettava opintoihin hakemisen vaiheessa. Arvioitava mahdollisuus poistaa este kohtuullisin toimin. Koskee näyttötutkintona suoritettavien tutkintojen henkilökohtaistamista opintoihin hakeutumisen vaiheessa.
Terveydentila- ja toimintakykytietojen pyytäminen opiskeluoikeuden peruuttamisesta päätettäessä		x	x	Koskee näyttötutkintona suoritettavien tutkintojen henkilökohtaistamista erityisesti valmistavan koulutuksen vaiheessa (ei koske tutkintotilaisuutta).
Rikostaustaotteen pyytäminen		x	x	Edellyttää, että työssäoppimisessa tai opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä toimitaan olennaisesti alaikäisten parissa. Opiskelijan opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen.
Huumausainetestiin velvoittaminen **)	x	x	x	Edellytysten (ks. luku B 5) on täyttyvä ennen testiin velvoittamista.
Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen		x	x	Perusteina terveydentila- ja toimintakykytiedot, turvallisuustekijät tai aikaisemman opiskeluoikeuden peruuttamisen salaaminen opiskelijaksi hakemisen yhteydessä.
Kurinpitoimet**	x	x	x	
Opinto-ohjaus**	x	x	x	
Ammatillinen erityisopetus	x	x		Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011

*) Työ- ja elinkeinoministeriön työvoimakoulutuksessa noudatetaan lakia julkisista työvoima- ja yrityspalveluista (916/2012).

**) Koskee myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavia, valmistavia ja ohjaavia ei-tutkintotavoitteisia koulutuksia.

A.2.4 Säästösten ja määräysten voimaantulo

SORA-säädökset ja -määräykset tulivat voimaan 1.1.2012 alkaen ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Säästöksiä ja määräyksiä, jotka koskevat opiskeluoikeuden peruuttamista rikoksesta aiheutuvan perusteen mukaan (AKL 630/1998, 32 §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9), sovelletaan kuitenkin vain 31. joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin. Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta eivät voi jättää noudattamatta edellä mainittuja säästöksiä ja määräyksiä tai poiketa niistä.

B Säädösten ja määräysten sisältö

B.1 Opiskelijaksi ottaminen

B.1.1 Tiedottaminen

”Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.” (AKL 630/1998, 27 a §, 3. mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 2)

”Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että koulutusta ja koulutukseen hakeutumista koskevaa tietoa on yleisesti saatavilla.”(AAL/1998, 13 a §)

”Tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä tulee tiedottaa opiskelijaksi hakeutuvalla ja hänen huoltajalleen.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista tiedottaminen on huoltajille erityisen tärkeää silloin, kun opiskelija tekee koulutusvalintoja tai tilanteissa, jolloin opiskelijan terveydentila tai toimintakyky on heikentynyt.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä hakuoppaissa, muussa hakutiedotuksessa sekä opiskelijavalintatilanteiden yhteydessä esimerkiksi pääsy- ja soveltuvuuskokeissa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää toimintatavat, miten tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä tiedotetaan opiskelijoiksi hakeutuville.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää toimintatavat, miten tiedotetaan opiskelijoiksi hakeutuville koulutusaloista ja tutkinnoista, joissa voidaan edellyttää rikosrekisteriotteen pyytämistä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.1.1.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät Mitä tiedotetaan?

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa SORA-säädöksistä ja määräyksistä. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista sekä muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä, kuten rikostaustaotteen näyttämisestä. Opiskelijaksi hakijoille ja opiskelijoille on syytä kertoa myös huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä ja muista siihen liittyvistä koulutuksen järjestäjän käytänteistä.

Missä tiedotetaan?

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelman, joka perustuu Opetushallituksen määräyksenä antamiin perustutkinnon perusteisiin (AKL 630/1998, 14 §). Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää koulutuksen järjestäjän toimintatavat sekä sen, miten tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä tiedotetaan opiskelijoiksi hakeutuville. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa edellä mainituista asioista muun muassa hakuoppaissa, muussa hakutiedotuksessa (verkkosivut, hakijan opas) sekä opiskelijavalintatilanteiden (pääsy- tai soveltuvuuskokeiden) yhteydessä riippumatta koulutuksen järjestämistavasta. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa opiskelijahuollon henkilöstön tapaamisissa ja myös työpaikkaohjaajien, kouluttajien ja arvioijien koulutustilaisuuksissa sekä muissa työpaikoille suunnatuissa tiedotuksissa.

Kenelle tiedotetaan?

Koulutuksen järjestäjän on tiedotettava opiskelijaksi hakijoille opintoihin kuuluvista terveydentilaan ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä. Tämä koskee kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja. SORA-tutkintoja koskevat terveydentilavaatimukset tai muiden ammatillisten perustutkintojen perusteiden liiteosassa olevat terveydentilakuvaukset ovat tutkintokohtaisia. Nämä tutkintokohtaiset määräykset ja kuvaukset on syytä saattaa myös *opiskelijahuollon henkilöstön* tietoon, jotta eri toimijoiden välinen yhteistyö sujuisi joustavasti.

Koulutuksen järjestäjän on syytä pitää yhteyttä myös *perusopetuksessa toimiviin oppilaanohjaajiin*, joiden välityksellä tieto eri tutkintojen terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista välittyy hakijoille jo ennen ammatillisen koulutusalan valintaa. Lisäksi on tärkeää tehdä tiedotukseen liittyvää yhteistyötä *kouluterveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja oppisopimustoimistojen kanssa sekä aikuisopiskelijoiden kohdalla tarvittaessa myös työterveyshuollon kanssa*. Koulutuksen järjestäjän on tärkeää tiedottaa edellä mainituista asioista alaikäisen opiskelijaksi hakijan huoltajille silloin, kun opiskelijaksi hakija suunnittelee ammatinvalintaa tai jatko-opintoja (esimerkiksi koulutuksen nivelvaiheissa) tai kun hänen terveydentilansa tai toimintakykynsä on heikentynyt.

Opetushallitus suosittelee, että SORA-tutkintoihin kuuluvien ammatillisten perustutkintojen osalta terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista olisi syytä tiedottaa ohjauksellisessa mielessä jo perusopetuksen kahdeksannen luokan laajennetussa terveystarkastuksessa, jolloin mukana ovat myös oppilaan huoltajat.

Opettajien lisäksi myös *työpaikkojen, työpaikkaohjaajien, kouluttajien ja arvioijien* on hyvä tietää opiskelijaksi ottamisen perusteista kaikilla koulutusaloilla, mutta erityisesti SORA-tutkinnoissa. Varsinkin, jos näyttötutkinto suoritetaan tutkintotilaisuudessa ilman sitä edeltävää valmistavaa koulutusta, tutkinnon järjestäjän on syytä kiinnittää huomiota työpaikkaohjaajien, kouluttajien ja arvioijien perehdyttämiseen, sillä tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ja opiskeluoikeuden peruuttaminen eivät koske tutkintotilaisuuksia.

Kuka tiedottaa?

Koulutuksen järjestäjä määrittelee opetussuunnitelman yhteisessä osassa, miten tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä (esim. rikostaustaotteen toimittaminen ja huumausainetestiin velvoittamisen edellytykset) tiedotetaan ja kuka niistä tiedottaa. Käytännössä tiedotusvastuu jakautuu opettajille, koulutuspäälliköille, rehtoreille, kuraattoreille ja opinto-ohjaajille.

Koulutuksen järjestäjän tiedotusvastuu tutkintokohtaisista terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista opiskelijaksi ottamisen vaiheessa:

- Koulutuksen järjestäjä tiedottaa
 - koulutusalan ja tutkinnon edellyttämistä terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista
 - huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen velvoitteesta ja edellytyksistä opintojen aikana (koskee kaikkia aloja ja tutkintoja)
 - rikostaustatodistuksen näyttämistä opintojen aikana niissä tutkinnoissa, joiden opintoja ja käytännön työtehtäviä suoritetaan olennaisesti alaikäisten parissa.
- Koulutuksen järjestäjä tiedottaa opetussuunnitelman yhteisessä osassa määräämällään tavalla
 - hakuoppaissa ja muussa hakutiedotuksessa (mm. verkkosivut)
 - opiskelijavalintatilanteissa, kuten pääsy- tai soveltuvuuskokeissa
 - sen, miten tutkintokohtaisista terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista tiedotetaan ja kuka niistä tiedottaa
 - opettajien, työpaikkaohjaajien, kouluttajien ja arvioijien koulutuksissa sekä muussa työpaikkojen tiedotuksessa.
- Koulutuksen järjestäjä tiedottaa
 - opiskelijaksi hakijalle
 - alaikäisen huoltajille
 - eri yhteistyötahoille (perusopetuksen oppilaan ohjaajat, kouluterveydenhuolto, opiskelijahuolto, työvoimaviranomaiset, oppisopimustoimistot, työpaikat, työpaikkaohjaajat, kouluttajat ja arvioijat sekä aikuisopiskelijoiden kohdalla mahdollisesti myös työterveyshuolto).
- Kuka asioista tiedottaa?
 - Koulutuksen järjestäjä määrittelee toimijat, toimintatavat ja tiedotusvastuun opetussuunnitelman yhteisessä osassa.
 - Tiedotusvastuu jakautuu eri toimijoiden (esim. opettajat, koulutuspäälliköt, rehtorit, kuraattorit, opinto-ohjaajat) kesken.

B.1.1.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: Miten ja milloin työpaikkaohjaajille, kouluttajille ja arvioijille olisi hyvä tiedottaa SORA-säädöksistä ja -määräyksistä?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä tiedottaa SORA-säädöksistä ja määräyksistä työelämän edustajille järjestämässään koulutustilaisuuksissa. Tiedotusta on syytä järjestää määrääjain ja tiedottaa erityisesti tutkintokohtaisista terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista ja siitä, milloin ne voivat estää opiskelijaksi ottamisen ja opiskelun. Koulutuksen järjestäjän on hyvä tiedottaa, millaisia tietoja opiskelijaksi hakijalta voidaan pyytää opiskelijaksi ottamisen vaiheessa ja millaisia vasta opiskelijaksi valinnan jälkeen.

Koulutuksen järjestäjän on hyvä korostaa tiedottamisessaan yhteistyön merkitystä ja kertoa selkeästi, keneltä työpaikkaohjaajat, kouluttajat ja arvioijat voivat kysyä asioita ja keneen he voivat olla tarvittaessa yhteydessä, jos opiskelijan toiminta työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana antaa aihetta esimerkiksi terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseen. Koulutuksen järjestäjällä on ensisijainen velvollisuus ohjata ja tukea opiskelijaa ja luoda yksilöllisiä opetusjärjestelyitä sekä ottaa toiminnassaan huomioon säädösten ja määräysten arvoperusta.

B.1.2 Tiedonsaanti opiskelijaksi ottamisen yhteydessä

”Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.” (AKL 630/1998, 27 b §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 4)

”Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 32 §:ssä tarkoitettuista opinnoista.” (AKL 630/1998, 27 b §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 4)

”Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.” (AKL 630/1998, 27 b §, AAL 631/1998, 11 §, kohta 4)

”Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.” (AKL 630/1998, 42 §, 1 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Henkilökohtaistamisessa tulee ottaa huomioon ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n (952/2011) säännökset opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä 13 §:n nojalla Opetushallituksen määräämät tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) Sama määräys koskee ammatti- ja erikoisammattitutkintoja (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan riittää valintatilanteessa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) Sama määräys koskee myös näyttötutkintona suoritettavaa ammatillista perustutkintoa (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Koulutuksen järjestäjien tulee tehdä yhteistyötä eri kouluasteiden tai viranomaisien kanssa opiskelijajavalinnassa välttämättömien tietojen saannissa ja antamisessa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) Sama määräys koskee myös näyttötutkintona suoritettavaa ammatillista perustutkintoa (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää periaatteet, miten koulutuksen järjestäjä toimii opiskeluoikeuteen liittyvää tiedonsaantia koskevissa asioissa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.1.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi saada opiskelijaksi hakuvaiheessa?

Terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat tiedot. Kun opiskelijaksi hakija hakee yhteishaussa ammatilliseen peruskoulutukseen ja johonkin SORA-tutkintoon, häntä pyydetään ilmoittamaan oma terveydentila-arvio ja vertaamaan sitä tutkinnon perusteiden mukaisiin terveydentilavaatimuksiin. Opiskelijaksi hakijaa pyydetään sähköisessä hakulomakkeessa olevassa valikossa valitsemaan terveydentilaan liittyviä asioita, joissa hän arvioi itsellään mahdollisesti olevia terveydellisiä esteitä tai puutteita. Mikäli SORA-tutkinto ei kuulu yhteishaun piiriin, koulutuksen järjestäjä pyytää omissa hakulomakkeissaan opiskelijaksi hakijan terveydentilatietoja. Näyttötutkintojen yhteydessä koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että näyttötutkintoon hakijan terveydentila- ja toimintakykyedellytykset täyttyvät näyttötutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistamisessa. Opiskelijaksi hakijan oma kuvaus nykyhetken terveydentilasta riittää valintatilanteessa.

Jos hakijan antaman ilmoituksen perusteella ilmenee aihetta, koulutuksen järjestäjä voi pyytää tarkempia terveydentilatietoja, joiden avulla hän voi arvioida opiskelusta ja opiskelun edellyttämistä toiminnoista suoriutumista. Koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaksi hakijan terveydentilatietoja (esim. lääkärintodistusta) kuitenkin vain SORA-tutkintoihin haettaessa ja vain opiskelijaksi ottamisen arviointia varten. Koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaksi hakijaa toimittamaan lääkärin arvion siitä, soveltuuko opiskelijaksi hakijan terveydentila kyseiseen tutkintoon. Jos opiskelijaksi hakijaa pyydetään toimittamaan opiskelijaksi ottamisen arviointia varten terveydentilaansa koskevia tietoja, koulutuksen järjestäjä antaa todistuksen tai lausunnon antajalle tiedot ko. henkilön hakeuman koulutusalan ja tutkinnon terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista. Opiskelijaksi hakijaa voidaan pyytää viemään lääkärille tiedot edellä mainituista asioista.

Opiskelijaksi hakijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia tietoja voivat tarvittaessa antaa myös muut terveydenhuollon ammattihenkilöt, kuten fysioterapeutit, psykologit ja toimintaterapeutit (laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994).

Opiskelijaksi hakija ei ole vielä opiskeluterveydenhuollon piirissä, joten hänen pitää hankkia tarvitsemansa todistukset joko perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon tai yksityisten terveydenhuoltopalvelujen kautta.

Mikäli tutkinto ei ole ammatillisiin perustutkintoihin kuuluva SORA-tutkinto, koulutuksen järjestäjä *ei voi pyytää* terveydentilaa koskevia selvityksiä opiskelijaksi hakijalta. Terveydentila ei tällöin estä opiskelijaksi ottamista. Koulutuksen järjestäjän kannattaa kuitenkin näissäkin tilanteissa jakaa tietoa ja antaa ohjausta opiskelijoiksi hakijoille siitä, miten tutkintoa, ammatillista koulutusta ja työelämää koskevat asiat voivat vaikuttaa henkilön terveydentilaan ja toimintakykyyn. Näin hakija pystyy paremmin hakeutumaan itselleen soveltuvaan koulutukseen. Ammatillisten perustutkintojen perusteiden liiteosan kohdassa 9.2 esitetyt terveydentilan kuvaukset auttavat ohjauksessa.

Tieto mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta

Opiskelijaksi hakijalta tulee kysyä yhteishaussa tietoa myös *mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä* ammatillisiin perustutkintoihin kuuluvissa SORA-tutkinnoissa. Näyttötutkintoon hakeutumismahdollisuudessa valmistavan kou-

lukuksen järjestäjä ottaa asian huomioon henkilökohtaistamisessa. Jos opiskelijaksi hakija on ilmoittanut, että hänen opiskeluoikeutensa on aiemmin peruutettu, koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta tai yliopistolta opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot, jotka koskevat hakijan aikaisemman opiskeluoikeuden peruuttamispäätöstä ja sen perusteluita. Koulutuksen järjestäjä voi harkita tietojen pyytämistä tapauskohtaisesti.

Tietojen pyytäminen, käsittely ja dokumentointi

Koulutuksen järjestäjä päättää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, kuka sen nimeämä henkilö pyytää ja kokoaa opiskelijaksi hakijoiden terveydentila- ja toimintakykytiedot tai aikaisemmat opiskeluoikeuden peruuttamistiedot, joiden perusteella voidaan tehdä päätökset opiskelijaksi ottamisesta. Kyseiset toimintatavat ilmenevät selkeästi myös opetussuunnitelman yhteisestä osasta.

Arkaluonteisten ja salassa pidettävien tietojen pyytämistä sekä niiden käsittelyä ja säilyttämistä on selvitetty tarkemmin tämän oppaan luvussa B 7.

Muutos opiskelijaksi ottamiseen terveydentila- ja toimintakykyarvion perusteella

Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa opiskelijaksi ottamisen muutoksesta Opetushallituksen KOULUTA-rekisteriin erillisellä lomakkeella (liite 2), johon tulee liittää myös koulutuksen järjestäjän tekemä hallintopäätös opiskelijaksi ottamistiedon muutoksesta.

Ilmoituksen voi tehdä myös osoitteella kouluta@oph.fi. Ilmoituksessa ei määritellä opiskelijaksi ottamisen estettä ja perustetta tarkasti, vaan ilmoitus opiskelijaksi hakijan terveydentilan tai toimintakyvyn puutteesta riittää.

Koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamista koskeva tiedonsaanti ja tiedonanto

- Mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi saada opiskelijaksi ottamisen yhteydessä SORA- tutkinnoissa?
 - Terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä todistuksia saa pyytää esitettäväksi opiskelijaksi hakijalta vain, jos hakija hakee SORA-tutkintoihin.
 - SORA-tutkintoihin pyrkivältä hakijalta kysytään yhteisvalinnassa omaa arviota terveydentilasta ja toimintakyvystä sekä tietoa mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Jos kyseessä on muu kuin yhteisvalintahaku, voidaan tässä käyttää esimerkiksi koulutuksen järjestäjän terveystietalomaketta.
 - Opiskelijaksi hakijan tulee antaa pyydettyä koulutuksen järjestäjälle tiedot terveydentilastaan sekä mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta.
 - Koulutuksen järjestäjä voi pyytää tiedot opiskelijaksi hakijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.
 - Näyttötutkinnoissa koulutuksen järjestäjä huolehtii edellä mainituista asioista näyttötutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistamisessa.
- Mitä tietoja koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaksi ottamisen yhteydessä muissa kuin SORA-tutkinnoissa?
 - Muihin tutkintoihin haettaessa opiskelijaksi hakijalle voidaan tiedottaa terveydentilaan liittyvistä asioista, mutta niistä ei saa pyytää esimerkiksi lääkärintodistusta. Muissa kuin SORA-tutkinnoissa terveydentila ei voi estää opiskelijaksi ottamista.
- Kuka voi antaa opiskelijaksi hakevaa koskevia terveydentila- ja toimintakykytietoja?
 - SORA-säädöksissä ei määritellä opiskelijaksi hakijan terveydentilasta tietoja antavan terveydenhuollon ammattihenkilön koulutusta tai erikoisalaa eikä esimerkiksi sitä, tuleeko lausunnon antajan olla yleislääkäri vai erikoislääkäri. Opiskelijaksi hakijan terveydentilaa koskevia tietoja voivat antaa muutkin laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt.
 - Opiskelijaksi hakijan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle lääkärintodistus, josta ilmenee, soveltuuko hakijan terveydentila ja toimintakyky haettavan tutkinnon suorittamiseen.
 - Jotta hakija pääsee suorittamaan merenkulku- tai ilmailualan tutkintoja tai liikenneopettajan erikoisammattitutkintoa, hänen on läpäistävä ammatinharjoittamisoikeuden edellyttämät lääkärintarkastukset.
 - Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta tai yliopistolta tiedot opiskelijaksi hakijan mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta.
- Kuka voi pyytää, käsitellä ja dokumentoida opiskelijaksi hakijaa koskevia terveydentila- ja toimintakykytietoja?
 - Koulutuksen järjestäjä päättää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, kenen tai keiden ammattihenkilöiden tehtävänä on pyytää, käsitellä ja dokumentoida kyseiset tiedot.
 - Salassa pidettävien ja arkaluonteisten tietojen pyytämistä, käsittelyä ja säilyttämistä käsitellään tarkemmin oppaan luvussa B 7.
- Tiedonanto opiskelijaksi ottamisen muutoksesta
 - Koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava opiskelijaksi ottamistiedon muutoksesta Opetushallituksen KOULUTA-rekisteriin erillisellä lomakkeella, mikäli opiskelijaksi ottamisen valintatietoja joudutaan muuttamaan opiskelijaksi hakijan terveydentila- tai toimintakykyarvion perusteella.

B.1.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Opiskelijaksi hakija ilmoittaa metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelman hakiessaan sairastavansa epilepsiaa. Koulutukseen haettaessa ei järjestetä pääsy- tai soveltuvuuskoetta. Miten koulutuksen järjestäjän tulee toimia, jos hän haluaa lisätietoja hakijan terveydentilasta ja toimintakyvystä?*

Vastaus: Metsäalan perustutkinto (luonnonvara- ja ympäristöala) kuuluu SORA-tutkintoihin. Voidakseen tehdä opiskelijaksi ottamisen arvion siitä, soveltuuko hakija terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään ko. tutkintoon, koulutuksen järjestäjä tarvitsee lääkärintodistuksen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (27 b §) mukaan opiskelijaksi hakijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa sellaiset terveydentilaansa koskevat tiedot, joiden avulla voidaan arvioida sitä, voidaanko hänet ottaa opiskelijaksi.

Koulutuksen järjestäjä on määrännyt sen, kenen tehtäviin kuuluu koota kaikki yhteisvalintajärjestelmän kautta tulleet ilmoitukset, jotka koskevat hakijoiden terveydentilaa tai toimintakykyä tai aikaisempaa opiskeluoikeuden peruuttamista (ks. arkaluonteisten tietojen käsittely, luku B 7). Tämän jälkeen koulutuksen järjestäjän nimeämä tai valtuuttama henkilö pyytää opiskelijaksi hakijaa toimittamaan lääkärintodistuksen, jossa selvitetään, soveltuuko hakijan terveydentilainen tila kyseisen tutkinnon suorittamiseen. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa kyseisen tutkinnon terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista lääkärille esimerkiksi niin, että hän antaa opiskelijaksi hakijalle tiedotteen näistä vaatimuksista ja pyytää toimittamaan sen lääkärille. SORA-säädöksissä ei määrätä lausuntoa antavan lääkärin koulutustaustaa tai erikoisalaa. Tässä tilanteessa tulee kuitenkin ottaa huomioon kunkin alan lainsäädännön erityispiirteet. Esimerkiksi ajokorttilaki (386/2011) ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus ajoterveydestä (1181/2011) voivat määrätä, että terveydentilalausunnon antajan pitää olla joissakin tapauksissa erikoislääkäri.

Ellei hakijalla ole lääkärintodistuksen mukaan terveydentilasta estettä suorittaa tutkintoa ja opiskelijaksi hakija läpäisee muilta osin opiskelijaksi ottamisen edellytykset, hänet voidaan kutsua haastatteluun, mikäli muitakin hakijoita haastatellaan. Tätä esimerkkiä voidaan soveltaa myös muihin kuljetusalan tutkintoihin. Esimerkiksi lennonjohdon perustutkinnossa, merenkulkualan perustutkinnossa ja liikenneopettajan erikoisammattitutkinnossa on omat kelpoisuusvaatimuksensa. Epäselvissä tilanteissa erityiskelpoisuuden arviointi tulee jättää Liikenteen turvallisuusviraston päätettäväksi (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 1171/2010).

Kysymys: *Opiskelijaksi hakijalla huomataan lähihoitajakoulutukseen haun yhteydessä olevan käsissä iho-ongelmia, minkä hän on tuonut esille opiskelijaksi haun aikana myös yhteisvalintajärjestelmässä. Opiskelijaksi hakija täyttää muilta osin (muun muassa koulumenestys) ne kriteerit, joiden perusteella hänet voitaisiin pyytää pääsy- tai soveltuvuuskoetukseen. Pyydetäänkö opiskelijaksi hakijaa toimittamaan lääkärintodistus ennen pääsy- tai soveltuvuuskoetukseen osallistumista vai vasta sen jälkeen?*

Vastaus: Lähihoitajan työhön sisältyy usein ns. märkätyötä erilaisissa hoitoon liittyvissä tilanteissa. Käsien pesu, desinfektioaineiden ja suojakäsineiden käyttö voi toistua tietyissä työpaikoissa lukuisia kertoja työvuoron aikana. Edellä mainitut seikat voivat altistaa atooppisesti oireilevan henkilön käsien ihon niin, että iho rikkoutuu. Hoitajan rikkoutunut käsien iho voi levittää tartuntoja ja aiheuttaa potilasturvallisuutta vaarantavan riskin erityisesti sairaiden lasten, vanhusten ja muiden heikkokuntoisten potilaiden kohdalla.

Pääsy- tai soveltuvuuskokeen yhteydessä voidaan keskustella opiskelijaksi hakijan kanssa siitä, miten tutkinnon terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset vaikuttavat käytännön työtehtävissä toimimiseen, työssäoppimiseen sekä tutkinnon suorittamiseen. Opiskelijaksi hakijan käsien iho tulisi saada kuntoon ja käsien ihon terveyteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota koulutuksen aikana esimerkiksi työssäoppimisen yhteydessä. Keskustelussa on syytä ottaa esille henkilökohtaiset opintopolut ja hakea sellaisia yksilöllisiä ratkaisuja, joilla henkilö voisi toimia lähihoitajan työssä.

Koulutuksen järjestäjä voi harkita opiskelijaksi hakijan terveydentilaa koskevien tietojen pyytämistä lääkäriltä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (27 b §) mukaan opiskelijaksi hakijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa sellaiset terveydentilaansa koskevat tiedot, joiden avulla voidaan arvioida sitä, voidaanko hänet ottaa opiskelijaksi. Laissa ei oteta kantaa siihen, missä vaiheessa ennen opiskelijaksi ottamista lääkärintodistus voidaan pyytää.

Kysymys: Opiskelijaksi hakijalla on jauhoallergia, ja hän on hakemassa leipurin koulutukseen. Voidaanko häneltä pyytää todistus terveydentilasta?

Vastaus: Kyseessä on elintarvikealan perustutkinto, joka ei kuulu SORA-tutkintoihin. Koulutuksen järjestäjä ei siis voi pyytää hakijalta todistusta hänen terveydentilastaan, mutta se voi ohjeistaa hakijaa tutustumaan tutkinnon perusteiden liiteosassa oleviin terveydentilan kuvauksiin. Perustutkintojen liiteosan kohdassa 9.2 olevat kuvaukset eivät ole määräyksiä, mutta ne antavat tietoa ko. tutkinnon ja työelämän vaatimuksista. Koulutuksen järjestäjä voi esimerkiksi pääsy- tai soveltuvuuskokeen yhteydessä ohjata opiskelijaksi hakijaa ottamaan omalta osaltaan huomioon edellä mainitut asiat ja tarvittaessa selvittää yhdessä opiskelijaksi hakijan kanssa mahdollisia yksilöllisiä järjestelyjä, joilla tuetaan tutkinnon suorittamista. Tiedossa on, että jauhoallergia voi rajoittaa merkittävästi leipuriopintojen suorittamista erityisesti työssäoppimisessa, vaikka henkisuojaimetkin olisivat käytössä.

B.1.3 Tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset

”Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa estää opiskelijaksi ottamista. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, joka ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi kykene opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos 32 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät eikä estettä voida kohtuullisin toimin poistaa.” (AKL 630/1998, 27 a §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 3)

”Kun kysymys on 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös tämän lain 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 6 a kohdan, ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.” (AKL 630/1998, 27a §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 3)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta (811/1998)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)

”Tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten tavoitteena on edistää turvallisuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa ja myöhemmin työelämässä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011 Sama määräys koskee myös näyttötutkintona suoritettavaa ammatillista perustutkintoa (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Tutkintokohtaiset terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimukset tulee ottaa huomioon ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä näyttötutkintoon, siihen valmistavaan koulutuksen hakeutumisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohdastaistamisessa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) Sama määräys koskee myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Opiskelijaksi hakeutuvan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalinnassa on kuitenkin otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. Tutkintoon voi kuulua eri osia, jotka edellyttävät erilaista terveydentilaa tai toimintakykyä ja mahdollistavat siten, että opiskelijalle voidaan luoda yksilöllisiä ratkaisuja suorittaa näyttötutkintoon valmistava koulutus.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) Samat määräykset koskevat myös näyttötutkintona suoritettavaa perustutkintoa (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011) sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon terveydentila, toimintakyky, yksilölliset voimavarat ja mahdollisen erityisen tuen tai apuvälineiden tarve.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Ammatillisen erityisopetuksen tulee tarjota opiskelijoille mahdollisimman esteettön ja saavutettava ammatillinen koulutus ja edellytykset koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Ammatillisessa erityisopetuksessa tulee opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä tukea ja edistää opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisilla tuki- ja ohjaustoinnilla, monipuolisilla ja vaihtelevilla oppimisen ja osaamisen arviointimenetelmillä sekä muilla toimintatavoilla ja erityisjärjestelyillä, jotka edistävät opiskelijan opintojen onnistumista.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.1.3.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät Terveydentila ja opiskeluoikeus

Pääperiaatteena opiskelijavalinnassa on esteettömyys. Opiskelijaksi hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa estää opiskelijaksi ottamista. Valtioneuvoston asetuksissa (811 ja 812/1998) määrätään koulutusaloittain tutkinnot, joihin sovelletaan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä vaatimuksia (liite 1 ja liite 1 a). Opiskelijaksi ei voida ottaa henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin ja työssäoppimiseen silloin, kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. (AKL 630/1998, 32 §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9) Henkilön ter-

veydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä puute estää opiskelijaksi ottamisen silloin, kun opintoihin liittyviä turvallisuusvaatimuksia ei voida täyttää eikä estettä voida kohtuullisin toimin poistaa. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi opiskelijahuollon palvelut, apuvälineet, erityisopetus, erityiset opetusjärjestelyt tai muu tuki ja ohjaus.

Opetushallituksen määräämät koulutusala- ja tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset tulee ottaa huomioon myös näyttötutkintoon, siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen (43/011/2006).

Vaikka henkilön terveydentila tai vammaisuus voi estää osallistumisen joihinkin opintoihin liittyviin käytännön työtehtäviin, tämä ei välttämättä merkitse sitä, etteikö henkilö soveltuisi opiskelemaan kyseistä alaa. Hän voi usein opiskella alaa, vaikka hän ei pystyisi suorittamaan kyseistä tutkintoa kaikkine ammattitaitovaatimuksineen. Tällöin opiskelija voi saada todistuksen suoritetuista tutkinnon osista ja opinnoista, ammattiosaamisen näytöistä ja aikaisemmin hankitusta osaamisesta. Koulutuksen järjestäjän on kuitenkin syytä kertoa opiskelijaksi hakijalle selkeästi, millä tavalla todistus suoritetuista opinnoista voi vaikuttaa opiskelijaksi hakijan työllistymiseen tai jatko-opintoihin. Opiskelijavalinnassa on otettava huomioon myös ammatteihin ja työhön sisältyvät monenlaiset tehtävät, minkä perusteella opiskelijalle voidaan mahdollistaa yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen suorittamiseen.

1.1.2013 tuli voimaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013, 23 §), ja siinä on säädetty muun muassa koulutuksen järjestäjän harkintaan perustuvan valinnan perusteista. Perusteiden mukaan koulutuksen järjestäjä voi valita kuhunkin hakukohteeseen otettavista opiskelijoista enintään 30 prosenttia sellaisia opiskelijoita, jotka valitaan opiskelijaan itseensä liittyvien syiden perusteella. Tällöin ei oteta huomioon opiskelijan saamaa valintapistemäärää. Tällaisia syitä ovat oppimisvaikeudet, sosiaaliset syyt sekä koulutodistusten puuttuminen tai todistusten vertailuvaikeudet. Hakijan koulutustarve ja opinnoista suoriutumisedellytykset tulee arvioida ja ottaa huomioon, jos valintapistemäärästä poiketaan.

Ammatillisen *erityisopetuksen* tulee tarjota opiskelijoille mahdollisimman esteetön ja saatettava ammatillinen koulutus ja edellytykset koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Erityisopetuksessa voidaan poiketa säädöksistä (AKL 630/1998, 20 §, A 811/1998) siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään. Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettu laki (630/1998, 21 §) on mahdollistanut erityiset opetusjärjestelyt, jos se on ollut perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvien syiden vuoksi.

Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset (liite 1 a) ovat eri koulutusalojen tutkinnoissa pääsääntöisesti samat perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa (esim. sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala). Tekniikan ja liikenteen alan sekä luonnonvara- ja ympäristöalan perustutkintojen ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen välillä on kuitenkin joitakin eroja. Nämä erot johtuvat esimerkiksi merenkulun ja lennonjohdon hallinnonalojen säädöksistä sekä maantieliikenteen ammattikuljettajalta edellytettävistä erityisistä terveydentilavaatimuksista, jotka eroavat joiltain osin esimerkiksi metsäkooneenkuljettajalta edellytettävistä terveydellisistä vaatimuksista.

Opiskelijaksi hakijan tarvitsemien opiskelujärjestelyjen kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon se, millainen on opiskelijaksi hakijan yksilöllinen tilanne, mitkä

ovat toimista aiheutuvat kustannukset ja koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema. Arvioinnissa otetaan huomioon myös se, saadaanko toimien toteuttamiseen tukea julkisista varoista tai muualta. Esimerkiksi kuntoutusta ja vammaispalvelua koskevat säädökset tulee ottaa huomioon yksilön tilannetta arvioitaessa. Jos opiskelijan terveydentila tai toimintakyky muuttuu opiskelun aikana, koulutuksen järjestäjää koskevat tietyt velvollisuudet, jotka on kuvattu opiskeluoikeuden peruuttamista käsittelevässä luvussa B 3.2.

Aikaisempi opiskeluoikeuden peruuttaminen ja opiskeluoikeus

Aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei automaattisesti estä SORA-tutkintoihin hakeutumista, vaan koulutuksen järjestäjän tulee harkita tilanteet tapauskohtaisesti. Opiskelijaksi ottamisen estettä koskevassa harkinnassa tulee aina ottaa huomioon paitsi koulutusala ja tutkinto, jolle henkilö on hakemassa, myös syyt, joiden perusteella aiempi peruuttamispäätös on tehty. Järjestäjän on punnittava näitä seikkoja ja arvioitava saatujen tietojen valossa myös toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelutarpeita. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon myös alaikäisen suojelutarve, mikäli opiskeluoikeus on aikaisemmin peruutettu rikoksen perusteella (770/1993, 6 §).

Opinto-ohjaus ja opiskelijahuollon tuki- ja ohjausjärjestelyt opiskelijaksi ottamisen jälkeen

Koulutuksen järjestäjä laatii yhteistyössä opiskelijan ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, jolla muun muassa poistetaan opiskelijan terveyden ja toimintakykyyn liittyvien esteiden vaikutusta opiskelussa. Siinä määrätään oppimisen tavoitteet, opintojen suorittaminen ja suoritustavat sekä niiden ajoitus ja opintojen arviointi. Koulutuksen järjestäjä ottaa opiskelusuunnitelmassa huomioon opiskelijan oppimistyylin, terveydentilan, toimintakyvyn, yksilölliset voimavarat sekä mahdollisen erityisen tuen, ohjauksen tai apuvälineiden tarpeen. Kuntoutukseen ja vammaispalveluun liittyvien säädösten soveltamisessa koulutuksen järjestäjä voi tehdä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.

Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa tunnistetaan myös mahdolliset oppimista vaikeuttavat seikat. Opiskelijan tukemisessa ja ohjaamisessa on hyvä kiinnittää huomiota myös opiskelijan itseohjautuvuuteen ja ammatilliseen kasvuun, joita ohjataan ja tuetaan. Koulutuksen järjestäjä seuraa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista ja opintojen edistymistä sekä tarjoaa opiskelijalle tarvittaessa tukiopetusta.

Mikäli opiskelija ei ohjauksesta ja muista tukitoimista huolimatta saavuta jossakin tutkinnon osassa vähintään tyydyttävän (T1) tason kriteereiden mukaista osaamista, voidaan opetus antaa erityisopetuksena (630/1998, 20 §). Tällöin opiskelijalle tulee laatia henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (hojks).

Ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden sekä arvioinnin yksilölliset muutokset ovat *mukauttamista*. Koulutuksen järjestäjän on syytä olla tietoinen, mitä ja miten tutkintoon kuuluvia opintoja voidaan mukauttaa. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa opiskelijalle siitä, miten mukautus vaikuttaa koko tutkinnon suorittamiseen. Opiskelijan tulee saada tutkintotodistus, vaikka tutkinnon tavoitteita olisi mukautettu. Mikäli ammattitaitovaatimuksissa ja tavoitteissa esitetty osaaminen jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, on tutkintotodistuksen sijasta annettava todistus suoritetuista opinnoista ja sen liitteenä selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa. *Ammatillisessa erityisopetuksessa* opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä tuetaan ja edistetään opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisilla tuki-

ja ohjaustoimilla, apuvälineillä, monipuolisilla ja vaihtelevilla oppimisen ja osaamisen arviointimenetelmillä sekä muilla toimintatavoilla ja erityisjärjestelyillä, jotka edistävät opiskelijan opintojen onnistumista.

Tutkintokohtaiset terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset opiskelijaksi ottamisen vaiheessa

- Peruseriaate
 - Terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa estää opiskelijaksi ottamista, mutta SORA-tutkinnoissa opiskelijaksi hakijan on kyettävä terveydeltään ja toimintakyvyltään toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä ja työssäoppimisessa, kun opintoihin kuuluu alaikäisen turvallisuuteen, potilas- ja asiakasturvallisuuteen tai liikenteen turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia.
 - Aiempi opiskeluoikeuden peruuttaminen voi estää hakijan pääsyn opiskelemaan SORA-tutkintoja.
- Milloin opiskelijaksi hakijan terveydentila tai toimintakyky voi estää hakijan opiskelijaksi ottamisen?
 - Opiskelijaksi hakijan terveydentila ja toimintakyky voivat estää opiskelijaksi ottamisen vain SORA-tutkinnoissa, ellei turvallisuusvaatimuksia voida täyttää eikä estettä voida kohtuullisin toimin poistaa.
 - Näyttötutkintoon hakeutumisen ja valmistavan koulutuksen vaiheissa opiskelijaksi hakijan terveydentilavaatimukset on otettava huomioon henkilökohtaistamisessa.
 - Muissa kuin SORA-tutkinnoissa ovat voimassa ammatillisten perustutkintojen perusteiden liiteosassa (luku 9.2) olevat tutkintokohtaiset terveydentilan kuvaukset, joissa kerrotaan koulutusammatin ja työelämän vaatimuksista. Näillä aloilla terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä todistuksia ei voida pyytää opiskelijaksi hakemisen vaiheessa, mutta opiskelijaksi hakijalle voidaan antaa tietoa edellä mainituista asioista.
- Koulutuksen järjestäjän tehtävät opiskelun esteitä selvittäessä
 - Opiskelijaksi ottamisen esteitä selvittäessä on hyvä ottaa huomioon eri ammatteihin kuuluvat monenlaiset tehtävät ja hakea yksilöllisiä ratkaisuja, joilla tuetaan opiskelusta suoriutumista.
 - Opiskelijaksi ottamisen esteitä selvittäessä on syytä ottaa huomioon myös henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ohjauksen, apuvälineiden ja ammatillisen erityisopetuksen mahdollisuudet.

B.1.3.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Opiskelijaksi hakija ilmoittaa nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkintoon hakiessaan sairastaneensa keskivaikeaa masennusta, johon hänellä on ollut lääkitys noin vuoden ajan. Lääkitys jatkuu edelleen. Voidaanko hänet ottaa opiskelemaan kyseistä alaa?*

Vastaus: Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto kuuluu SORA-tutkintoihin (humanistinen ja kasvatusala), jolloin terveydentilasta johtuva syy voi estää opiskelijaksi ottamisen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (27 b §) mukaan opiskelijaksi hakijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa sellaiset terveydentilaansa koskevat tiedot, joiden avulla voidaan arvioida hänen opiskelijaksi ottamistaan. Koulutuksen järjestäjän on syytä antaa kyseistä tutkintoa koskevat terveydentilavaatimukset opiskelijaksi hakijalle, jotta hän voi toimittaa ne lääkärielle hakiessaan lääkärinlausuntoa terveydentilastaan tai toimintakyvystään. Lääkärinlausunnosta tulee ilmetä, estääkö opiskelijaksi pyrkivän terveydentila ko. tutkinnon suorittamisen. Laissa ei oteta kantaa siihen, missä vaiheessa ennen opiskelijaksi ottamista lääkärintodistus voidaan pyytää (ennen pääsy- tai soveltuvuuskoetta vai vasta sen jälkeen ennen opiskelijaksi ottamista). Tässä tapauksessa koulutuksen järjestäjä voi pyytää hakijaa toimittamaan pääsy- tai soveltuvuuskoetukseen lääkärintodistuksen, jossa ilmenee arvio siitä, kykeneekö hakija nykyisellään (lääkityksen

alaisena) toimimaan hakemansa tutkinnon opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa niin, että turvallisuus ei vaarannu. Lopullisen päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tekee koulutuksen järjestäjä.

Kysymys: Linja-autonkuljettajaksi pyrkivällä henkilöllä on ollut selän nikaman välilevyn pullistuma. Voidaanko hänet ottaa opiskelemaan tutkintoa?

Vastaus: Tässäkin on kyseessä SORA-tutkinto, linja-autonkuljettajan ammattitutkinto (tekniikan ja liikenteen ala). Nikaman välilevyn esiinluiskahdus (discus prolapsi) saattaa vaikeuttaa linja-auton kuljettajan työssä selviytymistä erityisesti rasiin liittyvien kipujen ja mahdollisten alaraajojen toimintakyvyn puutteiden vuoksi. Kivun hoidossa käytettävät lääkkeet voivat heikentää linja-auton kuljettajan toimintakykyä ja yhdessä edellisten kanssa voivat aiheuttaa riskin liikenteen turvallisuudelle. Mikäli opiskelijaksi hakija on hoidettu tämän sairauden osalta, aikaisempi sairaus ei estä opiskelijaksi ottamista. Koulutuksen järjestäjän on ohjattava opiskelijaksi hakijaa arvioimaan, ovatko hakijan terveydelliset edellytykset sellaiset, että ne kestävät tulevan ammatin rasitukset.

Koulutuksen järjestäjä voi pyytää lääkärinlausuntoa hakijan tilanteesta. Opiskelijaksi hakijan toimittamassa lääkärintodistuksessa tulee ilmetä hänen tämänhetkinen fyysinen terveytensä sekä lääkärin arvio siitä, riittääkö opiskelijaksi hakijan terveydentila sen tutkinnon suorittamiseen, johon hakija on hakemassa. Opiskelijavalinnat ovat yksilöllisiä ratkaisuja, ja lääkärin tekemää hakijan terveydentila- ja toimintakykyarviota verrataan tutkinnon terveydentilavaatimuksiin. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijavalinnasta.

Kysymys: Voidaanko näkö- tai kuulovammainen henkilö ottaa opiskelemaan lähihoitajaksi?

Vastaus: Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto, lähihoitaja, kuuluu SORA-tutkintoihin. Sairaus ja vamma eivät saa estää opiskelua. Opiskelijaksi ei voida kuitenkaan ottaa sellaista hakijaa, joka ei kykene terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin ja työssäoppimiseen silloin, kun opintoihin sisältyy esimerkiksi potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö hakija voisi opiskella kyseistä alaa, vaikka hän ei pystyisi suorittamaan kaikkia tutkinnon ammattitaitovaatimuksia. Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, kuuluuko tutkintoon sellaisia tutkinnon osia, joita opiskelijaksi hakija voisi suorittaa ja jotka mahdollistavat yksilölliset koulutusratkaisut.

Myös näkökykyä ja kuuloa edistävät apuvälineet ja laitteet sekä tuki ja ohjaus voivat lisätä opiskelijaksi hakijan toimintakykyä käytännön työtehtävissä. Kaikissa koulutuksen järjestäjän ratkaisuissa on selvitettävä, miten paljon opiskelijaksi hakijan kuulo- tai näkövamma rajoittaa toimintakykyä käytännön työtehtävissä tai tuottaako se turvallisuutta vaarantavan riskin, jota ei voida poistaa. Opiskelijaksi hakijalle tulee myös kertoa, etteivät mahdolliset tutkinnon osasuoritukset anna oikeutta toimia tutkinnon suorittaneen työtehtävissä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa voidaan mukauttaa opintoja, jos kyseessä on erityisopetus. Mikäli sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnossa ammattitaitovaatimuksia tai tavoitteita on mukautettu merkittävästi, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, joka oikeuttaisi hänet terveydenhuollon ammatin harjoittamiseen. Lääkehoitoa ei voida mukauttaa ollenkaan. (Opetushallituksen määräys sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon

perusteista, ammatillisen perustutkinnon perusteista 17.2.2010, 17/011/2010). Opiskelija voi kuitenkin näissä tilanteissa saada todistuksen suoritetuista opinnoista, tutkinnon osista, ammattiosaamisen näytöistä ja aikaisemmin hankitusta osaamisesta. Opiskelijalle on hyvä selvittää, miten asia voi vaikuttaa hänen jatko-opintoihin hakeutumiseensa ja työllistymiseensä. Tarvittaessa koulutuksen järjestäjän on ohjattava hakijaa hakemaan jonkin muun koulutusalan tutkintoon. Lopullisen päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tekee koulutuksen järjestäjä.

Kysymys: Mitä tarkoittaa käytännössä ”... ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa”?

Vastaus: Kohtuullisten toimien arvioiminen on koulutuksen järjestäjän tehtävä. Kohtuullisuutta voidaan tarkastella ainakin opiskelijan ja koulutuksen järjestäjän näkökulmasta. Opiskelijan näkökulmassa tarkastellaan kaikkea opiskelijan saatavilla olevaa apua ja tukea. Koulutuksen järjestäjän näkökulmassa otetaan huomioon kohtuullisen toimen aiheuttaman taloudellisen rasitteen kohtuullisuus. Kohtuullisuuden arvioimisenkin lähtökohtana on kuitenkin aina se, että opiskelijan tulee kyetä toimimaan tutkinnon vaatimissa käytännön tehtävissä, kun on kyse ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:n mukaisista koulutusaloista ja tutkinnoista.

Opiskelijaksi hakijan opiskelun esteistä muodostetaan kokonaisarvio. Asiaa tarkastellaan yksilöllisesti tilanne- ja tapauskohtaisesti niin, että käsittelyssä otetaan huomioon opiskelijaksi hakijan ohjaus, tukitoimet, apuvälineet sekä tarvittaessa myös vammaispuolustuslain sääntö ja opintososiaaliset edut. Koulutuksen järjestäjä tekee tässä tapauksessa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja ohjaa opiskelijaksi hakijan tarvittaessa toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen. Opiskelijaksi hakenut voi valittaa Aluehallintovirastoon (AVI), ellei hän ole tyytyväinen koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamispäätökseen.

Kysymys: Opiskelijaksi hakijalla on koulutuksen järjestäjän mielestä terveyteen tai toimintakykyyn liittyvä puute, jonka vuoksi hakijaa ei koulutuksen järjestäjän mielestä voisi ottaa opiskelemaan jotakin SORA-tutkintoa. Hakijan pääsy- ja soveltuvuuskokeeseen toimittamassa lääkärintodistuksessa lääkäri toteaa hakijan kuitenkin terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään soveltuvaksi opiskelemaan kyseistä tutkintoa. Onko koulutuksen järjestäjällä mahdollisuutta olla valitsematta hakijaa koulutukseen?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä tekee lopullisen päätöksen opiskelijaksi ottamisesta. Koulutuksen järjestäjän on mahdollista pyytää opiskelijaksi hakijaa osoittamaan, miten hän kykenee suorittamaan haettavaan ammatilliseen tutkintoon kuuluvia käytännön perustehtäviä esimerkiksi pääsy- tai soveltuvuuskokeissa. Tällöin pääsy- tai soveltuvuuskokeeseen kutsun ja niiden tehtävien tulee koskea kaikkia hakijoita. Tehtävät voivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla yksinkertaisia avustavia tehtäviä, jotka eivät edellytä koulutusta tai aikaisempaa kokemusta. Näiden perusteella koulutuksen järjestäjä voi arvioida tilanteen ja päättää opiskelijaksi ottamisesta ottamalla huomioon kyseisen tutkinnon turvallisuusvaatimukset ja -riskit. Opiskelijaksi hakija voi valittaa Aluehallintovirastoon (AVI), ellei hän ole tyytyväinen koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamispäätökseen.

Kysymys: Opiskelijan opiskeluoikeus sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon ja lähihoitajan ammattiin on peruutettu terveydellisistä syistä. Kahden vuoden

kuluttua opiskelija hyväksytään toiseen oppilaitokseen suorittamaan kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkintoa (kodinhuoltaja), jonka opiskeluedellytykset hän täyttää. Kyseinen tutkinto ei kuulu SORA-tutkintoihin, joihin sovelletaan tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia ja joissa opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista. Mitä velvollisuuksia koulutuksen tai tutkinnon järjestäjällä on tässä tapauksessa, jos kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkintoa suorittamaan hakeva opiskelija ilmoittaa aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisestaan?

Vastaus: Yhteishaussa ei tämän tutkinnon koulutukseen hakemisen yhteydessä kysytä tutkintokohtaisia terveydentilätietoja eikä aikaisempaa opiskeluoikeuden peruuttamista, sillä tutkinto ei kuulu SORA-tutkintoihin. Näin toimitaan myös näyttötutkintona suoritettavaan kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkintoon hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisessa. Aikaisempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei siis tässä tapauksessa voi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä.

B.2 Rikostaustatöten pyytäminen opiskeluoikeuden arviointia varten

”Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.” (AKL 630/1998, 32 a §, 4 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 32 a §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.” (AKL 630/1998, 42 §, 2 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

Rikosrekisterilaki (770/1993, 6 §)

”Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä tarkoitettusta sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, 20 luvussa tarkoitettusta seksuaalirikoksesta, 21 luvun 1 §:n nojalla taposta, 2 §:n nojalla murhasta, 3 §:n nojalla surmasta tai 6 §:n nojalla törkeästä pahoinpitelystä, 31 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ryöstöstä taikka 50 luvussa tarkoitetuista huumausainerikoksista. Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla hänet on ennen edellä mainittujen lainkohtien voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla tuomittu edellä mainittua tekoa vastaavasta rikoksesta. Lisäksi otteeseen merkitään tiedot rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä ja 20 luvussa tarkoitetuista rikoksista tuomituista sakoista, jotka on rekisteröity sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:n 1 momentissa tarkoitettuun sakkorekisteriin.”

”Lisäksi opiskelija saa itseään koskevan 2 momentissa tarkoitettua otteen rikosrekisteristä voidakseen opinnoissa taikka opintoihin kuuluvassa työssäoppimisessa tai harjoittelussa ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on pyydettäessä toimitettava koulutuksen järjestäjälle tai korkeakoululle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998), ammattikorkeakoululain (351/2003) tai yliopistolain (558/2009) mukaan. Ote on maksuton. Otetta pyydettäessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Ote toimitetaan vain sille, jota se koskee.”

”Oppisopimuskoulutuksessa rikostaustatöten esittämisessä työnantajalle sovelletaan lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002).”

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää toimintatavat sekä ohjeet, miten ja milloin opiskelija toimittaa rikosrekisteriotteen koulutuksen järjestäjälle nähtäväksi.” (Opetushallituksen määräys 23.11.2011 nro 38/011/2011)

B.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Mitä rangaistuksia ja rikoksia merkitään rikosrekisteriin?

Rikosrekisteriin merkitään tuomioistuinten ilmoitusten perusteella tiedot lainvoimaisista ratkaisuksista, joiden mukaan henkilö on tuomittu Suomessa ehdottomaan vankeuteen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rangaistukseen tuomitsematta.

Tässä yhteydessä tarkoitettuja rikoksia ovat lapsen kohdistuneet rikokset, seksuaalirikokset, väkivaltarikokset, huumausainerikokset sekä sakkorekisterin sakot, jotka on tuomittu lapsen kohdistuneista rikoksista.

Milloin rikostaustaote voidaan pyytää?

Rikosrekisterilain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua rikosrekisterin otteesta on alettu käyttää ilmaisua rikostaustaote. Se eroaa jonkin verran varsinaisesta rikosrekisteriotteesta, johon merkitään kaikki henkilön rikosrekisteriin merkityt tiedot. Tässä oppaassa käytetään pääsääntöisesti ilmaisua rikostaustaote.

Rikostaustaotteen pyytäminen opiskelijalta edellyttää, että SORA-tutkintoon liittyviin opintoihin *(liite 1) sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä ja että hänen opintonsa ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen*. Rikostaustaotteen avulla koulutuksen järjestäjä voi tarkistaa, täyttääkö opiskelija koulutusalan ja tutkinnon turvallisuusedellytykset niin, että hän voi jatkaa opintojaan (AKL 630/1998, 32 §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9). Tämän oppaan luvussa B 3.1 on selvitetty edellä mainitut säännökset ja se, milloin rangaistuksiin tuomitseminen voi mahdollistaa opiskeluoikeuden peruuttamisen, kun kyseessä on alaikäisen suojelutarve, ja millaisia ko. rangaistukset ovat.

Rikostaustaote voidaan pyytää opiskelijalta *vasta, kun koulutus on alkanut ja ennen opintoja tai työssäoppimisjaksoa, joihin sisältyy olennaisesti alaikäisen parissa tapahtuvaa työskentelyä*. Rikostaustaote voidaan pyytää vain silloin, kun opiskelija tosiasiallisesti on aloittamassa alaikäisten parissa työskentelyn, esimerkiksi työssäoppimisjakson. Rikostaustaotetta ei sen sijaan voida pyytää sillä perusteella, että opintoihin mahdollisesti jossain vaiheessa saattaa liittyä alaikäisten parissa työskentelyä. Opetushallitus suosittelee, että rikostaustaote pyydetäisiin ennen ensimmäistä työssäoppimisjaksoa kaikilta saman opiskelijaryhmän opiskelijoilta, jotka työskentelevät työssäoppimisjaksolla alaikäisten kanssa. Tällä turvataan myös yksilöiden oikeudenmukainen kohtelu.

Opiskelija tilaa itse rikostaustaotteen, mutta koulutuksen järjestäjällä on tiedotusvelvollisuus

Koulutuksen järjestäjän tehtäviin kuuluu tiedottaa myös rikostaustaotteen toimittamiseen liittyvistä asioista (ks. luku B 1.1). Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa opiskelijalle selkeästi, miten, milloin ja kenelle rikostaustaote näytetään. Jos opiskelija kieltäytyy rikostaustaotteen toimittamisesta koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän esittää rikostaustaotteen. Opiskelijalle kerrotaan myös tästä asiasta.

Opiskelijan tulee itse pyytää rikostaustaote ja toimittaa se nähtäväksi koulutuksen järjestäjälle. Tämä koskee kaikkia tilanteita. Koulutuksen järjestäjällä ei ole oikeutta pyytää rikostaustaotetta suoraan Oikeusrekisterikeskukselta.

Opiskelijan Oikeusrekisterikeskukselta tilaama rikostaustaote opiskelua varten on maksuton. Opiskelija tilaa otteen vapaamuotoisella hakemuksella (sähköpostitse), tarkoitusta varten laaditulla lomakkeella tai sähköisellä hakemuksella (<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>). Tietoa pyydetessä on ilmoitettava tarkoitus, johon rikostaustaotetta tarvitaan, tilaajan täydellinen nimi, henkilötunnus (syntymäaika ja paikka, jos tunnusta ei ole), tilaajan postiosoite ja puhelinnumero sekä viranomainen (= koulutuksen järjestäjä), jota varten ote tilataan. Hakemukseen lisätään päivämäärä ja allekirjoitus. Sähköpostilla tehty hakemus voidaan hyväksyä ilman allekirjoitusta, jos hakemuksen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä. Vaikka opiskelija itse tilaa rikostaustaotteen, koulutuksen järjestäjän on syytä ohjeistaa opiskelijoita hakemaan sitä oikealla tavalla ja oikeana ajankohtana (vasta opintojen alettua ja vain niiden SORA-tutkintojen yhteydessä, joiden opintoihin tai työssäoppimiseen liittyy olennaisesti työskentelyä alaikäisten kanssa). Koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava selkeästi opiskelijoille, mihin tarkoitukseen opiskelija hakee rikostaustaotetta ja miten pyyntö tehdään. Opiskelijoille kannattaa kertoa myös siitä, mitkä rikokset näkyvät opiskelua varten pyydettyssä rikostaustaotteessa.

Rikostaustaotteen näyttäminen sekä tietojen dokumentointi ja säilyttäminen

Koulutuksen järjestäjällä on syytä olla määräykset ja ohjeet siitä, kuka pyytää opiskelijalta rikostaustaotteen, kenelle se näytetään ja miten opiskelijan näyttämä rikostaustaotteen tieto dokumentoidaan koulutuksen järjestäjän ylläpitämiin tietoihin sekä miten se säilytetään koulutuksen järjestäjän pitämässä arkistoissa. Tarkoituksenmukaista on, että koulutuksen järjestäjä nimeää nämä henkilöt ammattinimikkeen mukaan, ei henkilön nimellä. Rikostaustaotteen tietoja voivat saada tietoonsa ja käsitellä vain henkilöt, jotka joko valmistelevat opiskeluoikeuden peruuttamista tai päättävät siitä. Tämä pätee myös siinä tapauksessa, kun rikostaustaote esitetään ennen alaikäisten parissa tapahtuvia opintoja tai työssäoppimista.

Käytännössä rikostaustaotteen näyttäminen voisi toteutua esimerkiksi niin, että opiskelija näyttää rikostaustaotteensa koulutuspäällikölle tai vastaavalle, joka merkitsee rikostaustaotteen näytetyksi ja kuittaa tiedon päivämäärällä ja omalla nimikirjoituksellaan (esimerkiksi erilliseen opiskelijaluetteloon tai opiskelijahallintorekisterin liitetietoihin). Koska henkilötietolain mukaan arkaluontoisten tietojen (muun muassa rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta kuvaavat tiedot) käsittely on kielletty, tietoja rikostaustaotteen sisällöstä ei saa merkitä oppilaitoksen rekistereihin. Mikäli rikostaustaote ei sisällä rikosta, jonka perusteella opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, ote palautetaan viipymättä opiskelijalle. Kopiota rikostaustaotteesta ei saa ottaa.

Mikäli rikostaustaote sisältää tiedon rikoksesta, jonka perusteella opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, rikostaustaote toimitetaan sille koulutuksen järjestäjän nimeämälle henkilölle, jonka tehtäviin kuuluu saattaa asia koulutuksen järjestäjän monijäsenisen toimielimen päätettäväksi. Rikostaustaote säilytetään tämän henkilön hallussa siihen saakka, kunnes opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta asiasta on lainvoimainen päätös tai asia on siirtynyt muutoksenhaun johdosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan käsittelyyn. Rikostaustaote säilytetään lukitussa kaapissa, eikä sitä saa näyttää muille kuin niille henkilöille, jotka valmistelevat monijäsenisen toimielimen päätöstä tai jotka ko. toimielimen jäsenenä tai esittelijänä osallistuvat päätöksentekoon opiskeluoikeuden mahdollisesta

peruuttamisesta. Mikäli opiskelija ei hae muutosta monijäsenisen toimielimen tekemään päätökseen, rikostaustaote palautetaan opiskelijalle heti, kun monijäsenisen toimielimen päätös on saanut lainvoiman. Mikäli opiskelija hakee muutosta päätökseen opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta, rikostaustaotetta säilytetään oppilaitoksessa siihen saakka, kunnes se lähetetään muiden asiaan liittyvien asiakirjojen mukana opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalle asian käsittelyä varten.

Arkaluonteisten tietojen käsittelyä ja säilyttämistä koskevia säännöksiä tulee noudattaa. Niitä on selvitetty tarkemmin tämän oppaan luvussa B 7.

Rikostaustaotteen toimittamatta jättäminen

Jos opiskelija kieltäytyy rikostaustaotteen toimittamisesta koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän esittää rikostaustaotteen. Opiskeluoikeuden pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Opiskeluoikeuden pidättämistä tulee tässä tilanteessa pitää eräänlaisena turvaamistoimenpiteenä, ei kurinpitona. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaa ei voida kuitenkaan pidättää opiskelusta rikostutkinnan ajaksi (tämä mahdollisuus on lain mukaan lukiossa).

Rikostaustaotteen pyytäminen ja näyttäminen

- Rikostaustaotteen tiedot ja opiskeluoikeuden peruuttaminen
 - Rikostaustaote sisältää tiedot lapsen kohdistuneista rikoksista, seksuaalirikoksista, väkivaltarikoksista, huumausainerikoksista ja sakkorekisterin sakoista, jotka on tuomittu lapsen kohdistuneista rikoksista.
 - Luvussa B 3.1 kerrotaan tarkemmin, milloin opiskelijan tuomitseminen tuomioistuimessa rangaistukseen voi johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen.
- Koulutuksen järjestäjällä on tiedottamisvelvollisuus seuraavissa rikostaustaotteeseen liittyvissä asioissa:
 - tiedotettava jo opiskelijaksi hakemisen vaiheessa rikostaustaotteen toimittamisen edellytykset niissä SORA-tutkinnoissa (liite 1), joita se koskee
 - tiedotettava toimintaperiaatteet ja ohjeet rikostaustaotteen nähtäväksi pyytämisessä (kuka pyytää rikostaustaotteen, kenelle se näytetään ja millä tavalla asia dokumentoidaan ja säilytetään koulutuksen järjestäjän arkistossa) paitsi opiskelijalle myös opetussuunnitelman yhteisessä osassa
 - koulutuksen järjestäjä opastaa opiskelijaa rikostaustaotteen pyytämiseen liittyvissä asioissa (esimerkiksi mitä tietoja hakemuksessa pitää olla sekä miten ja milloin hakemus käytännössä tehdään).
- Milloin rikostaustaote voidaan pyytää?
 - Jos opintoihin tai työssäoppimiseen SORA-tutkinnoissa (liite 1) sisältyy olennaisesti alaikäisten kanssa toimimista.
 - Vasta opintojen alettua (ei vielä koulutukseen hakemisen vaiheessa).
- Kuka rikostaustaotteen pyytää ja tilaa?
 - Koulutuksen järjestäjä nimeää henkilön tai henkilöt, jotka voivat pyytää opiskelijaa toimittamaan rikostaustaotteen.
 - Opiskelija tilaa itse maksuttoman rikostaustaotteen Oikeusrekisterikeskukselta joko vapaamuotoisella hakemuksella tai sähköisellä hakemuksella. (<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>)
- Kuka voi käsitellä rikostaustaotteen tietoja?
 - Rikostaustaotteen tietoja saa käsitellä vain koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö tai henkilöt, jotka valmistelevat opiskeluoikeuden peruuttamista tai tekevät niistä päätöksiä.
 - Edellä mainittujen henkilöiden toimintatavat riippuvat siitä, sisältääkö rikostaustaote rikoksen vai ei.
 - Arkaluonteisten tietojen käsittelyä ja säilyttämistä on selvitetty tämän oppaan luvussa B 7.
- Mikäli opiskelija ei toimita rikostaustaotettaan nähtäväksi:
 - koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin voi pidättää opiskelijan opiskeluoikeuden, ellei hän toimita rikostaustaotetta kohtuullisessa koulutuksen järjestäjän määrittelemässä ajassa
 - opiskeluoikeus voidaan pidättää siihen asti, kunnes opiskelija toimittaa rikostaustaotteen nähtäväksi
 - opiskelijalla on oikeus hakea muutosta opiskelusta pidättämisestä koskevaan päätökseen hallinto-oikeudelta.

B.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: Miten kauan opiskelijan toimittama rikostaustaote on voimassa?

Vastaus: Opiskelijan rikostaustan tarkistamista koskevissa säännöksissä ei ole määritelty rikostaustaotteen voimassaoloa eikä myöskään työssäoppimisen vähimmäispituutta kuten työ- ja virkasuhteita koskevissa säännöksissä. Koulutuksen järjestäjän harkintaan jää, pyydetäänkö opiskelijaa esittämään rikostaustaote opiskeluoikeuden arviointia varten. Työnantajalle on laissa asetettu velvollisuus pyytää työntekijää esittämään rikostaustaote,

mutta vastaavaa koulutuksen järjestäjää koskevaa säännöstä ei ole. Lainsäädännössä ei ole säädetty, onko ote pyydettävä jokaiselta opiskelijalta ennen lasten parissa tapahtuvaa työssäoppimisjaksoa.

Opetusballituksen suositus: Suosituksena on, että rikostaustaote pyydetään ennen ensimmäistä työssäoppimisjaksoa kaikilta niiltä opiskelijaryhmän opiskelijoilta, jotka työskentelevät tosiasiaassa olennaisesti alaikäisten kanssa jotain SORA-tutkintoa suorittaessaan. Tällä menettelyllä turvataan myös yksilöiden oikeudenmukainen kohtelu rikostaustaotteen pyytämässä. Koulutuksen järjestäjä päättää, montako kertaa se pyytää rikostaustaotteen tutkintoon johtavan koulutuksen aikana.

Kysymys: *Työnantaja (vanhustyö) on ottanut oppisopimukseen työntekijän, joka koulutetaan lähihoitajaksi. Oppisopimustoimisto on tilannut valmistavan koulutuksen työssäoppimisjaksoineen koulutuksen järjestäjältä. Oppisopimusopiskelijan tulee suorittaa kasvun tukemisen ja ohjauksen kuuden viikon pituinen työssäoppimisjakso päiväkodissa. Mitkä ovat koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet tai velvollisuudet pyytää opiskelijalta rikostaustaotetta, kun oppisopimustyöpaikka ja työssäoppimispaikka eivät sitä edellytä?*

Vastaus: Oppisopimuksena järjestettävässä koulutuksessa tulee soveltaa lasten parissa työskentelevien rikosrekisteritaustan selvittämistä koskevaa lakia (504/2002), jonka mukaan työnantajalla on oikeus ja velvollisuus rikostaustan selvittämiseen. Valmistavan koulutuksen järjestäjä ei voi pyytää oppisopimusopiskelijaa tässä tapauksessa esittämään rikostaustaotetta.

Kysymys: *Tilanne on sama kuin edellä, mutta sillä erotuksella, että oppisopimusopiskelija menee tutkintotilaisuuteen päiväkotiin suoraan ilman valmistavaa koulutusta. Mitkä ovat koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet tai velvollisuudet pyytää opiskelijalta rikostaustaotetta, kun oppisopimustyöpaikka ei sitä edellytä eikä päiväkotikaan edellytä sitä näin lyhyeltä jaksolta?*

Vastaus: Sama kuin edellä.

Kysymys: *Voidaanko rikostaustaote pyytää ammatillisen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen (ammattistartti) osallistavalta opiskelijalta silloin, kun opiskelija suorittaa koulutuksensa aikana kokonaan jonkin SORA-tutkinnon osan, johon kuuluu olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä?*

Vastaus: Tässä tilanteessa toimitaan, kuten ko. perustutkinnon yhteydessä toimitaan rikostaustaotteen pyytämässä. Mikäli opiskelijan opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen, koulutuksen järjestäjä voi pyytää ammattistartin opiskelijaa toimittamaan rikostaustaotteensa koulutuksen järjestäjälle nähtäväksi ennen kuin opiskelija aloittaa opinnot tai työssäoppimisen jonkin SORA-tutkinnon tutkinnon osassa, johon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Mikäli opiskelijan esittämässä rikostaustaotteessa on ammatillisesta koulutuksesta annetuista lain 32 §:n 2 momentin mukainen merkintä rikoksesta, voi koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin peruuttaa opiskeluoikeuden alaikäisen suojelutarpeen perusteella tässä tutkinnon osassa. Opiskelijan opinto-oikeutta ammatilliseen perustutkintoon ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa (ammattistartti) ei muutoin voida peruuttaa. Ennen kuin opiskeluoikeus edellä mainitusta tutkinnon osasta perutetaan, on koulutuksen järjestäjän selvittettävä yhdessä opiskelijan kanssa tä-

män mahdollisuus suorittaa jokin muu tutkinnon osa ja ohjattava opiskelijaa suorittamaan sellainen tutkinnon osa, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

B.3 Opiskelu-oikeuden peruuttaminen ja palauttaminen

B.3.1 Opiskelu-oikeuden peruuttamisen syistä

”Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskelu-oikeuden, jos:

- 1) opiskelija on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa;
- 2) on ilmeistä, että opiskelija ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 27 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai
- 3) opiskelija on opiskelijaksi hakuvaiheessa salannut sellaisen 27 b §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.” (AKL 630/1998, 32 §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9)

”Kun opinnot tai opintoihin kuuluva työssäoppiminen edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskelu-oikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1 - 3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.” (AKL 630/1998, 32 §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9)

”Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.” (AKL 630/1998, 32 §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9)

B.3.1.1 Opiskelu-oikeuden peruuttamisen syiden huomioon ottaminen

Vaikka koulutuksen järjestäjän on ollut mahdollista esittää tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia (liite 1 a) opiskelijaksi hakeville vasta vuoden 2012 alusta alkaen, opiskelijan opiskelu-oikeus voidaan kuitenkin peruuttaa jo sitä aikaisemmin opiskelunsa aloittaneiltakin, mikäli peruuttamiseen oikeuttavat opiskelijan terveydentilasta tai toimintakyvystä johtuvat syyt täyttyvät SORA-tutkinnoissa (liite 1).

Opiskelu-oikeus voidaan peruuttaa, kun opiskelija on SORA-tutkintojen opinnoissa **toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden** ja näin osoittautunut **ilmeisen soveltumattomaksi** toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että opiskelijan puutteellinen tai virheellinen menettely tai piittaamaton suhtautuminen jatkuu huomautuksista huolimatta tai opiskelija laiminlyö olennaisesti työssäoppimispaikan tai opiskeluun liittyvien käytännön tehtävien turvallisuusmääräyksiä. On huomattava, ettei yksittäinen huolimattomuudesta aiheutunut vahinko täytä opiskelu-oikeuden peruuttamisen edellytyksiä, ellei teko tai laiminlyönti osoita ilmeistä soveltumattomuutta toimia opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa. Yksittäisen vahingon tai opiskelijan virheellisen toiminnan pitää olla erittäin vakava, että se täyttäisi opiskelu-oikeuden peruuttamisen edellytykset.

Opiskelu-oikeus voidaan peruuttaa myös, ellei opiskelija **terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään** täytä säädettyjä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä SORA-tutkinnoissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijan vakava fyysinen tai psyykkisen toimintakyvyn puute voi vaarantaa turvallisuutta ja estää siten opintoihin kuuluvista käytännön tehtävistä tai työssäoppimisesta suoriutumisen.

Terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä esteitä voivat olla esimerkiksi vakavat mielenterveyden ongelmat tai vakava päihderiippuvuus. Vakavilla fyysisen tai psyykkisen toimintakyvyn häiriöillä ei kuitenkaan tarkoiteta esimerkiksi sellaisia mielenterveysongelmia, jotka hoidettuina eivät estä koulutukseen pääsyä ja opintoihin osallistumista. Opiskelu-oikeuden peruuttamisperustetta ei ole myöskään silloin, jos edellä mainittu este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Opiskelu-oikeus voidaan kuitenkin peruuttaa tilanteissa, joissa opiskelija ei olisi voinut tulla valituksi koulutukseen, jos hänen terveydentilaansa koskeva seikka (tässä tapauksessa opiskelijaksi ottamisen este) olisi ollut tiedossa jo hakuvaiheessa. Tällainen tilanne voi syntyä, jos opiskelija on salannut terveydentilaansa tai toimintakykynsä liittyviä tietoja opiskelijaksi hakemisen vaiheessa tai hän on sairastunut tai menettänyt toimintakykyään opintojen aikana.

Koulutuksen järjestäjän on hyvä selvittää opiskelijan kanssa myös yksilöllisiä opetusjärjestelyjä ja tarkentaa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa, joita käsitellään tarkemmin luvussa B 3.2.1. Ennen opiskelu-oikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvítettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Mikäli opiskelijan opiskelu-oikeus joudutaan peruuttamaan terveydentilan tai toimintakyvyn vuoksi, se voidaan myös palauttaa peruuttamisen aiheuttaneiden syiden todistetusti poistuttua (tarkemmin luku B 3.3).

Opiskelu-oikeus voidaan peruuttaa myös, jos opiskelija on hakuvaiheessa **salannut tiedon aiemmasta opiskelu-oikeuden peruuttamis päätöksestä**. Tämä edellyttää kuitenkin, että koulutuksen järjestäjä on hakuvaiheessa pyytänyt tietoa opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja että hakijan salaaama tieto olisi voinut estää hakijan opiskelijaksi ottamisen. Tiedon salaaminen ei automaattisesti merkitse opiskelu-oikeuden peruuttamista, vaan edellyttää koulutuksen järjestäjältä tapauskohtaista harkintaa aiemman peruuttamis päätöksen ja sen perusteluista ilmenevien seikkojen perusteella.

Lisäksi opiskelu-oikeus voidaan peruuttaa, **mikäli opiskelija on aloittanut opiskelunsa 31.12.2011 jälkeen** ja jos opiskelijan opintoihin kuuluu olennaisesti alaikäisen kanssa työskentelyä ja opiskelija **on tuomittu rangaistukseen** sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta (39/1889, 17. luku, 18 §, 18 a § tai 19 §) tai seksuaalirikoksesta (39/1889, 20. luku) tai törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta (39/1889, 21. luku 1-3 §, 6 §) törkeästä ryöstöstä (39/1889, 31. luku 2 §) tai vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta (39/1889, 50. luku 1 §, 2 §, 3 §, 4 § ja 4 a §) ja jos peruuttaminen on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi. Opiskelu-oikeus voidaan peruuttaa muiden huumausainerikosten perusteella, paitsi rikoslain (39/1889) 50 luvun 2 a §:ssä tarkoitetun huumausaineen käyttörikoksen perusteella (vähäinen huumausainerikos). Opiskelu-oikeuden peruuttaminen rikostaustatöiden perusteella liittyy alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden suojelutarpeeseen. Tässä yhteydessä tarkasteltavat rikosnimikkeet ovat samat kuin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa (504/2002).

Rikosrekisteriin merkitään tuomioistuinten ilmoitusten perusteella tiedot ratkaisuista, joiden mukaan henkilö on tuomittu Suomessa ehdottomaan vankeuteen, valvontarangais-

tukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rangaistukseen tuomitsematta. Rikoslain (39/1889) kolmannen luvun (4 §, 1 ja 2 momentti) mukaan rangaistukseen voidaan jättää tuomitsematta, jos rikoksentekijä on ollut rikoksen tehdessään alle 15-vuotias tai hänet on jätetty syyntakeettomana tuomitsematta. Rikostuomio ei tarkoita kuitenkaan automaattisesti opiskeluoikeuden peruuttamista, vaan koulutuksen järjestäjän pitää harkita asia aina tapauskohtaisesti. Harkintaan voivat vaikuttaa esimerkiksi koulutusala, tehty rikos, tekoajankohta sekä tuomion pituus.

Opiskeluoikeuden peruuttamisen syyt

- Opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista vain SORA-tutkinnoissa.
- Opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista, jos
 1. opiskelija vaarantaa toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden
 2. opiskelija ei täytä terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä
 3. opiskelija on hakuvaiheessa salannut tiedon aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta (mikä olisi voinut estää hänen opiskelijaksi ottamisen)
 4. opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta tai vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta ja opintoihin tai työssäoppimiseen liittyvä alaikäisen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.
- Opiskeluoikeuden peruuttamiseen oikeuttavien syiden ilmetessä koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tietoja ja veloitettu tekemään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin olennaisia vaiheita ja toimenpiteitä tarkastellaan luvussa B 3.2.

B.3.1.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyviä syitä tarkastellaan luvun B 3.2. kysymysten ja vastausten yhteydessä. Näiden esimerkkien kautta lukija voi tutustua peruuttamisen syiden ohella koko opiskeluoikeuden peruuttamisprosessiin. Siihen kuuluu muun muassa koulutuksen järjestäjän oikeus saada tarvitsemiaan opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyviä tietoja. Koulutuksen järjestäjän velvollisuus opinto-ohjaukseen, opiskelijahuollon palveluihin ja muihin tukitoimiin sekä opiskelijan ja alaikäisen opiskelijan huoltajan kuulluksi tulemisen mahdollistaminen kuuluvat prosessiin. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että opiskelijan opinnot eivät opiskeluoikeuden peruuttamiseen yhteydessä saisi keskeytyä tai johtaa harkitsemattomaan koulutusalan ja ammatin vaihtoon.

B.3.2 Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti ja yhteistyö

”Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi.” (AKL 630/1998, 35 a §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan

määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.” (AKL 631/1998, 32 a §, 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10)

”Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.” (AKL 630/1998, 32 a §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10)

”Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.” (AKL 630/1998, 32 a §, 3 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10)

”Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.” (AKL 630/1998, 32 a §, 4 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10)

”Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

- 1) oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
- 3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
- 4) työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- 5) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.” (AKL 630/1998, 43 §; AAL 631/1998, 16 §, kohta 5)

”Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.” (AKL 630/1998, 35 §, 5 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella ottaa koulutuksen järjestäjän sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.” (AKL 630/1998, 32 §, 3 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9)

”Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 32 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.” (AKL 630/1998, 32 a §, 5 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10)

”Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuminen ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Terveydentilan ja toimintakyvyn muuttumisesta koulutuksen aikana johtuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaisella opiskelusuunnitelmalla. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät koulutuksen suorittamista. Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuessa opiskelijahuollon, opiskeluterveydenhuollon ja työpaikkojen työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuminen ei saa keskeyttää opiskelijan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Terveydentilan ja toimintakyvyn muuttumisesta valmistavan koulutuksen aikana johtuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaisella opintotutkimuksella. Opintojen ohjaus, opiskelijan tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamista. Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuessa opiskelijahuollon, opiskeluterveydenhuollon ja työpaikkojen työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 39/011/2011)

”Opiskelijan oikeusturvan ja oppimisympäristön turvallisuuden varmistamiseksi opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle riittävästi tietoa tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista, opinnoista, arvioinnista, opintojen suorittamista edistävistä opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon tuki- ja ohjausjärjestelyistä sekä tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Ammatillisen peruskoulutuksen opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelijan terveydentilasta tai toimintakyvystä mahdollisesti aiheutuvia opiskelun esteitä voidaan poistaa esimerkiksi oppilaitoksen laboraatiotiloissa ja työsaleissa tapahtuvan opiskelun sekä työssäoppimisen aikana.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää toimintatavat, miten ja milloin tiedotetaan opiskelijoille muutoksenhaun tekemisestä opiskelijan oikeusturvalauta-

kuntaan opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevissa asioissa valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011, 16 §) määriteltyjen koulutusalojen tutkinnoissa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.3.2.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Mitä koulutuksen järjestäjä tekee, jos se epäilee, että opiskelijalla on opiskeluoikeuden peruuttamiseen oikeuttava este?

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät säännökset ja määräykset koskevat vain SORA-tutkintoja. Lisäksi on otettava huomioon, ettei opiskeluoikeuden peruuttaminen ole kurinpitotoimi, vaan virheellisen opiskelijaksi ottamisen korjaamiseen liittyvä toimi.

Koulutuksen järjestäjän on syytä arvioida ja ennakoida alakohtaisesti ne työssä ilmenevät tilanteet, joissa potilaan, asiakkaan tai liikenteen turvallisuuteen liittyvät asiat voivat tulla esille. Käytännössä koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia, että työ- ja muut turvallisuusohjeet ovat ajantasaiset ja ne on otettu alakohtaisesti huomioon koulutuksessa jo ennen työssäoppimaan menoa. Koulutuksen järjestäjä ohjaa tiedottamisellaan opiskelijaa pohtimaan alansa turvallisuusnäkökohtia.

Jos opiskelija sairastuu vakavasti opintojen aikana, hänet tulee ohjata ensisijaisesti opiskeluterveydenhuollon piiriin, jossa hänen hoitonsa suunnitellaan ja järjestetään asiaan kuuluvalla tavalla. Opiskelija voi olla pois opetuksesta sairausloman vuoksi. Terveystilan tai toimintakyvyn muuttumisesta koulutuksen aikana aiheutuvat käytännön ongelmat ratkaistaan aina *ensisijaisesti* opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja tukemalla opiskelijaa muulla tavalla.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen on kuitenkin mahdollista SORA-tutkinnoissa silloin, kun alan opintoihin liittyviin tehtäviin tai työssäoppimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta tai potilas- tai asiakasturvallisuutta tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia eivätkä ohjaus, apuvälineet ja muut tukitoimet riitä turvallisuutta vaarantavien esteiden poistamiseen ja tilanteen ratkaisemiseen. Opiskeluoikeuden peruuttaminen on aina *viimesijainen* keino.

Jos opiskelijalla epäillään olevan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskeluoikeuden peruuttamisen perusteena (tarkemmin edellisessä kappaleessa B 3.1), koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan menemään osoittamansa laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Opiskeluterveydenhuollon asiantuntijat päättävät tutkimuksista ja selvityksistä, jotka katsotaan välttämättömiksi opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn selvittämisessä.

Koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaa toimittamaan opiskeluoikeuden arviointia varten myös rikostaustaotteen, jos opintoihin tai työssäoppimiseen sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Rikostaustaotteen näyttämiseen liittyvät vaiheet on kuvattu tarkemmin tämän oppaan luvussa B 2.

Lisäksi koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada toiselta koulutuksen järjestäjältä tai oppilaitokselta (ks. oppaan luku B 1.2 tiedonsaannista) opiskeluoikeuden arviointia varten välttämättömät tiedot, jotka koskevat aikaisempaa opiskeluoikeuden peruuttamispäätöstä ja sen perustelua, sekä tiedot vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on hakenut oppilaitokseen siirto-opiskelijana.

Jos opiskelija on määrätty terveydentilaa ja toimintakykyä selvittäviin tutkimuksiin, koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada kirjallinen lääkärinlausunto. Siitä tulee ilmetä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvyn nykytilanteesta verrattuna kyseisen tutkinnon edellyttämiin terveydentilavaatimuksiin. Lausunnossa on oltava, mikäli mahdollista, myös arvio siitä, voidaanko opiskelun estettä poistaa ja miten pitkään esteen poistuminen veisi aikaa. Koulutuksen järjestäjän on esitettävä lausuntopyynnössään, mitä tarkoitusta varten lausuntoa pyydetään. Koulutuksen järjestäjän on suositeltavaa selvittää lausuntopyynnössään myös esimerkein tutkintoon kuuluvia käytännön tilanteita, jotka opiskelijan pitäisi pystyä suorittamaan tutkinnon ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Pyyntöön on suositeltavaa liittää tutkinnon perusteessa määrätty tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset SORA-tutkinnoista.

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki ei ota kantaa lausuntoa antavan lääkärin koulutustaustaan tai erikoisalaan, mutta joidenkin SORA-tutkintojen terveydentila- ja toimintakykyvaatimusten yhteydessä opiskelijan tilanteen arviointiin voidaan tarvita erikoislääkäriä (mm. psyykkiset sairaudet, silmänsairaudet, ihosairaudet). Esimerkiksi merenkulkualalla on omat asiantuntijalääkäriinsä, jotka tutkivat opiskelijan terveydentilän soveltuvuuden alalle.

Tekniikan ja liikenteen alan sekä luonnonvara- ja ympäristöalan tutkinnoissa otetaan huomioon kunkin alan lainsäädännön erityispiirteet, kun selvitetään opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamiseen oikeuttavia terveyteen ja toimintakykyyn liittyviä syitä. Esimerkiksi ajokorttilaki (386/2011) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus ajoterveydestä (1181/2011) määräävät, että terveydentilalausunnon pitää olla joissakin tapauksissa erikoislääkärin antama, jotta se oikeuttaa ajokortin saamisen. Kyseisillä aloilla on käytössä myös terveystarkastusryhmät I ja II erilaisiin kuljetusalan tutkintoihin.

Opiskeluoikeuden arviointia varten saatetaan tarvita myös jonkin muun asiantuntijan kuin lääkärin antama selvitys. Esimerkiksi fysioterapeutin, psykologin ja toimintaterapeutin lausunnot ovat laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamia (laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994). Epäselvissä tilanteissa erityyppöisuuden arviointi tulee jättää Liikenteen turvallisuusviraston päätettäväksi (Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 1171/2010). Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämisestä tehtyjen tarkastusten ja tutkimusten aiheuttamista kustannuksista.

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ilmoittaa vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamiskäsittelystä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle Valviralle. Opetushallituksen mielestä säännöstä voidaan tulkita siten, että asian vireilläoloaika alkaa, kun sitä koskeva kokouskutsu ja esityslista on toimitettu koulutuksen järjestäjän monijäseniselle toimielimelle. Asia ei siis ole vireillä vielä siinä vaiheessa, kun haetaan tai odotetaan opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyviä selvityksiä esimerkiksi opiskelijan terveydentilasta tai rikostaustaotetta.

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvien tietojen käsittely, dokumentointi ja säilyttäminen

Koulutuksen järjestäjä ottaa huomioon opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvien tietojen käsittelyssä, dokumentoinnissa ja säilyttämisessä arkaluoteisten ja salassa pidettävien tietojen käsittelystä annetut säädökset ja määräykset. Koulutuksen järjestäjä määrää

johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, kenen tai keiden ammattihenkilöiden tehtäviin kuuluu pyytää edellä mainittuja tietoja joko opiskelijalta tai toiselta koulutuksen järjestäjältä. Lisäksi koulutuksen järjestäjä määrää, miten, milloin ja keneltä kyseisiä tietoja pyydetään ja miten tiedot toimitetaan ja kenelle koulutuksen järjestäjän edustajalle ne esitetään.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös tiedon antamista ja saantia koskeviin säännöksiin, (AKL 630/1998, 43 § 4 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 5), joiden mukaan tiedon haltijalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja eri henkilöille. Säännöksissä selvennetään, keille mitäkin tietoja voidaan antaa. Niiden mukaan esimerkiksi oppilaitoksen johtajalla ja opinto-ohjauksesta vastaavilla henkilöillä on keskenään hieman erilaiset oikeudet saada tietoja opiskelijan terveydentilasta ja toimintakyvystä. Näissä säännöksissä tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jonka 29 §:n kohdassa 1 todetaan, että viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.

Rikostaustaotteen nähtäväksi toimittamiseen liittyvät asiat on esitetty tämän oppaan luvussa B 2 ja huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämistä koskevat asiat luvussa B 5.

Opiskelijan kieltäytyminen koulutuksen järjestäjän määräämistä terveydentilan ja toimintakyvyn selvityksistä

Jos opiskelija kieltäytyy lääkärintarkastuksesta ja terveydentilan selvityksistä tai rikostaustaotteen toimittamisesta koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tutkimuksiin tai toimittamaan rikostaustaotteen. Koulutuksen järjestäjä ottaa kohtuullista aikaa määrittäessään huomioon paikalliset olosuhteet (esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon palvelujen saanti, välimatkat). Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin päättää opiskeluoikeuden pidättämisestä. Samalla kun päätetään opiskelusta pidättämisestä, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon eli opiskelusta pidättämisen alkamisajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjän yhteistyö- ja ohjausvelvoite opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvissä asioissa

Opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn muuttuminen ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Opiskelijan asiat ratkaistaan *ensisijaisesti* opiskelijalle sopivilla *yksilöllisillä opetus- ja ohjausjärjestelyillä* ja henkilökohtaisella opiskelusuunnitelmalla. *Opinto-ohjauksen* järjestämisen tavoitteina on edistää koulutuksellista tasa-arvoa, lisätä opiskelijoiden hyvinvointia ja edistää opiskelijan hakeutumista itselleen soveltuvaan koulutukseen myös niissä tilanteissa, jolloin opiskelijan toimintakyky tai terveydentila on olennaisesti muuttunut. Koulutuksen järjestäjä antaa ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelmassa opiskelijalle riittävästi tietoa paitsi tutkinnon osista myös niiden suorittamista edistävästä opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon tuki- ja ohjausjärjestelyistä.

Koulutuksen järjestäjä *tekee yhteistyötä* muiden toimijoiden kanssa ja *selvittää opiskelijan tilanteen, jotta tämän opinnot sujuisivat*. Nuorten opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä huoltajien kanssa. Näissä tilanteissa koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän, opiskelijahuollon, sosiaalitoimen, nuorisotoimen, työ- ja poliisihallinnon sekä aikuisopiskelijoiden kohdalla myös työpaikkojen työterveyshuollon keskinäinen yhteistyö on välttämätöntä.

Tarvittaessa koulutuksen järjestäjä selvittää yhdessä opiskelijan, tämän huoltajan ja opiskelijahuollon henkilöstön kanssa opiskelijan mahdollisuuden hakeutua muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää. Esimerkiksi tekniikan ja liikenteen alalla sekä luonnonvara- ja ympäristöalalla on kuljetusalan ammateissa käytössä terveysvaatimusryhmät I ja II erilaisiin tutkintoihin. Vaikka opiskelija ei täytä terveysvaatimusryhmän II kriteerejä, hän saattaa terveystensä puolesta soveltua opiskelemaan tutkintoa, jossa vaaditaan terveysvaatimusryhmän I mukaista terveyttä ja toimintakykyä.

Opiskelijan kanssa voidaan sopia myös siitä, että opiskelija siirtyy koulutuksen järjestäjän tarjoamaan muuhun koulutukseen. Siirron edellytyksenä on, että opiskelija täyttää opiskelijaksi ottamisen edellytykset ja hänellä on mahdollisuus saavuttaa toisen tutkinnon tavoitteet ja ammattitaitovaatimukset. Opiskelija hakeutuu uuteen koulutukseen, ja häneen sovelletaan soveltuvin osin opiskelijaksi ottamisen perusteita (esim. tarvittaessa pääsy- tai soveltuvuuskoe). Opiskelijalle tarjotaan opinto-ohjausta, mutta hänellä ei ole uuteen opiskelupaikkaan automaattista subjektiivista oikeutta, jolla hän ohittaisi muut hakijat. Opiskelija ei saa kuitenkaan jäädä opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä ilman tulevaisuuteen liittyviä vaihtoehtoja.

Jos opiskelija ohjataan suorittamaan saman koulutuksen järjestäjän toista tutkintoa, siirto ei edellytä aiemman opiskeluoikeuden peruuttamista. Asiaa ei ole myöskään tarpeellista käsitellä koulutuksen järjestäjän asettamassa monijäsenisessä toimielimessä. Jos opiskelija antaa suostumuksensa toiseen koulutukseen siirrosta, tulee koulutuksen järjestäjän kuitenkin tehdä siirrosta opiskelijaksiottamispäätöstä vastaava hallintopäätös.

Päätöksenteko opiskeluoikeuden peruuttamisessa

Ennen *opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen tekemistä* koulutuksen järjestäjän on tehtävä asiasta tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Selvityksen osana koulutuksen järjestäjän on syytä koota tieto opiskelijan saamista opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon palveluista tai muista yksilöllisistä tukitoimista ja arvioida, mikä merkitys niillä on ollut opiskelijan opintojen etenemisen kannalta. Mikäli opiskelijan siirtyminen toiseen koulutukseen tai muut opiskelijan opiskelua tukevat toimenpiteet eivät ole mahdollisia ja päädytään opiskeluoikeuden peruuttamiseen, päätöksen tekee koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin (luku B 4).

Opiskelijalle tulee hallintolain mukaan antaa opiskeluoikeuden peruuttamisesta tehty päätös valitusosoituksineen todisteellisena tiedoksi (434/2003, 60 §). Päätöksen yhteydessä opiskelijalle ilmoitetaan myös siitä, miten hän voi niin halutessaan hakea opiskeluoikeuden palauttamista (tarkemmin luvussa B 3.3) koulutuksen järjestäjän monijäseniseltä toimielimeltä. Samalla kun päätetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta, on päätettävä täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon eli opiskeluoikeuden peruuttamisen alkamisajankohdasta. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan pää-

tökseen haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta¹⁾ 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Mahdollinen opiskelijan valitus asiasta käsitellään kiireellisenä. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta voi myös kieltää peruuttamispäätöksen täytäntöönpanon opiskelijan pyynnön perusteella tai omasta aloitteestaan.

Jotta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira voi hoitaa sille säädettyjä tehtäviä, on koulutuksen järjestäjällä velvollisuus antaa sille välttämättömät tiedot vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. Tämä tarkoittaa ammatillisella toisella asteella erityisesti nimikesuojattuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten lähihoitajaa sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa ja koulutettua hierojaa hierojan ammattitutkinnossa. Mikäli henkilö on jo aikaisemmalta koulutustaustaltaan terveydenhuollon ammattihenkilö, ja hän opiskelee jossain SORA-tutkinnossa (sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatti- tai erikoisammattitutkinnossa), myös hänen kohdallaan on potilasturvallisuuden vuoksi syytä ottaa huomioon edellä mainittu asia, vaikka itse opiskeltava tutkinto (esimerkiksi kipsimestarin erikoisammattitutkinto) ei kuuluisikaan Valvirassa rekisteröitäviin tutkintoihin. Koulutuksen järjestäjä voi saada tiedot terveydenhuollon ammattihenkilöistä Terhikistä (Terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteri). Käytännössä asia tulee tiedoksi viimeistään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa tai näyttötutkinnossa hakeutumisasihen ja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisessa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen on kuvattu prosessina tämän oppaan liitteessä 3.

1 Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta (L956/2011) on ensimmäinen muutoksenhakuaste opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa asioissa. Oikeusturvalautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asiat tulee käsitellä kiireellisinä. Opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opiskeluvoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti ja yhteistyö

- Opiskeluvoikeuden peruuttaminen on *viimesijainen keino* varmistaa potilaan, asiakkaan tai liikenteen taikka alaikäisten turvallisuus.
 - Opiskeluvoikeuden peruuttamiseen liittyvät säädökset ja määräykset koskevat vain **SORA-tutkintoja**.
 - Opiskelijan asiat ratkaistaan ensisijaisesti yksilöllisillä opetus- ja ohjausjärjestelyillä.
- Mitä opiskeluvoikeuden peruuttamiseen liittyviä tietoja koulutuksen järjestäjä voi saada?
 - Koulutuksen järjestäjällä on oikeus määrätä opiskelija menemään terveydentilaa ja toimintakykyä koskeviin tutkimuksiin ja tarkastuksiin sekä saada kirjallinen lääkärinlausunto opiskeluvoikeuden arviointia varten, jos on perusteltua epäillä, että opiskelijalla on terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este toimia kyseisen tutkinnon opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa.
 - Koulutuksen järjestäjä maksaa tutkimuksista ja selvityksistä aiheutuvat kustannukset.
 - Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada tiedot opiskelijan mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluvoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä perusteluineen toiselta koulutuksen järjestäjältä tai korkeakoululta.
 - Opiskelijan tulee antaa koulutuksen järjestäjän pyynnöstä rikostaustatoteensa nähtäväksi, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimiseen tosiasiaa sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.
 - Opiskelija hankkii itse rikostaustatöteen Oikeusrekisterikeskuksesta.
- Kuka tietoja pyytää, käsittelee ja dokumentoi?
 - Koulutuksen järjestäjä päättää johtosäännössä tai muussa sisäisessä määräyksessään, ketkä pyytävät opiskeluvoikeuden peruuttamiseen liittyviä tietoja ja miten ja kenelle kyseiset tiedot toimitetaan sekä kuka dokumentoi ja arkistoi ne.
 - Koulutuksen järjestäjä tiedottaa em. asiat selkeästi opiskelijoille.
- Opiskeluvoikeuden peruuttamiseen liittyvän tiedonsaannin laiminlyöminen
 - Ellei opiskelija suostu lääkärintarkastukseen tai toimita rikostaustatöteä, koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin voi pidättää opiskelijan opiskeluvoikeuden siihen asti, kunnes hän suostuu tarkastukseen ja tutkimuksiin tai toimittamaan pyydetty todistukset tai rikostaustatöteen.
- Opiskeluvoikeuden peruuttaminen
 - Koulutuksen järjestäjä kokoaa yleisellä tasolla tiedon opiskelijan saamista opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon palveluista ja muista tukimuodoista ja arvioi niiden merkityksen opiskelijan opintojen etenemisen kannalta.
 - Terveydentilan tai toimintakyvyn muuttuminen opintojen aikana ei saa keskeyttää opiskelijan koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon.
 - Terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvissä asioissa opiskelijalle tarjotaan ensisijaisesti yksilöllisiä opetus- ja ohjauspalveluja. Näihin kuuluu tarvittaessa myös opinto-ohjaus mahdollisuudesta hakeutua muuhun koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän tarjoamaan muuhun koulutukseen siirto edellyttää opiskelijan suostumusta ja siirtoa koskevaa opiskelijaksiottamis päätöstä vastaavaa hallintopäätöstä. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan muiden viranomaisten palveluja.
 - Ennen opiskeluvoikeuden peruuttamista asia yksilöidään. Opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi.
 - Opiskeluvoikeuden peruuttamis päätöksen tekee koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin.
 - Peruuttamis päätös annetaan valitusosoituksineen opiskelijalle. Tässä yhteydessä opiskelija saa tietoa myös siitä, miten hän voi halutessaan hakea opiskeluvoikeuden palauttamista koulutuksen järjestäjän monijäseniseltä toimielimeltä.
 - Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksen järjestäjillä (esim. sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, hierojan ammattitutkinto) on velvollisuus antaa Valviralle tieto opiskelijan opiskeluvoikeuden peruuttamista koskevasta vireilläolosta, käsittelystä ja päätöksestä (myös toiseen koulutukseen siirrosta) sekä sen perusteluista.

B.3.2.2 Kysymyksiä ja vastauksia Terveysteen ja toimintakykyyn liittyviä tilanteita

Kysymys: *Linja-autonkuljettajan ammattitutkintoa suorittavalla opiskelijalla todetaan kesken opintojen munuaisten vajaatoiminta. Miten koulutuksen järjestäjän tulee toimia tässä tilanteessa?*

Vastaus: Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto on SORA-tutkinto (tekniikan ja liikenteen ala). Mikäli on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvää opiskelun estettä, koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan osoittamansa terveydenhuollon ammattihenkilön (lääkärin) suorittamiin tarkastuksiin, jossa määritetään opiskelijan terveydentila ja toimintakyky. Lääkärinlausunnossa tulee ilmetä, onko opiskelijalla terveydellisiä ja toimintakykyyn liittyviä edellytyksiä toimia kyseisellä alalla ja suorittaa kyseistä tutkintoa. Koulutuksen järjestäjä pyytää lääkäriltä lausunnon, jossa opiskelijan terveyteen liittyvät tekijät esitetään ja yksilöidään nimenomaan tietyn tutkinnon opiskeluoikeuden arviointia varten.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ajoterveydestä (1181/2011, 23 §, 1 mom.) todetaan, että jos henkilö kärsii vakavasta ja palautumattomasta munuaisten vajaatoiminnasta, ajoterveysvaatimukset eivät täyty. Saman säännöksen seuraavassa momentissa (1181/2011, 23 §, 2 mom.) kuitenkin todetaan, että ajoterveysvaatimusten voidaan katsoa täyttyvän kyseisen alan erikoislääkärin arvion ja säännöllisten uusintatarkastusten perusteella. Sama pätee silloin, jos henkilöllä on munuaisten vajaatoiminta, mutta kysymys ei ole palautumattomasta vajaatoiminnasta.

Ellei opiskelijalla ole terveydellisiä edellytyksiä suorittaa tutkintoa, hänen opintonsa eivät saa keskeytyä harkitsemattomasti. Koulutuksen järjestäjä selvittää ensin, voiko opiskelija opiskella jotain muuta koulutuksen järjestäjän järjestämää tutkintoa, jonka terveydelliset edellytykset hän täyttää. Ellei tällaista ole tarjolla ja opiskelijan terveys tai toimintakyky voi aiheuttaa liikenteen turvallisuusriskin, eikä näitä riskejä voida estää yksilöllisellä ohjauksella esimerkiksi jonkin muun koulutuksen järjestäjän tarjoamalla koulutuksella tai muilla tukitoimilla, voidaan päätyä opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle (mikä ei tässä esimerkissä toteudu) on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvät päätökset ovat aina yksilöllisiä ratkaisuja.

Kysymys: *Heikosti näkevä lähiboittajaopiskelija vetää injektoitavaa lääkettä ruiskuun hyvin epätarkasti? Mitä koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä?*

Vastaus: Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto on SORA-tutkinto. Koulutuksen järjestäjän tulee saada selkeä kuvaus opiskelijan toiminnasta ko. työtilanteesta ja siitä, miten potilas- tai asiakasturvallisuuden nähdään vaarantuvan. Silloin, kun on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvää opiskelun estettä, koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan osoittamansa terveydenhuollon ammattihenkilön (lääkärin) suorittamiin tarkastuksiin, jolla selvitetään opiskelijan terveydentila ja toimintakyky. Lääkärinlausunnossa tulee ilmetä, onko opiskelijalla terveydellisiä ja toimintakykyyn liittyviä edellytyksiä toimia kyseisellä alalla ja suorittaa kyseistä tutkintoa. Koulutuksen järjestäjä pyytää lääkäriltä lausunnon, jossa opiskelijan terveyteen liittyvät tekijät esitetään ja yksilöidään nimenomaan tietyn tutkinnon opiskeluoikeuden arviointia varten.

Opiskelijan opinnot eivät saa keskeytyä harkitsemattomasti, vaan ensin koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, voiko opiskelija opiskella yksilöllisin opiskelujärjestelyin. Mikäli turvallisuutta vaarantava este on olemassa, opiskelijan tulee käyttää tarpeen mukaisia yksilöllisiä keinoja, esimerkiksi näköä korjaavia apuvälineitä. Lääkehoidon opintoja ei voida sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa mukauttaa (Opetushallituksen määräys sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteista, ammatillisen perustutkinnon perusteista 17.2.2010; 17/011/2010). Mikäli mukauttamiseen joudutaan, opiskelija voi saada todistuksen suoritetuista opinnoista, mutta hän ei saa tutkintotodistusta eikä tällöin myöskään terveydenhuollon ammatinharjoittamisoikeutta. Opiskelijalle tulee tiedottaa siitä, millä tavalla tutkintotodistuksen puuttuminen vaikuttaa hänen työllistymiseensä ja jatko-opintoihin.

Jos opiskelijan terveys tai toimintakyky aiheuttaa turvallisuusriskin (potilaan tai asiakkaan turvallisuus) eikä riskiä voida estää yksilöllisin ohjaus- tai tukitoimin tai apuvälineillä, voidaan päätyä opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Tätä ennen opiskelijaa ohjataan kuitenkin löytämään koulutusala ja tutkinto, jonka terveydelliset ja toimintakyvyn edellytykset hän täyttää. Jos tällainen tutkinto löytyy, siirto ei edellytä aiemman opiskeluoikeuden peruuttamista, vaan opiskelijan suostumus siirtoon ja siirtoa koskeva opiskelijaksi ottamispäätöstä vastaava hallintopäätös riittävät. Kyseeseen voi tulla ohjaus myös jonkin toisen koulutuksen järjestäjän tarjoamaan koulutukseen.

Ellei opiskelijalle kuitenkaan löydy koulutusta, jonka terveydelliset edellytykset hän täyttää, opiskeluoikeuden peruuttaminen laitetaan vireille. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Koska kyseessä on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinto, koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa paitsi vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamiskäsittelystä, myös siihen liittyvästä päätöksestä, kuten opiskelijan siirtymisestä toiseen koulutukseen tai nykyisestä opiskeluoikeudesta luopumisesta perusteluineen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle Valviralle. Ilmoitus tulee tehdä kirjallisesti.

Kysymys: Opiskelija menestyy teoreettisesti hyvin lapsi- ja perhetyön perustutkintoa suorittaessaan, mutta on tutkinnon ammattivaatimuksiin liittyvissä käytännön vuorovaikutustilanteissa lähes vuorovaikutustaidoton ja aloitekyvytön niin, ettei hänen vastuulleen voi jättää yhtään asiakasta. Tilanne ei muutu, vaikka opiskelijan kanssa keskustellaan asiasta. Miten koulutuksen järjestäjän tai työpaikkaohjaajan tulisi menetellä?

Vastaus: Lapsi- ja perhetyön perustutkinto kuuluu SORA-tutkintoihin. Työpaikkaohjaajan on syytä ottaa yhteyttä työssäoppimisesta vastaavaan opettajaan. Työpaikkaohjaajan ja työssäoppimista ohjaavan opettajan pitää tässä vaiheessa keskustella opiskelijan toimintaan liittyvistä puutteista sekä ohjauksen ja tuen tarpeista. Opiskelijan toiminnassa havaitut turvallisuutta vaarantavat tilanteet tulee yksilöidä. Opiskelijan tulee saavuttaa tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset vähintään tyydyttävän (T1) kriteerien tasolla, jotta suoritus olisi hyväksytty. Opiskelijalle pitää tarjota oppimiselle lisää aikaa, esimerkiksi laajennettua työssäoppimista, lisäohjausta tai muita yksilöllisiä tukitoimia. Ammatillisessa erityisopetuksessa myös mukauttaminen on mahdollista tietyin edellytyksin.

Mikäli epäillään opiskelijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvää estettä, koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, joissa todetaan opiskelijan terveydentila. Jos opiskelijan

tilanne edellä mainitun selvityksen jälkeenkin muodostaa turvallisuusriskin lapsi- ja perheyön perustutkintoon kuuluvassa työssäoppimisessa, on koulutuksen järjestäjän syytä ohjata opiskelija johonkin hänelle paremmin soveltuvaan tutkintoon. Mikäli tällainen löytyy ja opiskelija suostuu siirtoon, riittää suostumus siirtoon ja sitä koskeva opiskelijaksi ottamispäätöstä vastaava hallintopäätös. Opiskeluoikeuden peruuttamiseen ei tällöin tarvitse ryhtyä. Muussa tapauksessa koulutuksen järjestäjän tulee laittaa opiskeluoikeuden peruuttaminen vireille. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi asiasta ennen opiskeluoikeuden peruuttamista.

Kysymys: Lennonjohtajan perustutkinnon opiskelija on teoriakoulutuksen jälkeisissä simulaattoriharjoituksissa saanut toistuvasti hylkääviä tuloksia. Opiskelijan kanssa sovitun lisäkoulutuksen jälkeenkään hänen oppimistuloksissaan ei ole havaittavissa kehitystä. Ilmailukennepalvelusta annetussa ilmailumääräyksessä todetaan: ”Mikäli koulutusohjelmaan sisältyy simulaattorikoulutusta, on oppilaan suoritettava jokainen simulaattoriharjoitus hyväksytysti. Opiskelijan katsotaan suorittaneen simulaattoriharjoitus hyväksytysti, kun simulaattoriharjoitukselle koulutusohjelmassa asetettu koulutustavoite on saavutettu.” Määräyksessä todetaan edelleen: ”Jos oppilas koulutuksen aikana todetaan sopimattomaksi koulutukseen, on hänen koulutuksensa välittömästi keskeytettävä.” Opiskelija on saanut koulutuksen alkaessa lennonjohtajan lääketieteellisen kelpoisuustodistuksen, eikä hänen terveydentilassaan ole tapahtunut koulutuksen aikana kelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia. Miten koulutuksen järjestäjän tulee menetellä?

Vastaus: Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen terveyden ja turvallisuuden vaarantaminen voi tulla kysymykseen vain aidossa tilanteessa, ei simulaatiossa. Sen sijaan simulaattoritehtävien jatkuva epäonnistuminen voi viitata siihen, ettei opiskelijan terveydentila tai toimintakyky täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Opiskelija voidaan 32 a §:n mukaisesti määrätä terveydentilan ja toimintakyvyn toteamiseksi terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamaan tarkastukseen ja tutkimukseen. Jos tutkimus osoittaa, ettei opiskelija täytä terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä, opiskeluoikeus voidaan peruuttaa. Ennen peruuttamista tulee tehdä kuitenkin 32 §:n 3 momentin mukainen selvitys opiskelijan mahdollisuudesta muuhun koulutukseen.

Ilmailulakiin perustuvia ilmailumääräyksiä tulee noudattaa lennonjohtajan koulutusta koskevinä erityissäännöksinä ammatillisen koulutuksen lainsäädännön ohella. Määräyksen mukaisesti koulutus on keskeytettävä, jos opiskelija osoittautuu sopimattomaksi koulutukseen. Opiskeluoikeuden peruuttaminen edellyttää kuitenkin, että edellä mainitun 32 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät. Opiskelijaa tulee informoida ilmailualan koulutusta koskevista erityissääöksistä.

Erimielisyys terveydentilan ja toimintakyvyn sopivuudesta koulutusalan tutkintoon

Kysymys: Miten menetellään, jos lääkärintodistuksen mukaan opiskelijan terveys on riittävä, mutta opiskelijan työssäoppimisessa ilmenee terveydellisiä rajoituksia niin paljon, ettei hän pysty suoriutumaan työssäoppimisesta?

Vastaus: Kyseessä on ilmeisesti jokin SORA-tutkinto, koska lääkärintodistus on pyydetty ja esitetty. Ensin tulee yksilöidä mahdolliset opiskelijan toiminnassa ilmenneet puutteet ja selvittää, millaisia turvallisuusriskejä niistä mahdollisesti aiheutuu. Opiskelijan toimintaa

työssäoppimisessa tulee tarkastella tutkinnon perusteissa määrättyjen ammattitaitovaatimusten täyttymisen näkökulmasta niin, että kriteerien tulee täytyä vähintään tyydyttävästi, jotta hän voisi jatkaa opintojaan ja suorittaa tutkinnon. Elleivät ammattitaitovaatimukset käytännön työtehtävissä täyty, opiskelijalle voidaan tarjota lisäaikaa oppimiseen, mahdollisesti laajennettua työssäoppimista ja muita yksilöllisiä tukitoimia ja lisäohjausta. Joissain tilanteissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 21 §:n mukaiset erityiset opetusjärjestelyt voivat olla mahdollisia. Myös opintojen mukauttaminen on ammatillisessa erityisopetuksessa mahdollista (AKL 630/1998, 20 §) ottaen kuitenkin huomioon eräiden perustutkintojen perusteiden määräyksissä olevat mukauttamista koskevat rajoitukset.

SORA-tutkinnoissa koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan menemään terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, joissa todetaan opiskelijan terveydentila ja joiden perusteella opiskeluoikeuden arviointia on mahdollista tehdä. Tämä on mahdollista esimerkiksi silloin, kun opiskelijan terveydentila tai toimintakyky on muuttunut opiskelun aikana. Opiskeluoikeuden peruuttaminen voi olla mahdollista turvallisuuden vaarantumisen perusteella.

Rikokseen liittyviä tilanteita

Kysymys: *Koulutuksen järjestäjälle on selvinnyt, että lähihoitajaopiskelija on jäänyt kiinni vanhukselta varastamisesta työssäoppimisensa aikana. Opiskelija on tunnustanut tekonsa. Onko tämän asian esille tuleminen sellainen este, että opiskelija ei voi jatkaa opiskelua?*

Vastaus: Varastaminen on rikos, josta voi seurata rikosoikeudellisia toimenpiteitä. Poliisi tekee tutkinnan, ja asia voi edetä syyttäjän syyteharkintaan. Tämänkaltaisen lähihoitajaopiskelijan toiminta on myös vastoin ammattieettisiä periaatteita. Opiskelijan työssäoppiminen tulee hylätyksi, ja hänen opintonsa viivästyvät tältä osin. Opiskelija voi muuten jatkaa opintojaan rikostutkinnan aikana, sillä ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaa ei voida pidättää opiskelusta rikostutkinnan ajaksi. Jos tuomioistuimella on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle samasta syystä saa määrätä kurinpitovangastusta. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta määräajaksi tai jäljellä olevien opintojen ajaksi, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua (630/1998, 35 c §). Muutoin koulutuksen järjestäjän kurinpitotoimena on kirjallinen varoitus.

Kysymys: *Kuljettajaksi opiskeleva ajaa alkoholin vaikutuksen alaisena vapaa-ajallaan kolarin, jossa kuolee ja loukkaantuu ihmisiä. Mitkä ovat käytännön seuraamukset opiskelun kannalta?*

Vastaus: Liikenneonnettomuus on sattunut opiskelijan vapaa-ajalla. Opiskelija saa toiminnastaan rikosoikeudellisen tuomion, joten koulutuksen järjestäjä ei voi ryhtyä kurinpitotoimiin. Tuomion aikana opiskelijan opinnot kuitenkin viivästyvät, sillä hänen ajokortin saamisensa viivästyy. Jos opiskelijalla oli jo ajokortti, hän menettää sen joksikin aikaa, jolloin hän ei voi suorittaa käytännön opintoja.

Kyseisellä tapahtumalla ei ole kuitenkaan vaikutuksia opiskeluoikeuteen, ellei opiskelijalla ole vakava toimintakykyyn vaikuttava päihderiippuvuus, joka voi olla perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiseen terveydentilan ja toimintakyvyn perusteella SORA-tutkinnoissa. Jos opiskelijalla todetaan päihderiippuvuus, hänet tulee koulutuksen järjestä-

jän kirjallisten toimintaohjeiden mukaisesti ohjata hoitoon ja opiskelijahuollon palveluihin. Tapauksessa on kuitenkin otettava huomioon opiskelijan mahdolliset muut rikkeet ja niiden määrä sekä tarkastella niiden yhteyttä liikenneturvallisuuteen.

Kysymys: Opiskelijaksi hakija on saanut huumeuomion viisi vuotta sitten. Onko hän ikuisesti soveltumaton opiskelemaan tiettyjä SORA-tutkintoja?

Vastaus: Viisi vuotta vanha huumeuomio ei pitäisi olla tiedossa koulutuksen järjestäjällä valintahetkellä, ellei opiskelijaksi hakija sitä itse oma-aloitteisesti kerro. Koulutuksen järjestäjä ei saa kysyä asiaa opiskelijaksi hakijalta eikä pyytää siihen liittyvää rikostaustatietoa tai velvoittaa opiskelijaksi hakijaa menemään huumausainetestaukseen. Vanha huumeuomio ei myöskään saisi vaikuttaa opiskelijaksi ottamiseen, vaan sen tulee perustua valintahetken tietoon opiskelijaksi hakijan tilanteesta ja soveltuvuudesta.

Koulutuksen järjestäjä voi pyytää nähtäväkseen rikostaustatietoa, kun opiskelija on jo aloittanut opinnot ja vain silloin, kun opiskelijan opintoihin tai työssäoppimiseen sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä ja vain silloin, kun opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen.

Kysymys: Miten opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä päätöksen valmistelu etenee vireillepanosta päätökseen? Miten opiskeluoikeuden peruuttamisprosessi etenee?

Vastaus: SORA-tutkinnoissa opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin käynnistämisessä on koulutuksen järjestäjällä käytettävissä seuraavat mahdollisuudet:

- 1) Mikäli on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on joku terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn määrittämiseksi osoittamansa lääkärin (tai muun laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön) suorittamiin tarkastuksiin.
- 2) Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammatikorkeakoululta tai yliopistolta opiskeluoikeuden arviointia varten tiedot mahdollisesta aikaisemmasta opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamisesta.
- 3) Koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaa esittämään rikostaustatietoa, mikäli kyseessä on tutkinto, jonka opintoihin tai työssäoppimiseen sisältyy olennaisesti työskentelyä alaikäisten parissa ja opinnot ovat alkaneet 31.12.2011 jälkeen.

Koulutuksen järjestäjä määrää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, kenen tehtäviin kuuluu pyytää ja käsitellä edellä mainittuja tietoja. Esimerkiksi opiskelijalta tai toiselta koulutuksen järjestäjältä saatuja tietoja voi käsitellä vain henkilö, joka joko valmistele opiskeluoikeuden peruuttamista tai päättää siitä. Lisäksi koulutuksen järjestäjä määrää, milloin ja miten kyseiset todistukset toimitetaan koulutuksen järjestäjän osoittamille henkilöille. Koulutuksen järjestäjällä on hyvä olla pyyntöä varten lomake, jossa selvitetään lyhyesti, mihin todistuksen esittämispyyntö perustuu ja mitä seuraa, ellei opiskelija toimita todistusta tietyssä määräajassa nähtäväksi. On huomattava, että koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus selvittää SORA-tutkintojen (liite 1) vaatimat terveydentila- ja toimintakykyvaatimukset myös niissä tapauksissa, kun opiskelija tulee suorittamaan valinnaisena tutkinnon osana vain yhtä tutkinnon osaa jostakin SORA-tutkinnosta.

Lääkärinlausunnossa tulee ilmetä, onko opiskelijalla terveydellisiä ja toimintakykyyn liittyviä edellytyksiä toimia kyseisellä alalla. Ellei edellytyksiä alalla toimimiseen ole, opiske-

lijän opinnot eivät saa keskeytyä harkitsemattomasti, vaan ensin koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, voiko opiskelija opiskella yksilöllisten opiskelujärjestelyjen, apuvälineiden ja tukitoimien avulla. Tässä yhteydessä koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltohenkilöstö tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. On myös mahdollista, että opiskelija otetaan hänen suostumuksellaan johonkin koulutuksen järjestäjän muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Jos opiskelijan terveys tai toimintakyky aiheuttaa turvallisuusriskin (alaikäisten, potilaan, asiakkaan tai liikenteen turvallisuus) eikä tätä riskiä voida estää yksilöllisillä ohjaus- tai tukitoimilla tai apuvälineillä eikä opiskelijaa voida siirtää suorittamaan jotakin toista tutkintoa, voidaan päätyä opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamisesta päättämistä opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle järjestetään mahdollisuus tulla kuulluksi. Tässä tilaisuudessa jaetut arkaluonteisten tietojen asiakirjat on suositeltavaa numeroida ja kerätä takaisin kuulemistilaisuuden päätyttyä. Tilaisuudesta tehdään muistio tai pöytäkirja, jotta asiaan voidaan tarvittaessa palata.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen etenee koulutuksen järjestäjän monijäsenisen toimielimen käsittelyyn. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvän asian vireillä olosta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valviralle) silloin, kun opiskelijan asia on edennyt monijäsenisen toimielimen käsittelyyn. Monijäsenisen toimielimen päätös valitusosoitukseen toimitetaan opiskelijalle. Tässä yhteydessä opiskelijalle tiedotetaan myös opiskeluoikeuden palauttamisen mahdollisuudesta, mikäli opiskeluoikeuden peruuttamisen syynä on ollut terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka. Opiskelijalle kerrotaan, miten hänen tulee osoittaa se, että opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet.

Ilmoituksen tekeminen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valviralle)

Kysymys: Jotta Valvira voi hoitaa sille säädettyjä tehtäviä, on koulutuksen järjestäjällä velvollisuus antaa sille välttämättömät tiedot vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. Miten tällainen ilmoitus tehdään ja missä vaiheessa asian vireilläoloa?

Vastaus: Ennen kuin opiskeluoikeuden peruuttamiskäsittelyyn voidaan edetä, tulee koulutuksen järjestäjän hankkia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiset opiskelijakohtaiset tiedot (32 a §) opiskeluoikeuden arviointia varten. Koulutuksen järjestäjä tulee antaa vireillä olevan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian käsittelyä, opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista kirjallisesti tiedot Valviralle. Käytännössä on suositeltavaa laatia kuvaus asian käsittelyvaiheista ja liittää mukaan kopiot tehdyistä päätöksistä. Asian katsotaan tulleen vireille, kun sitä koskeva monijäsenisen toimielimen kokouksen kokouskutsu ja esityslista on toimitettu monijäseniselle toimielimelle.

B.3.3 Opiskeluvoikeuden palauttaminen

”Se, jolta on peruutettu opiskeluvoikeus 32 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuksen järjestäjältä opiskeluvoikeuden palauttamista. Opiskeluvoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluvoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle terveydentilaansa koskevat lausunnot.” (AKL 630/1998, 32 b §, 1 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 11)

”Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluvoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.” (AKL 630/1998, 32 b §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 11)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää toimintatavat, miten ja milloin tiedotetaan opiskelijoille muutoksenhaun tekemisestä opiskelijan oikeusturvallautakuntaan opiskeluvoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevissa asioissa valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011, 16 §) määriteltyjen koulutusalojen tutkimisissa.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.3.3.1 Koulutuksen tai tutkimuksen järjestäjän tehtävät Koulutuksen järjestäjän tiedotusvelvollisuus

Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelijoille tiedotetaan opiskeluvoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen liittyvistä menettelyistä ja oikeudesta hakea muutosta monijäsenisen toimielimen tekemiin päätöksiin. Koulutuksen järjestäjän on määrättävä tiedottamisen toimintatavoista ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien yhteisessä osassa (SORA-tutkinnot). Lisäksi opiskeluvoikeuden peruuttamispäätöksen yhteydessä opiskelijalle ilmoitetaan, miten hän voi hakea niin halutessaan opiskeluvoikeuden palauttamista.

Opiskeluvoikeuden palauttamiseen liittyvä hakemus

Opiskelijalla on mahdollisuus hakea vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella opiskeluvoikeuden palauttamista koulutuksen järjestäjän asettamalta monijäseniseltä toimielimeltä, jos opiskeluvoikeus on peruutettu terveydentilaa tai toimintakykyä koskevan syyn vuoksi. Palauttamisen hakemiselle ei ole määräaikaa.

Opiskeluvoikeuden palauttamisen edellytyksenä on, että hakija osoittaa terveydentilaansa tai toimintakykynsä liittyvin lausunnoin, että opiskeluvoikeuden peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet. Opiskelijan tulee toimittaa terveydentilaansa koskevat lausunnot hakemuksensa liitteenä. Opiskelijan tulisi laittaa hakemukseen tiedot seuraavista asioista: milloin opiskeluvoikeus on peruutettu ja mistä syystä (mahdollinen kopio päätöksestä), selvitys lausuntoineen terveydentilan tai toimintakyvyn muuttumisesta ja nykyisestä tilasta sekä perusteet sille, miksi opiskeluvoikeus pitäisi palauttaa.

Päätöksenteko opiskeluvoikeuden palauttamisessa

Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin palauttaa opiskelijan opiskeluvoikeuden, mikäli siihen on riittävät perusteet (kuvattu edellä). Jos opiskelijan opiskeluvoikeus palautetaan, koulutuksen järjestäjän on syytä tiedottaa asiasta myös opiskeluterveydenhuollolle, alaikäisen opiskelijan huoltajille sekä muille yhteistyötahoille, jotka

olivat mukana opiskeluoikeuden peruuttamisessa. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus antaa myös Valviralle tieto sen toimialaan kuuluvien tutkintojen osalta opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. Ilmoitus tästä tehdään kirjallisesti Valviralle. Opiskelija voi hakea opiskeluoikeuden (peruuttamista ja) palauttamista koskevaan päätökseen muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Opiskeluoikeuden palauttaminen

- Opiskelijan on osoitettava, että opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneet terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvät syyt ovat poistuneet.
- Opiskeluoikeuden palauttamisen hakemiselle ei ole asetettu määräaika.
- Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin päättää opiskeluoikeuden palauttamisesta.
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutuksen järjestäjän on annettava Valviralle tieto sen toimialaan kuuluvien tutkintojen opiskeluoikeuden palauttamista koskevista päätöksistä ja niiden perusteluista.
- Koulutuksen järjestäjän on hyvä tiedottaa opiskeluoikeuden palauttamisesta kaikkia, jotka ovat olleet mukana opiskeluoikeuden peruuttamisprosessissa.
- Koulutuksen järjestäjä huolehtii, että opiskelija saa tietää opiskeluoikeuden palauttamiseen liittyvistä menettelyistä ja siitä, miten muutosta haetaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta.

B.3.3.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Opiskelija on sairastunut hierojan ammattitutkintoon (koulutettu hieroja) johtavan valmistavan koulutukseen aikana psyykkiseen sairauteen, ja hänen opiskeluoikeutensa on peruutettu terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvien syiden vuoksi. Opiskelija on ollut hoidossa kolme vuotta, ja hän hakee nyt opiskeluoikeuden palauttamista. Millä edellytyksillä opiskelijan opiskeluoikeus voidaan palauttaa?*

Vastaus: Hakijan opiskeluoikeus voidaan palauttaa, jos hän toimittaa koulutuksen järjestäjän monijäseniselle toimielimelle hakemuksensa ja siihen liitetyn lääkärintodistuksen tai muun laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön lausunnon, jossa ilmenee selkeästi, että opiskelija täyttää tällä hetkellä opiskeltavan koulutusalan ja tutkinnon terveydentilavaatimukset. Hänen tulee kyetä toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa niin, ettei hän vaaranna toiminnallaan ala-ikäisten, potilaiden tai asiakkaiden turvallisuutta.

Kysymys: *Opiskelijan opiskeluoikeus on peruutettu terveydentilaa koskevan syyn vuoksi. Opiskelijan opiskeluoikeus voidaan palauttaa hänen toimittamien terveydentilaansa koskevien lausuntojen perusteella, mutta kyseistä tutkintoa ei voi suorittaa enää oppilaitoksessa, jossa opiskelija opiskeli aikaisemmin. Mitä koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tulee tehdä?*

Vastaus: Koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin palauttaa opiskelijan opiskeluoikeuden, ja koulutuksen järjestäjä ohjaa opiskelijaa löytämään vastaavan opiskelupaikan jonkin toisen koulutuksen järjestäjän tarjonnasta. Koska opiskelijan opiskeluoikeus on palautettu, uusia pääsy- tai soveltuvuuskokeita ei tarvitse tällöin järjestää. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole muut opiskelijaksi hakijat ohittavaa subjektiivista oikeutta toisen koulutuksen järjestäjän tarjoamaan opiskelupaikkaan. Toinen koulutuksen järjestäjä tekee päätöksen opiskelijaksi ottamisesta.

Kysymys: Pitääkö koulutuksen järjestäjän järjestää opiskeluoikeuden palauttamisen yhteydessä uusi pääsy- ja soveltuvuuskoee?

Vastaus: Laki ei edellytä uusien pääsy- tai soveltuvuuskoekoiden järjestämistä niille opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus palautetaan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyneiden opiskelun esteiden poistuttua.

B.4 Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin ja sen päätöksenteko

”Kirjallisen varoituksen antaa rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.” (AKL 630/1998, 35 a §; 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.” (AKL 630/1998, 35 a §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää periaatteet, miten koulutuksen järjestäjä ohjeistaa opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta päättävän koulutuksen järjestäjän asettaman toimielimen toimintaa ja päätöksentekoa sekä mahdollisesti muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävää toimielinyhteistyötä.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.4.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Koulutuksen järjestäjän monijäsenisen toimielimen nimeäminen

Koulutuksen järjestäjällä voi olla vain yksi monijäseninen toimielin, vaikka se järjestää koulutusta useilla eri koulutusaloilla ja toimipisteissä, jotka voivat sijaita eri paikkakunnilla. Tämä on perusteltua, jotta toimintaperiaatteista ja käytänteistä tulee yhdenmukaiset. On kuitenkin mahdollista, että useampi koulutuksen järjestäjä voi muodostaa yhteisen monijäsenisen toimielimen hoitamaan SORA-säädösten ja -määräysten mukaisia tehtäviä.

Koulutuksen järjestäjän asettamassa monijäsenisessä toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Opiskelijajäsenen tulee olla yli 15-vuotias. Opiskeluoikeuden peruuttamista (ja palauttamista) koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan, joka tuntee kyseisen opiskelijan asian. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi

kerrallaan. Puheenjohtajana ei voi toimia opiskelijoiden edustaja. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa.

Koulutuksen järjestäjän monijäsenen toimielimen tehtävät, päätösvalta ja vastuu

Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin päättää opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta sekä kurinpitotoimista. Kirjallinen varoitus on ainoa kurinpitotoimi, jonka antaa rehtori.

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki ei määrittele, milloin koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin on päätösvaltainen, vaan koulutuksen järjestäjä määrää työjärjestyksessään tai muussa sisäisessä määräyksessään monijäsenen toimielimen toimi- ja päätösvalloista.

Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Virkavastuulla toimiva vastaa itse siitä, että hänen virkatoimensa ovat lainmukaisia, ja virkamies on monijäsenisessä toimielimessä vastuussa päätöksestä, jos on sitä kannattanut. Jos virkamies on esittänyt eriävän mielipiteen asiasta, hän ei joudu vastuuseen päätöksestä. Ellei virkavastuulla toimiva toimi lainmukaisesti tai hän laiminlyö virkavelvollisuutensa, seuraamuksina voi olla rikosoikeudellinen vastuu tai vahingonkorvausvastuu.

Virkavastuulla toimivan tulee ottaa toimissaan huomioon myös esteellisyys. Esteellisyys syntyy, jos henkilö on sellaisessa suhteessa käsiteltävään asiaan tai sen asianosaisiin, että se vaarantaa hänen puolueettomuutensa asian käsittelyssä ja päätöksenteossa (Hallintolaki 434/2003, 27 §, 28 §). Esteellinen henkilö ei voi olla päättämässä asiasta, osallistua asian käsittelyyn eikä edes olla läsnä asiaa käsiteltäessä. Hallintolain (434/2003) 28 §:ssä määritellään tarkemmin esteellisyyserusteet ja saman lain 29 §:ssä ja 30 §:ssä säädetään, miten toimielin ratkaisee esteellisyyden niin, että asian käsittely voi jatkua.

Koulutuksen järjestäjä ohjeistaa asettamansa monijäsenen toimielimen

Koulutuksen järjestäjä määrää laatimassaan opetussuunnitelman yhteisessä osassa ja tarkemmin siihen liittyvissä sisäisissä määräyksissään ja ohjeissaan, miten se ohjeistaa opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta sekä kurinpitoasioista päättävän monijäsenen toimielimen toimintaa ja päätöksentekoa sekä mahdollisesti muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävää toimielinyhteistyötä. Koulutuksen järjestäjä päättää myös, miten toimielimen jäsenet perehdytetään ja koulutetaan tehtäväänsä. Perehdyttämisessä on tärkeää kiinnittää huomiota arkaluonteisista ja salassa pidettävistä tiedoista annettuihin säädöksiin ja selvittää myös, miten toimitaan edellä mainittujen tietojen käsittelyssä ja niihin liittyvissä kokouskäytännöissä (vrt. luku B 7). Tämä tarkoittaa sitä, että kaikille toimielimen jäsenille, myös opiskelijoita edustavalle jäsenelle, selvitetään tarkkaan monijäsenen toimielimen tarkoitus ja tehtävä sekä pyritään sitouttamaan heidät tärkeään tehtäväänsä.

Koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin:

- Toimielin päättää opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä.
- Koulutuksen järjestäjällä voi olla vain yksi toimielin, vaikka se voi järjestää koulutusta useilla koulutusaloilla ja eri toimipisteissä.
- Monijäseninen toimielin voi olla myös monen koulutuksen järjestäjän yhteinen.
- Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus.
- Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa asioissa toimielimessä pitää olla myös erikseen nimetty opiskelijan työssäoppimispaikan edustaja, joka tuntee opiskelijan asian.
- Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja nimeää myös toimielimen puheenjohtajan.
- Opiskelijaedustajan tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Hänellä on toimielimessä läsnäolo- ja puheoikeus.
- Opiskelijaedustaja ei voi toimia toimielimen puheenjohtajana.
- Koulutuksen järjestäjä päättää toimielimen toimintatavoista sekä toimi- ja päätösvallasta.
- Koulutuksen järjestäjä perehdyttää monijäsenisen toimielimen jäsenet tehtäväänsä.
- Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla, eli he vastaavat itse siitä, että heidän toimensa ovat lain mukaisia esteellisyyssäädökset huomioon ottaen.

B.4.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Koulutuksen järjestäjän monijäsenisen toimielimen ohjeistuksessa todetaan, että toimielin on päätösvaltainen, kun 50 % toimielimen äänivaltaisista jäsenistä on paikalla. Miten toimitaan, kun kyseinen 50 % täyttyy, mutta paikalla ei ole yhtään työnantajan tai opiskelijahuollon edustajaa?*

Vastaus: Monijäsenisessä toimielimessä pitää olla riittävän laaja edustus ja laissa määritellyistä edustajatahoista. Koulutuksen järjestäjä määrää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään monijäsenisen toimielimen toimi- ja päätösvallasta. On suositeltavaa, että toimielin olisi päätösvaltainen silloin, kun kustakin lain edellyttämästä jäsenestä (koulutuksen järjestäjä, opiskelijahuolto, opettaja, työelämä ja opiskelija) on edustus.

Kysymys: *Voiko koulutuksen järjestäjä päättää monijäsenisen toimielimen minikokoonpanon, jonka paikalla ollessa voitaisiin päättää ns. kiireellisistä kurinpitotapauksista, kuten opiskelijan asuntolasta erottamisesta. Jos tämä on mahdollista, pitääkö koulutuksen järjestäjän päättää etukäteen monijäsenisen toimielimen toimintasäännöissä, mitkä ovat kiireellisiä tapauksia?*

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä määrää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, milloin monijäseninen toimielin on päätösvaltainen ja milloin sillä on riittävä asiantuntijuus päättää asioista. Yleensä edellytetään, että yli 50 % toimielimen jäsenistä on paikalla. Koulutuksen järjestäjän ohjeistuksessa on hyvä ottaa kantaa myös siihen, voidaanko kokous toteuttaa esimerkiksi videon tai neuvottelupuhelun avulla esimerkiksi kiireellisissä tilanteissa.

Kysymys: Koulutuksen järjestäjä käsittelee opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvää asiaa, joka ei liity työssäoppimiseen, vaan oppilaitoksessa toteutettaviin käytännön harjoituksiin. Pitääkö monijäseniseen toimielimeen kutsua opiskelijan työssäoppimispaikan edustaja kokoukseen, sillä lain mukaan ”opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan (AKL 630/1998, 35a§; AAL 631/1998, 11§, kohta 16)”.

Vastaus: Tässä tapauksessa ei ole opiskelijan asian tuntevaa työssäoppimispaikan edustajaa, joten sellaista ei voida nimetä eikä kutsua monijäsenisen toimielimen kokoukseen. Monijäseniseen toimielimeen kuuluu pysyvä työelämän edustaja. Kokoukseen voidaan kutsua kuultavaksi opettaja tai kouluttaja, joka tuntee opiskelijan toiminnan oppilaitoksen yhteydessä järjestetyn käytännön tehtävien tai työssäoppimisen aikana.

B.5 Huumausainetestaus

”Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai
- 4) merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän, 16 §:ssä tarkoitetun työpaikan tai 17 §:ssä tarkoitetun työnantajan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.” (AKL 630/1998, 34 a §, 1 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.” (AKL 630/1998, 34 a §, 2 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskelijahuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet, joilla voidaan ehkäistä opiskelijoiden päihteiden käyttöä ja puuttua päihdeongelmiin.” (AKL 630/1998, 34 a §, 3 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitetusta huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.” (AKL 630/1998, 34 a §, 4 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.” (AKL 630/1998, 34 a §, 5 mom., AAL 631/1998, 11 §, kohta 14)

”Koulutuksen järjestäjän tulee laatia yhteistyössä opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon toimijoiden kanssa tupakointia, nuuskaamista sekä päihteiden ja huumeiden käyttöä ennalta ehkäiseviä toimintaohjeita. Kirjallisiin toimintaohjeisiin

tulee sisällyttää koulutuksen järjestäjän ohjeet päihteiden käytön ehkäisemisestä, päihdeongelmiin puuttumisesta ja päihdeongelmaisen hoitoon ohjaamisesta. Ohjeissa on syytä täsmentää ainakin, miten ja millä edellytyksillä opiskelijan toimintakykyisyyttä selvittävä huumausainetestausta järjestetään opintoihin liittyvien käytännön tehtävien tai työssäoppimisen yhteydessä sekä miten ja milloin opiskelija esittää huumausainetestin perusteella laadittuun selvitykseen perustuvan todistuksen koulutuksen järjestäjälle.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.5.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Huumausainetestausta koskevan todistuksen esittämiseen velvoittaminen

Huumausainetestaukseen lähettämiseen liittyvät säännökset koskevat kaikkien koulutusalojen tutkintoja opintoihin liittyvien käytännön tehtävien tai työssäoppimisen yhteydessä tai tilanteessa, jolloin opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisten edellytysten (34 a §) täytyy kuitenkin täytyä, ennen kuin koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestausta koskevan todistuksen.

Laissa säädetyt huumausainetestausta koskevat edellytykset eivät yleensä täyty teoreettisen luokkaopetuksen tilanteissa. Kun edellytykset huumausainetestaukseen velvoittamiseen eivät täyty ja opiskelija osallistuu teoreettiseen luokkaopetukseen huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena ja vaikeuttaa opetusta häiritsevällä toiminnallaan, koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin toimia muiden järjestys- ja kurinpitösäännösten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opiskeluympäristön turvallisuudesta ja tarvittaessa kurinpitösäännösten nojalla esimerkiksi määrätä opiskelijan poistumaan luokahuoneesta tai muusta tilasta (AKL 630/1998, 28 §, 35 §). Tilanteessa voidaan tarvita myös opiskelijahuollon toimenpiteitä ja alaikäisen kohdalla yhteyden ottoa huoltajiin. On syytä pitää mielessä säädösten (AKL 630/1998, 34 §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 13) edellyttämät opiskelijan velvollisuudet, joiden mukaan opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti.

Koulutuksen järjestäjän tiedotusvelvollisuus ja päihdeohjelma

Koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijaksi hakijoille terveydentilavaatimusten (liite 1 a) lisäksi myös muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä, esimerkiksi millaisissa opintoihin liittyvissä tehtävissä ja tilanteissa opiskelija voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestausta koskeva todistus.

Koulutuksen järjestäjän on kirjallisissa toimintaohjeissaan syytä tiedottaa mahdollisimman konkreettisesti, miten ja millä edellytyksillä opiskelijan toimintakykyisyyttä selvittävä huumausainetestausta järjestetään. Koulutuksen järjestäjä päättää, ketkä sen henkilökuntaan kuuluvat henkilöt voivat velvoittaa huumausainetestitodistuksen esittämiseen ja kenen tehtäviin kuuluu huumausainetestitodistuksen pyytäminen sekä millä tavalla lähete huumausainetestaukseen hankitaan (vrt. valtioneuvoston asetus huumausainetestin tekemisestä 218/2005, 4 §). Lisäksi koulutuksen järjestäjä määrää kirjallisissa toimintaohjeissaan, miten, milloin ja kenelle koulutuksen järjestäjän määräämälle henkilölle opiskelija esittää huumausainetestin perusteella laaditun todistuksen ja miten tieto dokumentoidaan.

Koulutuksen järjestäjällä on oltava myös selkeät kirjalliset toimintaohjeet päihteiden käytön ehkäisemistä ja päihdeongelmiin puuttumisesta sekä opiskelijan hoitoon ohjaamista

varten. Nämä ohjeet koulutuksen järjestäjä laati yhteistyössä opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa. Jotta päihteiden käyttöä voidaan ehkäistä ja päihdeongelmiin puuttua, koulutuksen järjestäjän on syytä informoida myös oppilaitoksen henkilökuntaa opiskelijoiden päihteiden käyttöön liittyvistä ilmiöistä ja päihteitä käyttävän opiskelijan varhaisesta tunnistamisesta. Asia liittyy myös oppimisympäristön turvallisuuden varmistamiseen.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen edellytysten huomioon ottaminen

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijaa esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen opintoihin liittyvien käytännön tehtävien tai työssäoppimisen tai opiskelijan huumeista riippuvuuden yhteydessä, kun säädösten (630/1998, 34 a §) mukaiset testausedellytykset täyttyvät.

Huumausainetestiin velvoittamisen edellytyksenä on, että kaikki seuraavat kolme edellytystä täyttyvät:

1. Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäjällä on **perusteltu aihe epäillä**, että opiskelija toimii huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa **tai** että opiskelija on riippuvainen huumeista. Perusteltu epäily voi perustua esimerkiksi opettajan, työpaikkaohjaajan tai harjoittelun ohjaajan havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuun palautteeseen, jota voidaan pitää luotettava (usean henkilön havainto).
2. **Lisäksi** edellytetään, että testaaminen on välttämätöntä, jotta opiskelijan toimintakyky voidaan selvittää, **ja että** opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä.
3. Edellä mainittujen seikkojen **lisäksi** edellytetään, että kyseisissä tehtävissä toimiminen huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena vaikuttaa **jollakin seuraavista tavoista**:
 - a. Opiskelijan toiminta huumeiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena vaarantaa vakavasti opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä. Näin on, jos opiskelija käyttää opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä huolellisuutta vaativia tai väärin käytettyinä vaara-aiheuttavia koneita, laitteita tai työkaluja tai vastaa esimerkiksi lääkkeiden annostelusta tai potilaiden hoidosta.
 - b. Opiskelija vaarantaa toiminnallaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä vakavasti liikenteen turvallisuutta. Liikenteen turvallisuus voi vaarantua esimerkiksi, jos opiskelija ohjaa opintoihin liittyen ajoneuvoa huumeiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena. Liikenteen turvallisuus kattaa myös ilmailualan ja merenkulkualan turvallisuuden.
 - c. Opiskelija vaarantaa toiminnallaan vakavasti salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä, esimerkiksi henkilö-, potilas- tai pankkitietoja.
 - d. Opiskelija lisää toiminnallaan merkittävästi koulutuksen järjestäjän tai työssäoppimispaikan työnantajan hallussa olevien huumaus- tai lääkeaineiden laittoman kaupan, hallussapidon, käytön tai leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen velvoittaminen ja siihen liittyvät käytännöt ja yhteistyö

Kaikkien koulutusalojen tutkinnoissa opiskelija voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestiä koskeva todistus, kun edellä mainitut sitä koskevat edellytykset täyttyvät. Mikäli testausedellytykset eivät täyty, opiskelijaa ei voida velvoittaa menemään huumausainetestiin. Testaaminen on kuitenkin mahdollista opiskelijan aidosti vapaaehtoisen suostumuksen perusteella. Mikäli opiskelija kieltäytyy vapaaehtoisesta testauksesta, siitä ei saa tehdä johtopäätöksiä eikä siihen saa liittyä sanktioita.

Käytännössä koulutuksen järjestäjän on hyvä suunnitella yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon kanssa opiskelijalle annettava lomake, jossa häntä velvoitetaan menemään huumausainetestiin. Lomakkeessa selvitetään lyhyesti, mihin perustuu koulutuksen järjestäjän oikeus saada tieto asiasta. Lomakkeessa on hyvä muistuttaa, että testin perusteella laaditussa selvityksessä on oltava maininta, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin niin, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Lisäksi mainitaan, että opiskelijan tulee esittää testaustilanteessa kuvallinen henkilötodistus.

Koulutuksen järjestäjän on syytä huolehtia, että opiskelijan testiin lähettämisen perustelut on otettu lomakkeessa huomioon esimerkiksi rästittävina vaihtoehtoina. Näin varmistetaan, että opiskelijan kohdalla kaikki edellytykset testiin velvoittamiseksi täyttyvät. Seuraavien edellytysten tulee täyttyä: 1) testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi, 2) opiskelija toimii sellaisissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä. Lisäksi tulee täyttyä jokin seuraavista vaikutuksista, jotka huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vaikuttaa: a) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä, b) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta, c) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojausta tai eheyttä tai d) merkittävästi lisää huumaus- tai lääkeaineiden laittoman kaupan, hallussapidon, käytön tai leviäminen riskiä. Lomakkeessa mainitaan lisäksi selkeästi, kenelle koulutuksen järjestäjän määräämälle henkilölle opiskelijan tulee huumausainetestiä koskeva todistus näyttää, sekä ajankohta, mihin mennessä tämä on tehtävä. Lomakkeen lopussa mainitaan myös, mitä seuraamuksia opiskelijalle voi aiheutua, ellei hän esitä huumausainetestiä koskevaa todistusta määräajassa. Koulutuksen järjestäjä vastaa todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjä määrää huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuudesta myös opintoihin kuuluvan työssäoppimisen aikana. Tästä johtuen nopea tiedonkulku koulutuksen järjestäjän ja työssäoppimispaikkojen välillä on välttämätöntä.

Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta. Tämä kaikki edellyttää kirjallisten toimintaohjeiden olemassaoloa ja niistä tiedottamista niin opiskelijalle, työelämälle kuin alaikäisen opiskelijan huoltajille.

Varsinaisen huumausainetestiä koskevan tutkimuslähetteen antaa lääkäri tai huumausainetestaukseen perehtynyt terveydenhoitaja. Tutkimusläheteeseen tulee kirjata testattavan lääkitys (asetus huumausainetestin tekemisestä 218/2005, 4 §, 1 mom.), eli testissä selvitetään nimenomaan opiskelijan huumausaineiden käyttöä muussa kuin lääkinnällisessä tarkoituksessa.

Tutkimuslähetteen antajan on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) mukaisesti annettava testattavalle selvitys huumausainetestin tarkoituksesta ja sisällöstä. Huumausainetestin tulee potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) mukaisesti perustua testattavan jokaiseen testikertaan antamaan suostumukseen. Lisäksi tutkimuslähetteen antajan on annettava testattavalle tieto mahdollisuudesta riitauttaa varmistettu positiivinen testituloksensa huumausainetestin tekemisestä annetun asetuksen 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Testattava voi sen mukaan testituloksen oikeellisuuteen liittyvästä syystä riitauttaa varmistetun positiivisen testituloksen ja vaatia B-näytteen analysointia 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolloin hän on saanut tiedon varmistetusta positiivisesta testituloksesta. Riitauttaminen on tehtävä siihen terveydenhuollon toimintayksikköön, josta huumausainetestistä koskeva tutkimuslähete on annettu.

Huumausainetestin tekee tehtävään koulutettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Positiivinen tulos on varmistettava laatuvalvotussa laboratoriossa. Tarkat säädökset laboratorion laatuvaatimuksista, A- ja B-näytteiden otosta, niiden käsittelystä ja analysoinnista sekä testitulosten ilmoittamisesta on esitetty valtioneuvoston asetuksessa huumausainetestin tekemisestä (218/2005).

Huumausainetestistä koskevan todistuksen esittäminen koulutuksen järjestäjälle

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan menemään viipymättä huumausainetestaukseen, jos edellytykset huumausainetestistä koskevan tuloksen esittämiseen toteutuvat opiskelijan kohdalla. Tämä on tärkeää testitulosten luotettavuuden kannalta. Testattavan huumausaineriippuvuutta tai käyttöä arvioidaan parhaiten virtsanäytteestä tai verinäytteestä (tai tarvittaessa molemmista).

Opiskelijan tulee esittää huumausainetestistä koskeva todistus koulutuksen järjestäjän määräämässä *kohdullisessa* ajassa. Huumausainetestistä koskeva todistus esitetään koulutuksen järjestäjän nimeämälle ammattihenkilölle. Huumausainetestistä koskevaan todistukseen sisältyy selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus annetaan testatulle.

Päätöksenteko huumausainetestistä koskevan todistuksen perusteella

Ennen päätöksentekoa on koulutuksen järjestäjän syytä selvittää, miten se on tehnyt ehkäisevää päihdetyötä ja puuttunut havaitsemiinsa opiskelijoiden päihdeongelmiin. Mikäli opiskelija esittää positiivisen huumausainetestin perusteella laaditun selvityksen koulutuksen järjestäjälle, on koulutuksen järjestäjän toimittava kirjallisten toimintaohjeidensa mukaisesti yhteistyössä opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa ja ohjata ensisijaisesti opiskelija hoitoon.

Huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen tai huumausainetestistä koskeva positiivinen testituloksensa voi johtaa kurinpitotoimiin, kuten kirjalliseen varoitukseen ja toistuessaan määräaikaiseen oppilaitoksesta erottamiseen (ks. luku B 6).

Huumausainetestituloksen esittämisestä kieltäytyminen ei ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan johda opiskelusta pidättämiseen. Jos on perusteltua aihetta epäillä, että joku SORA-tutkintoa opiskelevalla opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este (vakava päihdeongelma), koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan terveydentilan toteamiseksi laillistetun tervey-

denhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Kieltäytyminen terveydentilan tai toimintakyvyn tarkastuksesta ja tutkimuksista (ks. 32 a §:n 1 mom.) voi tällöin johtaa opiskelusta pidättämiseen. SORA-tutkinnoissa huumausaineiden käyttöä ja päihderiippuvuutta voidaan pitää työssäoppimisen ja käytännön tehtävien yhteydessä myös opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn vaikuttavana asiana (AKL 630/1998, 32 § 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9). SORA-tutkinnoissa (liite 1 a) päihderiippuvuus voi johtaa kurinpitotoimien ohella myös opiskeluoikeuden peruuttamiseen, kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Huumausaineiden käyttöä koskevia testaustietoja ja niistä annettuja lausuntoja tulee käsitellä luottamuksellisesti ja ne pitää hävittää koulutuksen järjestäjän arkistoista huolellisesti heti, kun se on asian käsittelyn kannalta mahdollista (ks. luku B 7).

Huumausainetestaus

- Huumausainetestaukseen liittyvät säännökset koskevat kaikkien koulutusalojen tutkintoja.
- **SORA-tutkinnoissa** (liite 1 a) huumausaineiden käyttöä tai päihderiippuvuutta voidaan pitää työssäoppimisen ja käytännön tehtävien yhteydessä myös opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvänä asiana. Tällöin kieltäytyminen koulutuksen järjestäjän määrittämistä terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastuksesta ja selvityksistä voi johtaa opiskelusta pidättämiseen. Opiskelijan terveydentila tai toimintakyky voi aiheuttaa opiskeluoikeuden peruuttamisen SORA-tutkinnoissa, mikäli turvallisuusvaatimukset eivät täyty.
- Koulutuksen järjestäjän tiedotusvelvollisuus
 - Koulutuksen järjestäjä tiedottaa jo opiskelijaksi hakijalle ja erityisesti opintojen alkaessa opiskeluun liittyvistä tilanteista, joissa opiskelija voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestiä koskeva todistus, jos edellytykset testaamiselle ja todistuksen esittämiselle täyttyvät.
 - Koulutuksen järjestäjä tiedottaa, kenen nimeämänsä henkilön tehtäviin kuuluu pyytää huumausainetestiä koskeva todistus sekä miten, kenelle ja milloin huumausainetestiä koskeva todistus esitetään ja miten tiedot dokumentoidaan.
- Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen velvoittamisen edellytykset
 - Koulutuksen järjestäjällä on *velvollisuus laatia* yhteistyössä opiskelijahuollon asiantuntijoiden kanssa *selkeät kirjalliset toimintaohjeet* päihteiden käytön ehkäisemisestä ja päihdeongelmiin puuttumisesta.
 - Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen,
 1. jos on **perusteltua aihetta epäillä** opiskelijan huumausaineiden vaikutuksen alaisena olemista opintoihin kuuluvissa käytännön *työtehtävissä tai työssäoppimisessa tai että* opiskelijalla on huumeriippuvuus.
 2. **Lisäksi** edellytetään, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi **ja että** opiskelija toimii erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä vaativissa tehtävissä.
 3. **Lisäksi** edellytetään, että opiskelijan toiminta kyseisissä tehtävissä huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena johtaa **johonkin seuraavista tilanteista:**
 - a. vaarantaa vakavasti opiskelijan itsensä tai toisen henkeä ja terveyttä
 - b. vaarantaa vakavasti liikenteen turvallisuutta
 - c. vaarantaa vakavasti salassapitosäännöksin suojattuja tietoja
 - d. lisää merkittävästi huumaavien aineiden laitonta kauppaa ja leviämistä.

- Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisen velvoittaminen ja siihen liittyvät käytännöt ja yhteistyö
 - Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan menemään huumausainetestiin, mikäli edellytykset siihen täyttyvät. Testaamisedellytysten täytyminen tulee näkyä lomakkeessa, jolla opiskelija velvoitetaan menemään testiin.
 - Huumausainetestiä koskevan varsinaisen tutkimuslähetteen antaa lääkäri tai huumausainetestaukseen perehtynyt terveydenhoitaja.
 - Tutkimusläheteeseen kirjataan testattavan opiskelijan lääkitys. Tutkimuslähetteen antajan on annettava testattavalle selvitys huumausainetestin tarkoituksesta ja sisällöstä. Lisäksi tutkimuslähetteen antajan on annettava testattavalle tieto mahdollisuudesta riitauttaa varmistettu positiivinen testitulos.
 - Huumausainetestin tekee terveydenhuollon ammattihenkilö laatuvalvotussa laboratoriossa.
 - Koulutuksen järjestäjä määrää huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta myös opintoihin kuuluvan työssäoppimisen aikana.
 - Koulutuksen järjestäjä ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta.
 - Koulutuksen järjestäjä vastaa huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.
- Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittäminen ja päätöksenteko todistuksen mukaan
 - Koulutuksen järjestäjä selvittää, miten se on tehnyt päihteiden käyttöä ehkäisevää työtä ja puuttunut opiskelijoiden päihdeongelmiin.
 - Koulutuksen järjestäjä määrää toimintaohjeissaan miten, kenelle ja milloin huumausainetestiä koskeva todistus esitetään ja miten tiedot dokumentoidaan.
 - Huumausainetestiä koskeva todistus tulee esittää koulutuksen järjestäjän määrittelemässä kohtuullisessa ajassa.
 - Testin luotettavuuden kannalta on tärkeää, että opiskelija menee testaukseen viivyttämättä.
 - Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen tai huumausainetestin positiivisen testaustuloksen perusteella annettu lausunto voi johtaa kurinpitotoimiin, kuten kirjalliseen varoitukseen ja toistuessaan opiskelijan määräaikaiseen oppilaitoksesta erottamiseen.
 - Koulutuksen järjestäjä ja opiskelijahuolto tekevät yhteistyötä opiskelijan hoitoon ohjauksessa, mikäli opiskelijan esittämä todistus huumausainetestauksesta antaa siihen aiheita.
 - Huumausainetestauksesta kieltäytyminen ei johda opiskeluoikeuden pidättämiseen. Kuitenkin SORA-tutkinnoissa, mikäli koulutuksen järjestäjä perustellun epäilyn vuoksi määrää opiskelijan menemään terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiin tarkastuksiin (jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi), voi terveydentilan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen johtaa opiskelijan opiskelusta pidättämiseen. Edellä mainitussa tilanteessa huumausaineiden käyttöä tai päihderiippuvuutta voidaan pitää työssäoppimisen ja käytännön tehtävien yhteydessä opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvänä asiana (liite 1 a).

B.5.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Opiskelijaa epäillään perustellusti huumeiden käytöstä. Mitkä ovat käytännön mahdollisuudet tarkistaa opiskelijan huumausaineiden käyttö, ellei opiskelija toimi opiskeluun liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa?*

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen vain, mikäli on perusteltua aiheita epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista ja testaamista koskevat lain mukaiset muut edellytykset täyttyvät (630/1998, 34 a §). Laissa säädetyt huumausainetestauksen edellytykset eivät yleensä täyty teoreettisen luokkaope-

tuksen tilanteissa, joten opiskelijaa ei voida velvoittaa huumausainetestiin ennen opiskeluun liittyvien käytännön tehtävien tai työssäoppimisjakson aloittamista. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla opiskelijahuollon kanssa yhdessä laaditut kirjalliset toimintaohjeet ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä ja päihdeongelmiin puuttumisesta, joiden mukaan tässä tilanteessa toimitaan. Järjestyssäännöt ja kurinpitoa koskevat säädökset antavat koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuksia myös muihin toimenpiteisiin. Jos kuitenkin on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on riippuvuus huumeista ja opiskelija häiritsee opetusta tai käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, opiskelijan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä kurinpitosisäätöjen nojalla.

Kysymys: Mikä on vastaus silloin, kun edellä mainitussa tilanteessa opiskelija on joko menossa työssäoppimaan tai jo toimii työssäoppijana?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjällä tulee olla perusteltu aihe epäilylle, että opiskelija toimii huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että hän on riippuvainen huumeista, ennen kuin se voi velvoittaa opiskelijan menemään huumetestiin. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vaarantaa vakavasti opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveystä tai että opiskelija huumeiden vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena vaarantaa vakavasti liikenteen turvallisuutta tai salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai lisää koulutuksen järjestäjän tai työssäoppimispaikan työnantajan hallussa olevien huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelija esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen edellä mainittujen ehtojen täytyessä. Koulutuksen järjestäjä vastaa huumausainetestistä aiheutuvista kustannuksista.

SORA-tutkintojen yhteydessä huumausaineiden käyttöä voidaan tarkastella käytännön tehtävien ja työssäoppimisen yhteydessä myös opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvänä asiana. Tällöin opiskelijan huumausaineiden käyttö muuhun kuin lääkinnälliseen tarkoitukseen niin, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt, voi olla opiskeluoikeuden peruuttamisen syy, jos huumausaineiden käyttö vaarantaa asiakkaan, potilaan tai liikenteen turvallisuuden eikä estettä voida kohtuullisin toimin poistaa. (AKL 630/1998, 32 § 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 9).

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on edellä mainittu terveyteen ja toimintakykyyn liittyvä este, koulutuksen järjestäjä voi määrätä opiskelijan terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin (AKL 630/1998, 32 a § 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10). Koulutuksen järjestäjällä tulee olla myös kirjalliset toimintaohjeet siitä, miten opiskelijoiden päihteiden käyttöä voidaan ehkäistä ja päihdeongelmiin puuttua.

Kysymys: Saako terveydenhoitaja kutsua opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa (autonkuljettaja) huumausainetestiin?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijaa esittämään huumausainetestausta koskevan todistuksen vain silloin, kun yksilön edellytykset testaamiselle täyttyvät lain (630/1998, 34 a §) mukaisesti. Koko opiskelijaryhmää ei voida velvoittaa esittämään

huumausainetestiä koskevia todistuksia niin sanottuna yleisenä toimenpiteenä. Kyseessä on aina henkilöön liittyvä asia.

Kysymys: *Jos huumausainetestiä koskevan todistuksen mukaan opiskelija on käyttänyt huumeita, voiko hän edelleen jatkaa opiskelua autonkuljettajaksi vai ohjataanko opiskelija opiskelemaan toista ammattialaa?*

Vastaus: Ennen kuin opiskelija on voitu velvoittaa menemään huumausainetestaukseen, on testausta koskevien edellytysten täytynyt toteutua. Jos opiskelija on huumausainetestiä koskevan todistuksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt, koulutuksen järjestäjän on syytä ohjata opiskelija ensisijaisesti opiskelijahuollon kautta hoitoon.

Koulutuksen järjestäjä voi logistiikan perustutkinnossa (SORA-tutkinto) määrätä opiskelijan opiskeluoikeuden arviointia varten menemään laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi (630/1998, 32 a §). Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada lääkäriltä kirjallinen lausunto, josta ilmenee opiskelijalle tehtyjen tutkimusten tai selvitysten perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten (liite 1 a) vuoksi. Lausunnon perusteella koulutuksen järjestäjä arvioi, onko opiskelijalla edellytyksiä jatkaa opintojaan logistiikan perustutkinnossa. Liikenteen turvallisuuden vaarantuminen voi olla perusteena opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Se, pystyykö opiskelija jatkamaan opiskelua autonkuljettajaksi, on aina yksilöllinen koulutuksen järjestäjän harkintaan ja laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden lausuntoihin perustuva päätös. Mikäli opiskelija kieltäytyy menemästä terveydentilan ja toimintakyvyn selvityksiin, voi koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin pidättää opiskelijan opiskeluoikeuden, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja selvityksiin.

Asiaan voi vaikuttaa myös tekniikan ja liikenteen alan lainsäädäntö. Esimerkki ajokorttilaki (386/2011) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus ajoterveydestä (1181/2011) määrittävät ajokortin saamisen ehtoja, jotka puolestaan voivat olla tutkinnon suorittamisen perustana. Mikäli opiskelija menettää ajo-oikeutensa, hänen muilla oikeuksillaan (esim. lupa kuljettaa vaarallisia aineita) ei ole silloin merkitystä, vaan opiskelijan on mahdotonta osallistua käytännön opintoihin ja työssäoppimiseen.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamiseen ryhtymistä tulee koulutuksen järjestäjän huolehtia opinto-ohjauksesta ja järjestää opiskelijalle mahdollisuus siirtyä koulutuksen järjestäjän tarjoamaan muuhun tutkintoon johtavaan koulutukseen. Mikäli opiskelija suostuu siirtymään hänelle soveltuvaan muuhun perustutkintoon, tulee siirrosta tehdä opiskelijaksi ottamispäätöstä vastaava hallintopäätös. Tällöin opiskeluoikeuden peruuttamiseen ei ryhdytä. Mikäli opiskelija ei suostu siirtoon eikä opiskelijalla ole edellytyksiä jatkaa logistiikan perustutkinnossa, koulutuksen järjestäjän monijäseninen toimielin päättää opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Monijäseninen toimielin voi palauttaa opiskelijan opiskeluoikeuden, kun opiskelija pystyy esittämään lääkärin todistuksen terveydellisten opiskeluesteidensä poistumisesta.

Opiskelijalle voidaan antaa kurinpidollisena rangaistuksena kirjallinen varoitus, mikäli opiskelija on (630/1998, 34 a §) käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Teon jatkuessa tai teon

ollessa vakava opiskelija voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi. Ennen näitä kurinpitotoimia opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle on järjestettävä tilaisuus tulla kuulluksi.

Kysymys: Opiskeluterveydenhuollossa on tieto opiskelijan huumeiden käytöstä, ja opiskelija on kuljetusalalla. Opiskelija kieltää tiedon luovuttamisen oppilaitoksen käyttöön? Miten toimitaan?

Vastaus: Kysymyksessä on todennäköisesti SORA-tutkintoihin kuuluva tutkinto ja siten erityisesti liikenteen turvallisuuteen liittyvä asia. Asian käsittelyssä on kuitenkin syytä ottaa huomioon, onko kyseessä tieto vanhasta huumeiden käytöstä vai ajankohtaisesta asiasta, joka voisi merkittävästi vaarantaa esimerkiksi liikenteen turvallisuutta opiskelijan työssäoppimisen tai opintoihin kuuluvien käytännön tehtävien aikana. Mikäli tieto on vanha, sen antamiseen koulutuksen järjestäjälle ei ole perusteita. Mikäli opiskelija kieltää ajankohtaisen huumeiden käyttötiedon antamisen, opiskeluterveydenhuollossa on syytä keskustella opiskelijan kanssa liikenteen turvallisuusvaatimuksista ja vastuullisesta toiminnasta kuljetusalalla ja saada opiskelija itse tekemään järkevä ratkaisu opiskeluunsa liittyvistä vaihtoehdoista ennen kuin jotain vakavaa sattuu.

Asia on syytä ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän päätöksenteossa, mikäli asia akuutista opiskelijan huumeiden käytöstä tulee tiedoksi koulutuksen järjestäjälle. Tässä tapauksessa tiedon haltijalla (opiskeluterveydenhuollon asiantuntijalla) on oikeus antaa salassapitosäännösten estämättä opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja esimerkiksi oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle, jotta opiskelun turvallisuus voidaan varmistaa (AKL 630/1998, 43 §; AAL 631/1998; 16 §, kohta 5). Edellä mainituissa säännöksissä kuvattuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jonka 29 §:n ensimmäisessä kohdassa todetaan, että viranomaisen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen säädetty.

SORA-tutkinnossa huumausaineiden käyttöä tai päihderiippuvuutta koskevia tietoja voidaan pitää myös terveydentilaa ja toimintakykyä koskevana tietona. Mikäli perusteltua aihetta epäilyyn on, koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan menemään tarvittaviin lääkärin suorittamiin tutkimuksiin, joiden perusteella voidaan arvioida opiskelijan toimintakykyä työssäoppimisessa. Mikäli opiskelija kieltäytyy menemästä terveydentilan tutkimuksiin, opiskeluoikeus voidaan pidättää siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan koulutuksen järjestäjälle nähtäväksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tekemät terveydentilan ja toimintakyvyn selvitysten tulokset.

Opiskelijan tilanteen ratkaisemisessa tulee ottaa huomioon myös päihteiden käyttöä ehkäisevät toimenpiteet ja hoitoon ohjaus. Tilanteen niin vaatiessa ja opiskelijan suostuessa ohjaus johonkin toiseen tutkintoon ja viimesijaisesti opiskeluoikeuden peruuttaminen kuljetusalan tutkinnossa voivat olla vaihtoehtoja. Opiskelijalle voidaan antaa kurinpidollisina toimenpiteenä kirjallinen varoitus. Teon tai laiminlyönnin vakavuus tai jatkuvuus jo saadusta kirjallisesta varoituksesta huolimatta voi johtaa opiskelijan määräaikaiseen erottamiseen oppilaitoksesta (enintään 1 vuosi).

Kysymys: Miten työpaikkaohjaaja toimii, kun hän epäilee opiskelijan olevan työssäoppimisen aikana huumausaineiden vaikutuksen alaisena?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä on syytä olla kirjalliset toimintaohjeet tällaisten tilanteiden varalle. On tärkeätä, että koulutuksen järjestäjä on tiedottanut työpaikkaohjaajien koulutuksessa SORA-säädöksistä ja määräyksistä ja miten esimerkiksi huumausaineiden käyttöepäilyn yhteydessä tulee toimia. Käytännössä perusteltu aihe epäillä huumausaineiden vaikutuksen alaisena toimimista työssäoppimisessa tai sitä, että opiskelija on riippuvainen huumeista, syntyy usean henkilön samansuuntaisten havaintojen perusteella. Työpaikkaohjaaja ottaa yhteyttä opettajaan tai kouluttajaan, joka vastaa kyseisen opiskelijan työssäoppimisesta. Tämän jälkeen tarkastellaan yhdessä, täyttyvätkö opiskelijan toiminnassa kaikki huumausainetestausta koskevan todistuksen esittämiseen velvoittavat edellytykset, sillä ilman niiden toteutumista koulutuksen järjestäjä ei voi velvoittaa opiskelijaa esittämään huumausainetestistä koskevaa todistusta.

Kysymys: Mikä on lain mainitsema kohtuullinen aika, jonka kuluessa huumausainetestistä koskeva todistus on esitettävä?

Vastaus: Tähän ei ole yksityiskohtaista suositusta, mutta koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan osallistumaan huumausainetestaukseen viipymättä, kun edellytykset huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä ovat olemassa. Testin luotettavuuden kannalta välitön testiin meneminen on olennaista.

Kysymys: Mitä tarkoittaa käytännössä vakavasti vaarantaminen?

Vastaus: Koulutuksen järjestäjä joutuu arvioimaan kunkin tilanteen turvallisuusriskit ja todennäköisyydet tapauskohtaisesti. Tilanteessa, jossa on kyseessä vakavasti vaarantaminen, turvallisuuden vaarantumisuhka voi olla suuri. Vakavasti vaarantaminen voi olla myös rikosasia, jolloin koulutuksen järjestäjä kutsuu paikalle poliisin.

Kysymys: Miten SORA-säädöksissä subtaudutaan alkoholin käytön testaamiseen?

Vastaus: Huumausainetestauksesta annetut säännökset (AKL 630/1998, 34 a §) eivät anna koulutuksen järjestäjälle mahdollisuutta velvoittaa opiskelijaa menemään puhalluskokeella tai verikokeella tehtävään alkoholin testaukseen. Alkoholin vaikutuksen alaisena esiintyminen teoreettisissa opinnoissa tai työssäoppimisessa voi johtaa opiskelijahuollon toimenpiteisiin ja tarvittaessa myös kurinpidollisiin toimenpiteisiin, koska päihtyneenä esiintyminen on vastoin koulutuksen järjestäjän järjestyssääntöjä.

B.6 Kurinpito

”Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä;
- 4) kieltäytyy 34 a §:ssä tarkoitetun huumausainetestin koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- 5) on 34 a §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.” (AKL 630/1998, 35 §, 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määrääjäksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.” (AKL 630/1998, 35 §, 2 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppituntin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.” (AKL 630/1998, 35 §, 3 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.” (AKL 630/1998, 35 §, 4 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteutukseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.” (AKL 630/1998, 35 §, 5 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 15)

”Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista

35 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.” (AKL 630/1998, 35 a §, 3 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Kurinpitorangaistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.” (AKL 630/1998, 35 a §, 4. mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin...(jatkuu toimielimen kuvauksella).” (AKL 630/1998, 35 a §, 1 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

”Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.” (AKL 630/1998, 35 a §, 5 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 16)

B.6.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämän varmistamiseksi koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestysäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Lisäksi edellä mainittujen sääntöjen ja määräysten yhteydessä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä, oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella. (AKL 630/1998, 28 § ja AAL 631/1998, 11 § kohta 5).

Poistumismääräys opetustiloista – ei hallintopäätös

Jos opiskelija häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti tai vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä, hänet voidaan määrätä poistumaan kyseisen päivän jäljellä olevien oppituntien ajaksi luokkahuoneesta, muusta opetustilasta tai oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii tai opetus tai siihen liittyvä toiminta kohtuuttomasti vaikeutuu (630/1998, 35 §) opiskelijan väkivaltaisen, uhkaavan tai häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Poistumismääräyksen opetustiloista voi antaa rehtori, opettaja ja harjoittelupaikan ohjaaja yhdessä tai erikseen. Myös osallistuminen työssäoppimiseen voidaan evätä edellä mainituista syistä. Silloin päätöksen tekevät työpaikkaohjaaja ja työssäoppimista ohjaava opettaja yhdessä. Edellä mainitut toimenpiteet eivät ole hallintopäätöksiä, mutta toimenpiteet tulee kirjata, jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa (taulukko 3). Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa opiskelijan huoltajalle kurinpitorangaistuksesta.

Opettajalla ja rehtorilla on oikeus poistaa opetustilasta häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava opiskelija, ellei tämä noudata edellä kuvattua poistumismääräystä (AKL 630/1998,

35 b §). SORA-säädösten myötä opetustilasta poistamisoikeus koskee myös ammatillista aikuiskoulutusta (AAL 631/1998, 11 §, kohta 17). Opettaja ja rehtori voivat toimia näin myös, jos opiskelija on saanut tiedon opetuksen epäämisestä kolmeksi työpäiväksi, mutta opiskelija on edelleen oppilaitoksen alueella. Jos opiskelija yrittää vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää opiskelijan poistamiseksi sellaisia voimakeinoja, jotka ovat puolustettavia, kun otetaan opiskelijan ikä, tilanteen vakavuus ja vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarvio huomioon. Jos opettaja tai rehtori (tai molemmat yhdessä) joutuvat turvautumaan voimakeinojen käyttöön, heidän tulee antaa tilanteesta kirjallinen selvitys koulutuksen järjestäjälle. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Jos opiskelija on vaarallinen itselleen tai muille, koulutuksen järjestäjän on syytä kutsua poliisi.

Hallintopäätöksinä annettavat kurinpitotoimet

Kirjallinen varoitus voidaan antaa opiskelijalle, joka häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo järjestystä, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai on selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Kurinpitorangeistuksen syynä oleva teko tai laiminlyönti on yksilöitävä ja opiskelijalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kirjallisen varoituksen antaa rehtori (taulukko 3). Oppilaitoksen johtosäännössä voidaan määrätä, että rehtorin sijaisena apulaisrehtori käyttää rehtorille laissa säänneltyä kurinpitovaltaa. Rehtorin on kuitenkin syytä tietää päätöksestä. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa opiskelijan huoltajalle kurinpitorangeistuksesta.

Oppilaitoksesta erottaminen määräajaksi on mahdollista, jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käytöstä. Enimmäisaika oppilaitoksesta erottamiselle on yksi vuosi. On huomattava, ettei pysyvä oppilaitoksesta erottaminen kurinpidollisena toimenpiteenä ole ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan mahdollista. Ennen määräaikaista oppilaitoksesta erottamista kurinpitorangeistuksen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöidään ja opiskelijalle järjestetään tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen oppilaitoksesta erottamista on kuultava alaikäisen huoltajaa. Opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta päättää monijäseninen toimielin, joka antaa asiasta kirjallisen päätöksen valitusosoituksineen (taulukko 3).

Asuntolasta erottaminen määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi (joka voi olla pitempi aika kuin vuosi). Ennen määräaikaista erottamista kurinpitorangeistuksen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöidään ja opiskelijalle järjestetään tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen asuntolasta erottamista on kuultava alaikäisen huoltajaa. Opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta päättää monijäseninen toimielin, joka antaa asiasta kirjallisen päätöksen valitusosoituksineen (taulukko 3).

Opiskeluoikeuden pidättäminen on luonteeltaan turvaamistoimenpide, ei kurinpitotoimenpide

Jos opiskelija kieltäytyy terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikostaustaotteen toimittamisesta tilanteissa, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisen parissa työskentelyä, opiskeluoikeus voidaan pidättää siihen asti, kunnes opiskelija suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin tai toimittaa pyydetyn rikostaustaotteen. Päätöksen tekee koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin, joka antaa asiasta kirjallisen päätöksen valitusosoituksineen (taulukko 3). Poistumis-

määräys ja opetuksesta epäminen ovat kirjattavia toimenpiteitä. Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa opiskelijan huoltajalle kurinpitorangeistuksesta.

Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännöstä on kurinpitosäädöksistä poistettu opiskelusta pidättämisen mahdollisuus rikostutkinnan ajaksi. Jos opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä (AKL 630/1998, 35 c §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 18). Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitorangeistusta. Opiskelijan saa kuitenkin erottaa määräajaksi oppilaitoksesta tai erottaa määräajaksi tai jäljellä olevien opintojen ajaksi opiskelija-asuntolasta, jos se on perusteltua opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella.

Taulukko 3. Yhteenveto kurinpitotoimien soveltamisesta.

	KURINPITO				
	Hallintopäätökset			Ei hallintopäätös	
Kurin-pito-toimi	Kirjallinen varoitus	Määräaikainen erottaminen oppilaitoksesta tai asuntolasta	Opiskeluoikeuden pidättäminen	Poistumismääräys opetustiloista	Opetuksesta epäminen enintään kolmeksi työpäiväksi
Milloin?	<ul style="list-style-type: none"> opiskelija häiritsee opetusta opiskelija käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti opiskelija menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä opiskelija kieltäytyy huumausainestä koskevan todistuksen esittämisestä opiskelija on selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin 	<ul style="list-style-type: none"> opiskelijan teko tai laiminlyönti on vakava opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käyttäytymistä 	<ul style="list-style-type: none"> siihen asti, kunnes opiskelija suostuu opiskeluoikeuden peruuttamisprosessiin liittyviin terveydentilan toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin (vain SORA-tutkinnoissa) siihen asti, kunnes opiskelija suostuu toimittamaan rikostaustatoteen nähtäväksi tilanteissa, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisen parissa työskentelyä (vain tietyissä SORA-tutkinnoissa) 	<ul style="list-style-type: none"> opiskelija häiritsee opetusta opiskelija käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti opiskelija vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä 	<ul style="list-style-type: none"> jos on vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan uhkaavan ja väkivaltaisen käyttäytymisen vuoksi opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi
Kuka päättää?	rehtori	monijäseninen toimielin	monijäseninen toimielin	toimivalta rehtorilla, opettajalla tai harjoittelupaikan ohjaajalla yhdessä tai erikseen	koulutuksen järjestäjä määrittelee (päätäsovaltaa ei määritetä laissa)

Kuuleminen	<ul style="list-style-type: none"> teko tai laiminlyönti on yksilöitävä ja hankittava tarpeellinen selvitys ennen kirjallisen varoituksen antamista on varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi 	<ul style="list-style-type: none"> teko tai laiminlyönti on yksilöitävä ja hankittava tarpeellinen selvitys on varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi on kuultava alakäisen opiskelijan huoltajaa 	<ul style="list-style-type: none"> varattava opiskelijalle mahdollisuus lausua mielipiteensä tutkimuksiin tai rikostaustatodenteen esittämiseen velvoittavasta oppilaitoksen määräyksestä ilmoitettava alakäisen opiskelijan huoltajalle 	<ul style="list-style-type: none"> ilmoitettava alakäisen opiskelijan huoltajalle 	<ul style="list-style-type: none"> ilmoitettava alakäisen opiskelijan huoltajalle
Ilmoitus huoltajalle	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Kirjallinen päätös	kyllä	kyllä	kyllä	<ul style="list-style-type: none"> ei ole hallintopäätös, vaan toimenpiteet tulee kirjata, jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa 	<ul style="list-style-type: none"> ei ole hallintopäätös, vaan toimenpiteet tulee kirjata, jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa
Muuta	<ul style="list-style-type: none"> perusteltu päätös tiedoksi opiskelijalle valitusosoituksineen 	<ul style="list-style-type: none"> määräaikainen erottaminen oppilaitoksesta enintään yhdeksi vuodeksi määräaikainen erottaminen asuntolasta enintään opintojen loppuajaksi (voi olla enemmän kuin vuosi) perusteltu päätös tiedoksi opiskelijalle valitusosoituksineen 	<ul style="list-style-type: none"> opiskelusta ei voida pidättää rikostutinnan ajaksi perusteltu päätös tiedoksi opiskelijalle valitusosoituksineen 	<ul style="list-style-type: none"> opettajalla tai rehtorilla on oikeus poistaa häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava opiskelija opetustilasta, ellei hän noudata poistumismääräystä jos opettaja tai rehtori joutuu turvautumaan voimakeinoihin, niistä on tehtävä kirjallinen selvitys koulutuksen järjestäjälle 	<ul style="list-style-type: none"> opettajalla tai rehtorilla on oikeus poistaa häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava opiskelija opetustilasta tai oppilaitoksen alueelta, ellei hän noudata opiskelun epäämistä kolmeksi työpäiväksi jos opettaja tai rehtori joutuu turvautumaan voimakeinoihin, niistä on tehtävä kirjallinen selvitys koulutuksen järjestäjälle

Valituksen tekeminen kurinpitoon liittyvistä hallintopäätöksistä

Kirjallisen varoituksen antamisesta, määräaikaisesta erottamisesta ja opiskeluoikeuden pidättämisestä sekä asuntolasta erottamisesta on tehtävä perusteltu hallintopäätös, joka annetaan opiskelijalle tiedoksi valitusosoituksineen. Samalla tulee päättää päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta. Tällöin päätös voidaan laittaa käytäntöön valituksesta huolimatta, ellei hallinto-oikeus kiellä päätöksen täytäntöön panoa lainvoimaa vailla olevana. Tiedot ovat julkisia, ellei niihin sisälly muista syistä salassa pidettäviä tietoja esimerkiksi terveydentilasta. Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista tai opiskelusta pidättämistä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista hallinto-oikeudelle.

Koulutuksen järjestäjän on syytä ottaa huomioon ja tiedottaa myös opiskelijoille, että koulutuksen järjestäjän monijäsenisen toimielimen päätöksistä on valitusoikeus opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan vain opiskeluoikeuden peruuttamisen ja palauttamisen osalta. Asia on merkityksellinen erityisesti siksi, että 14 päivän muutoksenhaku-aika kuluu nopeasti umpeen, jos opiskelija osoittaa valituksensa väärälle valitusviranomaiselle.

Kurinpitotoimet

- Ei hallintopäätökset
 - Jos opiskelija häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti tai vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä, hänet voidaan *määrätä poistumaan kyseisen päivän jäljellä olevien oppituntiansa ajaksi*.
 - Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii tai opetus tai siihen liittyvä toiminta kohtuuttomasti vaikeutuu (630/1998, 35 §) opiskelijan väkivaltaisen, uhkaavan tai häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.
 - Ellei opiskelija noudata edellä mainittuja päätöksiä, opettajalla ja rehtorilla on *oikeus poistaa opiskelija opetustilasta, oppilaitoksen tilaisuudesta ja oppilaitoksen alueelta*. Jos opiskelija tässä tilanteessa tekee vastarintaa, opettaja ja rehtori voivat käyttää tarpeellisia voimakeinoja, mutta eivät voimankäyttövälineitä. Voimakeinoihin turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle.
- Hallintopäätökset
 - ***Kirjallinen varoitus*** (rehtori antaa); opiskelija häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo järjestystä, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai on selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.
 - ***Oppilaitoksesta erottaminen määräajaksi*** (enintään vuodeksi); opiskelijan teko tai laiminlyönti on vakava tai opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käytöstä (monijäseninen toimielin päättää).
 - ***Asuntolasta erottaminen määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi*** (monijäseninen toimielin päättää).
 - ***Opiskeluoikeuden pidättäminen***; koskee vain SORA-tutkintoja. Opiskelija kieltäytyy terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikostaustaotteen toimittamisesta silloin, kun opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisen parissa työskentelyä. Monijäseninen toimielin pidättää opiskelijan opiskeluoikeuden siihen asti, kunnes opiskelija suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin tai toimittaa pyydetyn rikostaustaotteen.
- Kuuleminen
 - Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta tai kirjallisen varoituksen antamista kurinpitotoimeen johtava teko on yksilöitävä ja opiskelijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.
 - Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös alaikäisen opiskelijan huoltajaa.
- Huoltajan tiedottaminen
 - Kurinpitorangeuksista tulee tiedottaa alaikäisen huoltajalle.

- Kurinpito ja syytteen vireilläolo
 - Opiskelijaa ei voida pidättää opiskelusta rikostutkinnan ajaksi.
 - Jos opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan saa samasta syytä aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.
 - Jos tuomioistuin tuomitsee opiskelijan rangaistukseen, hänelle ei saa samasta syytä määrätä kurinpitorangeistusta.
 - Opiskelijan saa kuitenkin erottaa määräajaksi oppilaitoksesta tai erottaa määräajaksi tai opintojen loppuajaksi opiskelija-asuntolasta, jos se on perusteltua opiskelijan tekemän rikoksen perusteella.
- Valituksen tekeminen
 - Koulutuksen on syytä tiedottaa ja antaa opiskelijalle ohjausta valituksen tekemiseen liittyvistä käytänteistä ja aikatauluista.

B.6.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Opiskelija on tuonut puukon kouluun ja toimii uhkailevasti luokassa, vaikka pitääkin puukon sen näyttämisen jälkeen repussa. Miten koulutuksen järjestäjän tulee toimia?*

Vastaus: Opiskelija häiritsee opetusta, käyttäytyy luokassa uhkaavasti, rikkoo järjestyssääntöjä ja vaarantaa opiskeluympäristön turvallisuuden. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla tällaisia toimenpiteitä varten kirjaamismenettely, vaikka toimenpiteet eivät vaadi hallintopäätöksiä. Opiskelija voidaan määrätä poistumaan kyseisen päivän jäljellä olevien oppituntien ajaksi luokkahuoneesta ja opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi. Tilanteen hoitamisessa kyseeseen tulevat myös opiskelijahuollolliset toimenpiteet ja alaikäisen opiskelijan kohdalla yhteyden ottaminen huoltajiin on välttämätöntä. Koulutuksen järjestäjän on syytä olla yhteydessä myös poliisiin, kuten muissakin oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvissä tapauksissa.

Tässä tapauksessa rehtori voi antaa opiskelijalle myöhemmin myös kirjallisen varoituk- sen, mitä ennen teko on yksilöitävä ja opiskelijalle on järjestettävä tilaisuus tulla kuulluk- si. Kirjallisesta varoituksesta tiedotetaan myös alaikäisen huoltajille.

B.7 Arkaluonteisten tietojen käsittely

”Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.” (AKL 630/1998, 42§, 1 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Opiskelijan rikostaustatetta koskevaa 32 a §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.” (AKL 630/1998, 42§, 2 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.” (AKL 630/1998, 42§, 3 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.” (AKL 630/1998, 42§, 4 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.” (AKL 630/1998, 42§, 5 mom.; AAL 631/1998, 16 §, kohta 4)

”Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

- 1) oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
- 3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
- 4) työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- 5) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.” (AKL 630/1998, 43 § 4 mom.; AAL631/1998, 16 §, kohta 5)

”Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä sekä päättää niistä koulutuksen järjestäjän toimielimistä ja ammattihenkilöistä, joilla on oikeus arkaluonteisten tietojen käsittelyyn.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

”Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan tiedon haltijalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi.” (Opetushallituksen määräys 23.12.2011 nro 38/011/2011)

B.7.1 Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjän tehtävät

Mitkä ovat arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja?

Henkilötietolaki (523/1999, 11 §) määrittelee arkaluonteisiksi tiedoiksi terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta tai henkilöön kohdistettuja hoitotoimenpiteitä koskevat tiedot, rikolliseen tekoon tai rangaistukseen liittyvät tiedot sekä tiedot henkilön sosiaalihuollon tarpeesta. Arkaluonteisia tietoja ovat myös rotua, uskonnollista, yhteiskunnallista tai poliittista vakaumusta sekä henkilön seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Lisäksi tietoja opinto-oikeuden peruuttamisesta voidaan pitää arkaluonteisina. (AKL 630/1998, 42 §; AAL 631/1998, 11 §)

Mitä arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja koulutuksen järjestäjä voi lain mukaan saada?

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada opiskelijaksi hakijan terveydentilatietoja ennen opiskelijaksi ottamista koskevaa päätöksentekoa (AKL 630/1998, 27 b §, 1. mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 4) sekä opintojen aikana opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen liittyviä tietoja (AKL 630/1998, 32 a §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10). Koulutuksen järjestäjällä on oikeus pyytää opiskelijaa esittämään rikostaustaote opiskelun aikana ennen alaikäisten parissa tapahtuvaa työssäoppimista (AKL 630/1998, 32 a § 4 mom.; AAL 631/1998, 11 §, kohta 10). Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada myös huumausainetestiä koskeva todistus nähtäväksi, jos testaamisen edellytykset ovat täyttyneet (AKL 630/1998, 34 a §; AAL 631/1998, 11 §, kohta 14). Lisäksi koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada toiselta koulutuksen järjestäjältä tieto opiskelijan mahdollisesta aiemasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä.

Arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen käsittely

Koulutuksen järjestäjä määrää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään ne henkilöt (tai ammattiryhmät), joilla on oikeus käsitellä arkaluonteisia tietoja. Opiskelijaksi hakijaa tai opiskelijaa koskevia *terveydentilaan liittyviä arkaluonteisia tietoja* saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta tai antavat näistä lausuntoja.

Lisäksi tulee ottaa huomioon, että tiedon haltijalla on oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja salassapitosäännösten estämättä (630/1998, 43 § 4 mom. ja 631/1998, 16 §, kohta 5). Näillä säännöksillä on haluttu varmistaa erityisesti opiskelun ja opiskeluympäristön turvallisuutta, opiskelijan ohjauksen ja tuen saantia sekä työssäoppimispaikan asiakkaiden ja henkilöstön turvallisuutta. Niiden avulla voidaan myös arvioida ja selvittää opiskelijan terveydentilasta aiheutuvia turvallisuusriskkejä. Edellä mainittuja tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa seuraavasti:

- oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi
- opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten
- opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten
- työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi
- poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai sellaisessa tilanteessa, mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan pääsääntöisesti henkilötietolakia (523/1999). Opiskelijan rikostaustaotetietoja saavat käsitellä kuitenkin vain ne henkilöt, jotka valmistavat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen säilyttäminen

Koulutuksen järjestäjän tulee säilyttää arkaluonteiset tai salassa pidettävät tiedot erillään muista henkilötiedoista. Em. tiedot poistetaan rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen käsittely

- Mitä arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja koulutuksen järjestäjä voi saada?
 - opiskelijaksi hakijan (SORA-tutkinnot) terveystiedot
 - opiskelijan (SORA-tutkinnot) terveystiedot
 - rikostaustaote (SORA-tutkinnot), jos opintoihin tai työssäoppimiseen liittyy olennaisesti työskentelyä alaikäisen kanssa
 - huumausainetestistä koskeva todistus (jos edellytykset huumausainetestiin lähettämiseksi täyttyvät)
 - opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevat tiedot.
- Kuka saa käsitellä arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja?
 - Koulutuksen järjestäjä määrää johtosäännössään tai muussa sisäisessä määräyksessään, ketkä henkilöt saavat käsitellä arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja ja millaisia tietoja tämä koskee. Hakijan ja opiskelijan terveydentilatietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta tai antavat näistä lausuntoja. Opiskelijan rikostaustatietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.
 - Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla oikeus antaa salassapitosäännösten estämättä:
 1. oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi
 2. opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten
 3. opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten
 4. työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi
 5. poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai sellaisessa tilanteessa, mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.
- Arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen säilyttäminen
 - Oppilaitoksen tulee säilyttää arkaluonteiset tai salassa pidettävät tiedot erillään muista henkilötiedoista.
 - Arkaluonteiset tai salassa pidettävät tiedot poistetaan rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta (viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin).

B.7.2 Kysymyksiä ja vastauksia

Kysymys: *Miten koulutuksen järjestäjän tulee menetellä arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen kanssa silloin, kun se ostaa joltakin toiselta koulutuksen tai tutkinnon järjestäjältä jonkin tutkinnon osan järjestämisen? Mitä sopimusperiiin tulee kirjata arkaluonteisten tai salassa pidettävien tietojen osalta?*

Vastaus: Koulutuksen tai tutkinnon järjestäjä huolehtii koulutukseen liittyvistä viranomaistehtävistä ja henkilörekisterin ylläpitämisestä. Myös ostopalvelujen tuottajan tulee noudattaa lainsäädäntöä, joka koskee arkaluonteisten ja salassa pidettävien tietojen käsittelyä ja arkistointia.

Lähteet

Ajokorttilaki (386/2011)

Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä (564/1994)

Asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista (4/2013)

Hallintolaki (434/2003)

Henkilötietolaki (523/1999)

Huumausainelaki (373/2008)

Ilmailulaki 1194/2009

Ilmailumääräys ANS M1-4

Karjalainen, S. (2011). Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen: SORA-lainsäädäntökoulutus. Opetus- ja kulttuuriministeriön ylijohtajan esitys Varkaudessa 12.9.2011.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012)

Laki laivaväen lääkärintarkastuksista (1171/2010)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (956/2011)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004)

Terveydenhuoltolaki 1326/2010 sekä sen 23 §:n nojalla 26.11.2011 annettu Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhoidosta.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Opetushallituksen määräys ammatillisten perustutkintojen (opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon) perusteista 23.12.2011 nro 38/011/2011

Opetushallituksen määräys ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteista 23.12.2011 nro 39/011/2011

Opetushallituksen määräys sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon perusteista 17.2.2010 nro 17/011/2010

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:7. Opiskeluoikeuden peruuttaminen, päihdetestaus ja kurinpito turvallisuutta edistävinä keinoina. SORA-työryhmän muistio.

Perustuslakivaliokunnan lausunto (PsVL 60/2010)

Rikoslaki (39/1889)

Rikosrekisterilaki (770/1993)

Sivistysvaliokunnan mietintö (SiVM 14/2010)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ajoterveydestä (1181/2011)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Työterveyshuoltolaki (1383/2001)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)

Valtioneuvoston asetus huumausainetestin tekemisestä (218/2005)

Liite 1

Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)

3 luku. Opiskelijan oikeusturva

16 § (15.9.2011/1032) Opiskelu-oikeuden peruuttaminen

Opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:ää sovelletaan seuraaviin ammatillisiin perustutkintoihin johtaviin opintoihin:

1. humanistisella ja kasvatusalalla lapsi- ja perhetyön perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto sekä viittomakielisen ohjauksen perustutkinto;
2. tekniikan ja liikenteen alalla lentokoneasennuksen perustutkinto, lennonjohdon perustutkinto, logistiikan perustutkinnon kuljetuspalvelujen koulutusohjelma ja lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma, rakennusalan perustutkinnon maanrakennuskooneenkuljetuksen koulutusohjelma sekä merenkulkualan perustutkinto;
3. luonnonvara- ja ympäristöalalla metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma sekä luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon ympäristöalan koulutusohjelma;
4. sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, hammastekniikan perustutkinto, lääkealan perustutkinto sekä liikunnanohjauksen perustutkinto

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)

8 § Opiskelu-oikeuden peruuttaminen

Opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 9 kohtaa sovelletaan seuraaviin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistaviin opintoihin:

1. humanistisella ja kasvatusalalla lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto;
2. tekniikan ja liikenteen alalla ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto, linja-autonkuljettajan ammattitutkinto, puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto, yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto, liikenneopettajan erikoisammattitutkinto sekä maarakennusalan ammattitutkinto;
3. luonnonvara- ja ympäristöalalla metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto;
4. sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, perhepäivähoitajan ammattitutkinto, jalkojenhoidon ammattitutkinto, kipsausalan ammattitutkinto, obduktiopreparaattorin ammattitutkinto, kipsimestarin erikoisammattitutkinto, psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto, kehitysvamma-alan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, päihdetyön ammattitutkinto, näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto, puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto, työvalmennuksen erikoisammattitutkinto, vanhustyön erikoisammattitutkinto, hierojan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, liikunnan ammattitutkinto sekä valmentajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto.

Liite 1 a

Lähteet:

Opetushallituksen määräys ammatillisten perustutkintojen perusteista (23.12.2011 nro 38/011/2011) ja Opetushallituksen määräys ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteista (23.12.2011 nro 39/011/2011)

Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset

- ammatillisessa peruskoulutuksessa (tutkinnon perusteiden kohta 8.8.)
- näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa ammatillisissa perustutkinnoissa (tutkinnon perusteiden kohta 3.8.1)
- ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa (tutkinnon perusteiden kohta 1.7.1)

HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none">• Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto, viittomakielisen ohjauksen koulutusohjelma/osaamisala, viittomakielen ohjaaja• Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma/osaamisala, lastenohjaaja• Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma/osaamisala, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja <p>Ammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none">• Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksissa (1032 ja 1033/2011) määritellyissä humanistisen ja kasvatustalalan tutkinnoissa tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none">• sellainen psyykinen tai fyysinen sairaus tai vamma, joka estää käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen, kuten psykoottistasoinen oireilu tai vakavasti toimintakykyä laskeva masennus, vakava sosiaalisten tilanteiden pelkotila tai viittomisen estävä sairaus tai vamma (viittomakielisen ohjauksen perustutkinnossa)• muu sairaus tai vamma, joka vaarantaa opiskelijan oman tai muiden käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistuvien tai niissä työskentelevien terveyden tai turvallisuuden• päihneiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.

TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> Lentokoneasennuksen perustutkinto, lentokoneasennuksen koulutusohjelma/osaamisala, lentokoneasentaja ja avioniikan koulutusohjelma/osaamisala, avioniikka-asentaja 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011) määritellyissä tekniikan ja liikenteen alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne ottaen huomioon lentokonealan yleiset terveydentilavaatimukset.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> sellainen psyykinen tai fyysinen sairaus tai vamma, joka estää käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen sellainen näön tai kuulon heikkous, jota ei saada korjattua apuvälinein, sekä värisokeus hankala käsi-ihottuma allergia lentokonehuoltotyössä käytetyille aineille ja materiaaleille sairaudet, jotka pahenevat vuorotyössä päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus. <p>Avioniikka-asentajalta edellytetään:</p> <ul style="list-style-type: none"> lentokonealan yleisten terveystaustavaatimusten (ks. yllä) lisäksi tarkkaa värinäköä (Ishihara 15/15).
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> Lennonjohdon perustutkinto, lennonjohdon koulutusohjelma, lennonjohtaja 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011) määritellyissä tekniikan ja liikenteen alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.</p> <p>Lennonjohdon perustutkintoon hakeutuvan henkilön terveydentila tai toimintakyky tulee arvioida alan säädöksissä esitettyjen terveydentilavaatimusten mukaisesti. Terveydelliset tekijät voivat muodostaa esteen lennonjohdon perustutkintoon opiskelijaksi ottamiselle.</p>

	<p>Lennonjohtaja tarvitsee lupakirjansa lisäksi lääketieteellisen kelpoisuustodistuksen saadakseen toimia lennonjohtajana.</p> <p>Lääketieteelliset kelpoisuustodistukset myönnetään, uusitaan tai niiden voimassaoloa jatketaan yleiseurooppalaisten ilmailuviranomaismäärysten Eurocontrol class 3, lääketieteelliset kelpoisuusvaatimukset, mukaisesti.</p> <p>Kyseiset määräykset ja terveystarkastuksissa käytettävät lomakkeet sekä lista Trafín valtuuttamista ilmailulääketieteen keskuksista ja ilmailulääkäreistä löytävät internetistä osoitteesta http://www.trafi.fi/ilmailu/henkiloluvat/ilmailulaaketiede</p>
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma/osaamisala, autonkuljettaja, linja-autonkuljettaja yhdistelmäajoneuvonkuljettaja ja lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma/osaamisala, lentoasemahuoltaja • Rakennusalan perustutkinto, maanrakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma/osaamisala, maarakennuskoneenkuljettaja • Metsäalan perustutkinto, metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma/osaamisala, metsäkoneenkuljettaja • Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, ympäristöalan koulutusohjelma/osaamisala, ympäristöhoitaja 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksissa (1032 ja 1033/2011) määritellyissä tekniikan ja liikenteen alan sekä oheisissa luonnonvara- ja ympäristöalan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.</p>
<p>Ammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto • Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto • Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto • Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto • Maarakennusalan ammattitutkinto • Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto <p>Erikoisammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikenneopettajan erikoisammattitutkinto • Metsäkoneenkuljettajan erikoisammattitutkinto 	<p>Logistiikan perustutkinnon (kuljetuspalvelujen, yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ja lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma tai osaamisala), rakennusalan perustutkinnon (maarakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma tai osaamisala), metsäalan perustutkinnon (metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma tai osaamisala) sekä luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon (ympäristöalan koulutusohjelma tai osaamisala) sekä oheisten ammatti- ja erikoisammattitutkintojen koulutuksessa edellytetään henkilöltä käytännön tehtäviin ja työssäoppimisen aiheuttamaan kuormitukseen nähden riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä.</p> <p>Maantieliikenteessä ammattikuljettajalta edellytetään joko ryhmän 2 ajokorttia (kuorma- ja linja-autojen sekä raskaiden ajoneuvoyhdistelmien kuljettajat) tai henkilöauton ammattiajilupaa (taksinkuljettajat). Näitä haettaessa sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen ajo-terveydestä ryhmän 2 mukaisia terveydentilavaatimuksia.</p>

	<p>Ajolupaa koskevista terveydentilavaatimuksista ja ajoterveysten valvonnasta säädetään ajokorttilaissa (386/2011) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ajoterveystestä, jossa annetaan tarkemmat säännökset ajokortin terveysvaatimuksista direktiivin 2006/126/EY liitteen III ja direktiivin 2009/113/EY-vaatimusten mukaisesti. www.finlex.fi. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> • insuliinihoitoinen diabetes • epilepsia tai muut tasapainoelimistön sairaudet ja toimintahäiriöt • sellainen näön tai kuulon heikkous, jota ei voida korjata apuvälineillä • sydän- ja verenkiertoelinten sairaus • fyysisen kuormituksen sietoa ja ulkotyössä selviytymistä rajoittava hengityselinten sairaus • tuki- ja liikuntaelimestön sairaus • munuaissairaudet • psyykinen sairaus, joka estää käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen • päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merenkulkualan perustutkinto, kansi- ja konekorjauksen koulutusohjelma/osaamisala, korjaaja ja sähkökäytön koulutusohjelma/osaamisala, laivasähköasentaja ja konepäällystön koulutusohjelma/osaamisala, vahtikonemestari ja kansipäällystön koulutusohjelma/osaamisala, vahtiperämies 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011) määritellyissä tekniikan ja liikenteen alan tutkinnoissa turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.</p> <p>Laivaväen lääkärintarkastuksista annettu laki (1171/2010) edellyttää, ettei merialalla toimivalla ole sellaista vikaa, vammaa tai sairautta, joka estää tai selvästi vaikeuttaa hänen työtään. Hän ei saa sairastaa tautia, jonka voidaan olettaa pahenevan laivatyön johdosta tai vaarantavan muiden aluksella olevien terveyden taikka merenkulun turvallisuuden. Laivaväen näkö- ja kuulokyvyn sekä värinäön tulee täyttää sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (70/1985) vaatimukset.</p> <p>Normaalien työtehtävien lisäksi henkilön tulee pystyä huolehtimaan poikkeustilanteiden hoitamisesta (tulipalo aluksella, pelastautuminen). Raajojen normaali toimivuus, kyky liikkua portaissa sekä tehdä keskiraskasta ruumiillista työtä ovat perusvaatimuksia.</p>

	<p>Henkilöllä ei saa olla sairautta, joka pahentuu valvomisen, epäsäännöllisen työrytmin ja poikkeavan fyysisen tai psyykkisen kuormituksen johdosta tai joka vaatii kurissa pysyäkseen säännöllistä lääkehoitoa.</p> <p>Merenkulkualan perustutkinnon suorittanut tarvitsee pätevyyskirjansa lisäksi merimieslääkärintodistuksen.</p> <p>Merenkulkualan perustutkintoon hakeutuvan henkilön terveydentila tai toimintakyky tulee arvioida alan säädöksissä esitettyjen terveydentilavaatimusten mukaisesti. Terveydelliset tekijät voivat muodostaa esteen merenkulkualan perustutkintoon opiskelijaksi tai tutkinnon suorittajaksi ottamiselle.</p> <p>Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla muun muassa</p> <ul style="list-style-type: none">• liikuntaelimestön tai hermoston sairaus tai vamma• vika tai vamma, joka vaikeuttaa puhumista tai kuulemistä taikka kuullun ymmärtämistä• tasapainohäiriö• epilepsia• insuliinihoitoinen diabetes• kohtauksellinen, toimintakykyyn vaikuttava sairaus• vakava mielenterveyshäiriö, kuten masennus, psykoosi, kaksisuuntainen mielialahäiriö• päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus• yleisvaarallinen tartuntatauti. <p>Epäselvissä tilanteissa merityökelpoisuuden arviointi tulee jättää Liikenteen turvallisuusviraston päätettäväksi (Laki 1171/2010).</p> <p>Lisätietoja: www.trafi.fi/merenkulku/</p>
--	--

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA	TUTKINTOKOHTAISET TERVEYDENTILAVAATIMUKSET
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan, ensihoidon, kuntoutuksen, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen, mielenterveys- ja päihdetyön, sairaanhoidon ja huolenpidon, suun terveydenhoidon, vammaistyön, vanhustyön sekä jalkojenhoidon koulutusohjelmat/osaamisalat, lähihoitaja <p>Ammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> Jalkojenhoidon ammattitutkinto Kipsausalan ammattitutkinto Obduktiopreparaattorin ammattitutkinto Kehitysvamma-alan ammattitutkinto Perhepäivähoitajan ammattitutkinto Päihdetyön ammattitutkinto Hierojan ammattitutkinto Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto <p>Erikoisammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> Kipsimestarin erikoisammattitutkinto Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto Kehitysvamma-alan erikoisammattitutkinto Näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto Työvalmennuksen erikoisammattitutkinto Vanhustyön erikoisammattitutkinto Hierojan erikoisammattitutkinto Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen erikoisammattitutkinto 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksissa (1032 ja 1033/2011) määritellyissä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos eikä estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> sellaiset psyykkiset sairaudet, jotka estävät käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen, kuten ajankohtainen hoitamaton psykoosi tai vaikea toimintakykyä laskeva masennus sellaiset fyysiset sairaudet, kuten tuki- ja liikuntaelimestön sairaudet tai vammat sekä krooniset ihottumat, jotka rajoittavat toimintakykyä siinä määrin, että estävät käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa toimimisen veriteitse tarttuva sairaus saattaa rajoittaa käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen sijoittumista päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <p>Hammastekniikan perustutkinto, hammastekniikan koulutusohjelma/osaamisala, hammaslaborantti</p>	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011) määritellyissä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> sellainen näön heikkous, jota ei voida korjata apuvälineineillä päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.

<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lääkealan perustutkinto, apteekkialan koulutusohjelma/osaamisala, lääketeknikko ja lääkealan koulutusohjelma/osaamisala, farmanomi 	<p>Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksessa (1032/2011) määritellyissä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> • sellainen näön heikkous, jota ei voida korjata apuvälineillä • päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.
<p>Ammatilliset perustutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnanohjauksen perustutkinto, liikunnanohjauksen koulutusohjelma/osaamisala, liikuntaneuvoja <p>Ammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnan ammattitutkinto • Valmentajan ammattitutkinto <p>Erikoisammattitutkinnot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valmentajan erikoisammattitutkinto 	<p>Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos valtioneuvoston asetuksissa (1032/2011 ja 1033/2011) määritellyissä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.</p> <p>Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla</p> <ul style="list-style-type: none"> • sellaiset psyykkiset tai fyysiset sairaudet tai vammat, jotka estävät käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen, kuten ajankohtainen hoitamaton psykoosi tai vakava toimintakykyä laskeva masennus tai tuki- ja liikuntaelimestön sairaus • päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.

Liite 2

ILMOITUS REKISTERINPITÄJÄLLE
Päiväys

Vastaanottaja

KOULUTA-neuvonta
OPISKELIJAVALINNAT JA TIETOHALINTO
OPETUSHALLITUS

ILMOITUS KOULUTA-rekisteriin tehtävästä OPISKELIJAKSI OTTAMISTIEDON MUUTOKSESTA

Lähtäjän tiedot

Oppilaitos ja opetuspiste: _____

Ilmoituksen antajan tiedot

Nimi: _____

Virkanimike: _____

Sähköpostiosoite: _____

Puhelinnumero: _____

Päiväys: _____

Tapauksen kuvaus

Muutos koskee seuraavan haun valintatietoa:

Vuosi 201 ____

Kevään yhteishaku ____ Täydennyshaku ____ Syksyn yhteishaku ____

Hakijan etunimi: _____

Hakijan sukunimi: _____

Hakijanumero: _____

Hakutoive, jota muutos koskee: _____

Perustelut ja lisätietoja (käytä tarvittaessa lisäsivuja):

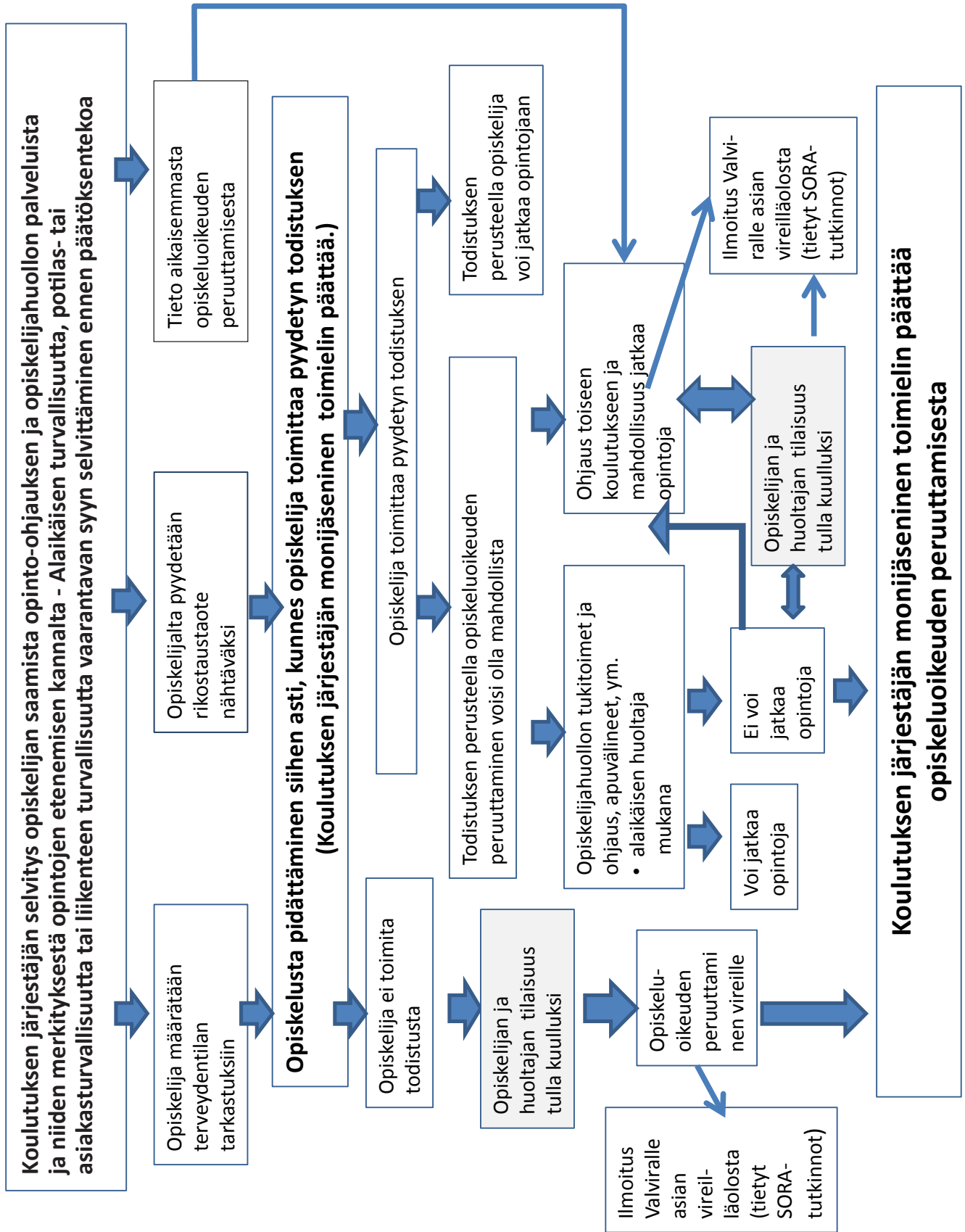
Liitteet

Liitä ilmoitukseen oppilaitoksen hallintopäätös asiasta.

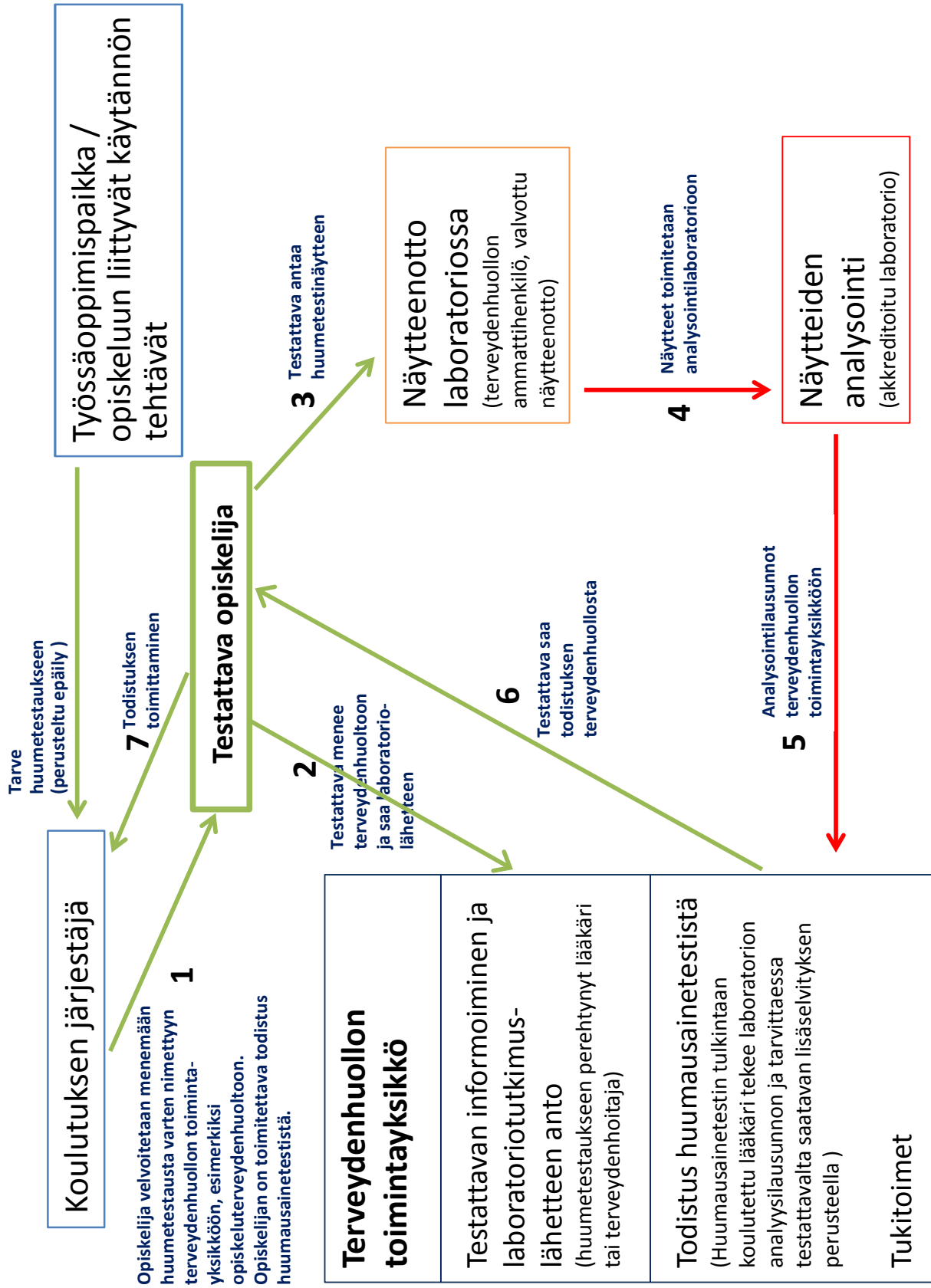
Toimitus

Lähetä ilmoitus ja hallintopäätös faksilla numeroon 029 533 1039. Voit myös skannata asiakirjat ja lähettää ne sähköpostin liitteenä osoitteeseen kouluta@oph.fi. Sähköpostitse ei saa tietoturvasyistä lähettää asiakirjoja, jotka sisältävät hakijan henkilötunnuksen.

Liite 3 Opiskelu-oikeuden peruuttamisprosessin kuvaus

Liite 4 Huumausainetestauksen prosessikuvaus

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-5407-6
ISSN 1798-8969